

AZ ÉRMELLÉK MADARAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ ÉR MOCSARAI LECSAPOLÁSÁNAK ÖKOLÓGIAI KÖVETKEZMÉNYEIRE

Dr. Kováts Lajos

ELŐSZÓ

Jelen dolgozatom közlésével kapcsolatban, előszóként az alábbiakat kívánom megjegyezni.

Dolgozatom megírása óta eltelt egy esztendő alatt /1987/ nem találtam olyan kiadót, mely vállalta volna a dolgozatom megjelentetését. E számomra sajnálatos ténynek oka a következő:

A vizsgált terület, bár keleti határaink közvetlen közelében fekszik, földrajzilag a Tisza síkságának a keleti peremvidékét képezi, az mégis kívül esik határainkon.

A dolgozat, szintézis jellegénél fogva terjedelmes, következésképpen annak megjelentetése a jelenlegi nehéz gazdasági körülmények között /főleg pénz és papírhiány miatt/ lehetetlennek látszik.

A hazai ornitológia az utóbbi évtizedekben a hasonló összesítő munkák iránt csökkenő érdeklődést mutat.

Dolgozatom Romániában való megjelentetése két okból lehetetlen: elsősorban az anyanyelvemen való kiadás, korábbi személyes tapasztalataim alapján nem lehetséges, másodsorban Romániából véglegesen Magyarországra telepedvén át, ott a szerző személye minősül „idegennek”.

Az elmondottak alapján tehát jelen dolgozatom olyan kéziratnak tekinthető, melyet az „elkallódás” ellen valamelyest csupán azáltal védelmezhetek, ha azt fénymásolás útján „sokszorosítom”, s annak 2-3 példányát valamely szakintézménynél helyezem „letétbe”, vállalva a „magánkiadás” mindenértelmű, de elsősorban szakmai felelősségét.

Elhatározásomat az a lektori vélemény erősíti, melyet Dr. Sterbetz Istvántól, a Madártani Intézet nyugalmazott igazgatójától kaptam /1987. április/, s melyet ezúton is őszinte tisztelettel köszönök.

Dolgozatom magánúton való közlése talán indokolttá teszi a lektori vélemény néhány mondatának idézését:

„ A nemzetközi madártani irodalom emberöltőkön át közölgetett olyan, többé-kevésbé életműszámba is menő tanulmányokat, amelyek sajátos természet-

rajzi adottságokkal elkülönült tájegységek ornisát ismertetik. Az utóbbi évtizedekben azonban már szinte maradéktalanul nélkülözzük ezeket a klasszikus témájú írásokat. /.../ Ha ugyanis a természeti környezet célratörő kezelésével foglalkozunk, ennek elengedhetetlen feltétele, az adott terület élővilágának leltári pontosságú ismerete, és az azt befolyásoló ökológiai változások történeti áttekintésű megismerése is. A szerző tanulmányát a gyakorlati élet szempontjából ezért tekintem különösen értékesnek. Az Érmellék a Kárpát-medence különleges szigete. Tájképi varázsa, etnikuma, növény és állatvilága, kultúrtörténeti adottságai egymással összefonódó, bonyolult problematikát jelentenek. Ezt Kováts Lajos ösztönösen megérezte, amikor mindenre kiterjedő szintézisszemlélettel a személyes érzelmekig bátran vállalta a szakterületén túltekintő feldolgozást. /.../ Ez a dolgozat nem csak kizárólag ornitológusnak készült, a földrajzkutató, etnográfus, a helytörténész is bőven talál benne érdekes adatokat. /.../ Mint professzionista természetvédő, gyakorlati hasznosítás szempontjából is nagyon örvendetesnek tartanám, ha ez a nagyon sok, lelkiismeretes, pontos munkával készült tanulmány megjelenhetne, mert az Érmellék természettudományos ismeretanyaga ezideig nagyon szerény, a terület pedig még ma is nemzetközi jelentőségű érték az ornitológia szempontjából. /.../”

Mivel vonatkozó dolgozatom a korábban elmondott objektív okok miatt nem található kiadóra, azért a dolgozat rövidítése érdekében tett jóindulatú lektori javaslattól eltekintek, sőt a teljesebbé tétel érdekében azt - az egyes fajok leírásánál - korábban ugyancsak a rövidítés céljából mellőzött, saját megfigyelési adataim pontosításával /év, hó, nap stb./ egészíték ki.

Dr. Kováts Lajos

Fehérgyarmat, 1988. február.

AJÁNLTÁS

Egyetlen szaktudomány területén sem tekinthető általános szokásnak ha a szerző tudományos értekezése keretében vizsgált területhez való személyes kötődésről szól. Mindennek ellenére, valami belső kényszerérzet arra kötelez, hogy a szakszempontból vizsgált területtel kapcsolatban néhány mondatban személyes vonatkozásokról is szóljak, annak reményében, hogy e megnyilatkozás nem csökkenti tanulmányom szakmai minőségét.

Mint a Hargitai hegyvonulata alatt /Székelyudvarhelyen/ született „hegyvidéki” ember, 40 éves koromban, 1966 kora tavaszán jártam végig életemben először az Érmelléket, és jutottam el a számomra addig ismeretlen mocsárvidék egyik jellegzetes községbe, Érszalacsra. A Nagy-Küküllő dombos-hegyes vidékétől a Hargita gyönyörű fenyvesein át, annak alhavas jellegű Madarasi-csúcsához szokott szemem-lelkem számára az újszerűség és a csodálat varázsával hatottak az Érmellék ősi mocsarainak még élő maradványai, azok meglepően gazdag és változatos madárvilága.

Érszalacs nevét családomban már gyerekkoromban hallottam. Elődeim - mintegy 370 éve- Szalacsról települtek Székelyudvarhelyre. Éppen ezért mindig erős vágyat éreztem arra, hogy életem folyamán eljuthassak az Érmellékre, Érszalacsra. Vágyam több évtized múlva teljesült, amikor nagyváradi muzeológus-ornitológusként, hivatalos terepjárás során, megismerhettem nemcsak Szalacsot, hanem az egész Érmelléket.

Szűkebb és tágabb közösségemnek múltját a megszállottság szintjéig kereső és tisztelő gondolatokkal és érzésekkel jártam mindig ezen közeli és távoli, természeti és társadalmi múltat őrző-rejtegető vidéken.

Jelen dolgozatomat - legyen az bármilyen szerény hozzájárulás a hagyományörző vidék természeti múltjának ismeretéhez - Érszalacs, egykor „szabad királyi város” mai lakónak, az Érmellék szorgalmas, törekvő népének, a fennmaradásuk reménységével, az időben távoli szülőföld szeretetével ajánlja

a szerző

Tiszadob, 1987. február.

I. AZ ÉRMELLÉK, MINT FÖLDRAJZI TÁJEGYSÉG ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

„... inkább hihető, hogy a mocsarak lecsapolása a tradicionális tehetetlenség felszabadulásának, mint jól átgondolt, tudományosan indokolt és mérlegelt emberi tevékenységnek az eredménye...”

F.H.Bigard - C.Garnier

Az Érmellék közvetlenül a keleti országhatárunk mellett É-ÉK irányból D-DNY irányba a Krasznától a Berettyóig, ÉNY-DK irányba a Nyírségi-dombvidéktől a Szilágysági-dombvidékig terjedő, a Tiszántúl keleti peremét képező, Romániához tartozó terület. Nevét a Tasnádtól DK-re eső Szekeres és Alsószopor községek térségében, a Szekeres erdőben eredő, innen Ákos községig a Krasznával párhuzamosan északra haladó, majd Ákostól Érgiroltig ÉNY irányba, onnan DNY irányba kanyarodó, Érendréd, Érszalacs, Ottomány, Székelyhíd és Diószeg községek határain áthaladó, az országhatárt Pocsaj mellett átlépő és a Berettyóba ömlő Érpataktól kapta.

Az Érmellék központi részét Érvölgye néven ismerjük, mely az Érpatak középső szakasza mentén húzódik. Jellegét tekintve mélyen fekvő mocsaras terület, melyet az Ér és a mellékpatakjainak lassan folyó vize, illetve magas vízállások idején a Krasznából az Érvölgyre, általában rendszeresen átcsapó víztömeg határozta meg. Az Ér vize lassú folyásának magyarázata elsősorban az, hogy Érkávás és Pocsaj között a szintkülönbség mindössze 18 m, másrészt, hogy a rendkívül kanyargós vízmeder igen gazdag vízi vegetációja is csökkentette a víz áramlási sebességét. Mindezen körülmények következtében alakult ki a mintegy százezer holdnyi mocsárvidék. Az Érmellék egész területe, azaz az Érpatak vízgyűjtő medencéje viszont megközelítően 1437 km², a patak teljes hosszúsága pedig kb. 107 km. / 78 /.

Abból a megfontolásból kiindulva, hogy az Ér hatalmas völgyrendszerét az Érpatak, annak elképzelhető legnagyobb vízhozama évezredek alatt sem alakíthatta ki, felmerült a völgyrendszer kialakulása kérdésének a kutatása, illetve annak magyarázata. A mai álláspont szerint az ujpleisztocénben, az utolsó eljegesedés végén, az Érvölgy északi kapujában a Tisza a Szamossal egyesülve D-DNY irányba folyt, hatalmas víztömegével kialakítva az átlagosan 8-10 km szélességű völgyrendszert. A későbbi geológiai időszak különböző fázisaiban a Szatmár-Beregi-

síkság lényeges megsüllyedése következtében, előbb a Tisza kényszerült folyásirányának É-ÉNY irányba történő megváltoztatására. Egy későbbi időszakban a Szatmári-síkság további süllyedése a Szamost a Szatmári-síkságra, a Krasznát az ugyancsak megsüllyedt Ecsedi-síkságra vezette. Az Érvölgyben fokozatosan csupán az Ér vize maradt, mely csökkenő mennyiségben ugyan, de a Krasznából, sőt a Szamosból is kapott vizet, különösen az Ecsedi-láp lecsapolásáig /1898/, illetve a Kraszna gátrendszerének megépítéséig. Mindezek ellenére az Ér a legutóbbi évtizedekig, az általános vízállásoktól függően, több-kevesebb vízutánpótlást folyamatosan kapott a Krasznából. Így pl. 1940-ben, amikor az Érvölgy községeinek lakossága csak csónakkal közlekedhetett. /14, 15, 78/.

A geológiai, föld- és vízrajzi s az ezekkel együttjáró éghajlati tényezők közepette, évezredek folyamán alakult ki a mocsárvidék jellegzetes, fajokban és egyedszámban gazdag élővilága, azoknak növényi és állati társulásai, életközösségei. Mivel É-ÉK-ről D-DNY irányba a mocsarak majdnem összefüggő mocsárláncot alkottak /Ecsedi-láp, Érvölgyi-mocsarak, Bátorliget-ösláp, Nagyszántói-mocsár, Kis- és Nagysárrét/, azért azok élővilága sem különbözhetett lényegesen. A madárvonulás szempontjából pedig a vonulás irányának egyik meghatározó tényezője volt.

Az Érmellék régészeti kutatásai alapján kiderült, hogy a mocsárvidék peremén, illetve központi részének kiemelkedő hátságain, szigetein az ember időszámításunk előtt 5-6 ezer évvel ezelőtt telepedett meg, természetesen alkalmazkodva a mindenkor természeti környezetéhez, illetve felhasználva annak az emberi lét számára összes hasznosítható javait és biztonsági körülményeit /72, 14, 67/.

Az Érmelléken felszínre került öslénytani és régészeti anyag alapján nem csak az ős-állatvilágról, hanem az ember jelenlétéről és annak műveltségi fokáról, életmódjáról is tájékozódhatunk /72, 14, 67, 26/. Az archeológiai leletek között Benedek /14/ szerint egy sincs olyan, mely meghaladná a 30 ezer évet. A régészeti kutatásokra vonatkozóan kiemelten kell szólnom Ordentlich /67/ kutatásainak eredményeiről, aki Ottomány és Szalacs határában végzett rendszeres kutatásokat, felhasználva az Érmellékről származó összes régészeti anyagot. A szerző a bronzkor emberének kultúrszintjét „ottományi kultúra” néven írta le. Mindezek mellett bebizonyosodott, hogy az Érmelléken az ember a paleolitikumban jelent meg és annak fejlődése a leletek alapján nyomon követhető.

Az Érmellék növényvilágának kutatását az 1960-as évektől Marossy /53, 54/ és Karácsonyi /28/ végzik. Marossy /53/ szerint az első botanikus Kitaibel Pál volt, aki az Érmelléken 1796-ban 95 Cormofita növényt jegyzett fel, illetve gyűjtött, köztük néhány reliktaris fajt is.

Az Érmellék állatvilágáról, kivéve annak madárvilágát, csak szórványos adatokat ismerünk. Tudomásom szerint az idők folyamán az Érvölgye élővilágáról összefoglaló munkák a mai napig sem jelentek meg, azaz egy nagymúltú mocsárvidék jellegzetes élővilága a mocsár lecsapolásával anélkül tűnt el, hogy arról megközelítően megbízható felismerésekkel rendelkezni.

1. ábra: Az Érmellék vázlatos térképe

Az Érmelléken ma mintegy 40 település létezik, melyek közül Székelyhíd, Érmihályfalva, Érszalacs és Diószeg a legnépesebbek. Különösen a terület legmélyebb, központi fekvésű mocsári települések életén máig érződik a mocsárvilág által meghatározott életforma, azaz a mocsarak létezéséig fennmaradtak annak hagyományai. A múlt század közepén megkezdődött általános vízlecsapolások és ármentesítési munkálatok a Tisza síkságának keleti széléin a század végére befejeződtek. Az Ér mocsarainak lecsapolását azonban, többszöri próbálkozás után, csak 1968-ban fejezték be.

A lecsapolás lényegében gyors és tökéletes eredménnyel végződött. Ennek magyarázata elsősorban az, hogy a lecsapolás idején az Ércsatorna kialakítása már gépekkel történt és felhasználták az 1930-as években készített tankelhárító árkokat is. Következésképpen a térség utolsó, nagymúltú mocsárvilága 1970-re eltűnt, a vidék jellege s a mocsárlakó ember élete is gyökeresen megváltozott. A vidék táj jellege, annak élővilága és az ember életformája megváltozásának ütemét, termé-

szetesen gyorsította a nagyüzemi gazdálkodás bevezetése, a kiszárított területek azonnali mezőgazdasági igénybevétele.

Meg kell jegyezni, hogy az 1965-70-ig terjedő időszakban a Körösvidéki Múzeum szakemberei minden fórumon a szükséges indokolással megpróbálták a Gálospetri, Értarcsa és Ottomány közt a Hartyás /valaha bizonyára Harcsás/ nevű területet, illetve az érkeserői „Nagyszigetet” védetté nyilváníttatni, sajnos sikertelenül /35, 41, 42, 43/. A hivatalos terveknek megfelelően az Érmellék mindkét oldalán, az Ér és Berettyó kisebb mellékfolyásai, patakjai mentén létesítettek ugyan kisebb-nagyobb víztároló medencéket / lásd az 1. ábra magyarázatát /, melyek egy részéből a víz vagy megszökik, vagy össze sem gyűl. Hogy a későbbiek során mi is lesz e megépített medencék sorsa, arra csak a jövő adhat feleletet.

1970-re tehát végül is az Érmellék mocsarainak is ugyanaz lett a sorsa, mint az Ecsedi-lápnak vagy a Kis- és Nagysárrétnek: a nagymúltú mocsarat a mának élő ember közvetlen hasznára, és az őstermészet pótolhatatlan kárára, maradtalanul tüntették el.

Egy adott természeti környezetben az idők folyamán a műveltség terjedése lényegesen függött a terület közlekedési viszonyaitól, azaz annak megközelítési lehetőségeitől. E megállapítás csak a technikai civilizáció termékeként megjelenő rádió és televízió világában veszített érvényességéből. Az általános művelődés és civilizálódás sokkal gyorsabban és eredményesebben haladt előre a könnyen megközelíthető térségekben, mint a korábban nagykiterjedésű, csak a helyi, „benszült” lakosság által ismert és lakott mocsaras vidékeken. Következésképpen a mocsárvidék lakosságának kultúrszintje valamivel mindig alacsonyabb volt, mint a korabeli, könnyen megközelíthető térségekben, vagy éppen a mindenkori művelődési központokban. A mocsárlakók e hátrányos helyzetéből azonban, különösen a nagyközösség és a mindenkori „utókorok” számára előny is származott. A mocsárlakó emberhez ugyanis minél később jutottak el a kultúrhatások, annál tovább őrizte a régi, hagyományos életformát, és egyáltalán a régi műveltségi szintet. Az, hogy a műveltség gyors terjedésének a modern ember életében létmeghatározó szerepe van, nem szorul igazolásra. Azonban ugyanaz a modern ember azt is felismeri, hogy a hagyományok megőrzésének, kutatásának, adott esetben azoknak a modern életünkben való felhasználásának, sajátos népi-nemzeti azonosságtudatunk erősítésében ugyancsak létet és megmaradást szolgáló szerepe van. Ilyen nézőpontból vizsgálva a mocsárlakó népesség kulturális szerepét, elmondhatjuk, hogy a mindenkori hátrányos helyzetben vitathatatlan értékű hagyományokat őriztek meg mindaddig, amíg a nehezen megközelíthető természeti múlt, s benne - hogy sohasem hallott kifejezést használjak - a „mocsár-kultúrszint” élt /46, 47/.

Az elmondottak szellemében vizsgálva az Érmellék hagyományörző szerepét, megállapítható, hogy éppen a mocsárvidék késői /1968/ lecsapolása miatt, ha sorvadó mértékben is, napjainkig, azaz utolsóként őrizték a mocsári kultúrát köztük a sajátos, népi életforma hagyományait. Még a maga számára is szinte hihetetlen, hogy 1966 tavaszán Érkeserűbe még úgy jutottam el, hogy az Ér kanyargós medreinek náddal-fűzgallyal feltöltött „hídjain” többször mentem át megmerült gumi-

csizmával, mint száraz lábbal. Vagy Ottománytól Érszalacsig, innen Érendrédig nem „köves”, hanem földúton kellett gyalogolnom. Érkeserű un. Nagyszigete vagy az Ottomány-Gálospetri és Szalacs közti Hartyásban, az ugyancsak kanyargós medreken csónakkal vagy térdig érő vízben kellett átgázolnom. A 100-250 m szélességű medrek nádasai a legtöbb helyen átjárhatatlanok voltak, a tószerű nyíltvizek mélysége átlagosan elérte a 2-3 métert, melyeket nádszegély, sás, gyékényes zombékos területek, vizes kaszálók kísérték. Szemben a világjárókkal..., nekem a szülőföld és a honi tájak megismerése jelentett élményekben gazdag feladatot, s örülök, hogy találkoztam piócaszedőkkel, nádvágókkal, fűz vessző- és gyékénygyűjtőkkel, halászokkal, láthattam a nádkúpokot, nádkerítést, a nádtetős épületeket, patics-házakat, bivalyfogatot, a híres érmelléki borokat érlelős és tároló pincesorokat, a parttól partig nádszálakból épített halfogó vészeket, a kenderáztatást és feldolgozást, gyalogosan vagy csónakkal bolyonghattam a mocsarak zugaiban, gyönyörködhettem a mocsár életének annyi rejtett szépségében. Megcsodálhattam az egyre vékonyodó... kissé átalakult, de még mindig régmúltat idéző csónakfejfás temetőket. Megfigyelhetem a mocsárlakó parasztemberek házatáját, elbeszélgethettem az Érmellék idős parasztembereivel a természettel való békés együttlétezés kétségtelen nehézségeiről, de annak szépségéről és szabadságáról is. A század elején s még szilaj csikósok a 60-as évek közepére már öreg juhászokká szelídültek, s már a nyáját terelő puli is korcs... Törvénydomb, Kurtató, Vadkamra, Csikókarám, Görefarok, Tilalmas, Hartyás, Sasok erdeje és sok más helyi elnevezés a mának már alig, vagy semmit sem mond. Valahányszor az Érmellék mocsarait, szárazulatait, maradék erdőfoltjait, legelőit, falvait és temetőit jártam, az őszhatások azt a benyomást keltették, mintha a múlt század közepére járnék múltat keresni. Ma viszont már nosztalgiával gondolok arra, hogy utódainknak e vidéken már nem lesz részük hasonló élményekben.

2.ábra: Osmocsár-maradvány - Érkörtvélyes - K.L. felv. 1975.

3.ábra: Mocsárzugokban még nyílik a fehér tündérrózsa
Érkörtvélyes - K.L. felv. 1977.

4.ábra: A természeti múltat idéző Érendrédi-mocsár maradéka
K.L. felv. 1975.

5.ábra: Utolsó nádkúpok - Értarcsa - K.L. felv. 1976.

6.ábra: Nádból készült gazdasági raktár - K.L. felv. 1977.

7.ábra: Az utolsó „vész” a Móka patak halastóvá duzzasztott szakaszán -
Érmihályfalva -
K.L. felv. 1976.

8.ábra: Kenderáztatás a mocsárban - Vasad - K.L. felv. 1977.

9.ábra: Csikósból lett juhász a Hartyásban - K.L. felv. 1976.

10.ábra: Az utolsó gémeskút az Érmelléken - Értarcsa - K.L. felv. 1976.

11.ábra: Az utolsó tanya /Antal Mihály/ az Érmelléken - Hartyás - K.L. felv. 1975.

12.ábra: Az utolsó bivalyfogat Érszalacson - K.L. felv. 1977.

13.ábra: Pincesor Érszalacson - K.L. felv. 1976.

14.ábra: Borpince-homlokzat 1841-ből Biharfélegyházán - K.L. felv. 1977.

15.ábra: Artézi kút Érszalacson - K.L. felv. 1976.

16.ábra: Faluvég Érszalacson - K.L. felv. 1976.

17.ábra: 80 éves parasztember Érszalacson - K.L. felv. 1976.

18.ábra: Csónak alakú fejfák jellegét őrző temető Érszalacson - K.L. felv. 1977.

19.ábra: Régi családi sírbolt Érsemjénben - K.L. felv. 1974.

A lecsapolás következtében a hajdani élővilág élettelen preparátumait, a mocsári életforma tárgyi emlékeit a múzeumokban szemlélhetjük, de az élő mocsárvilágot már csak az ez irányban fogékony képzelet rekonstruálhatja. A hajdani Érpatak Ércsatornává alakulva a Berettyóba vezeti mocsaraink vizét. A mélyebb fekvésű medrekben még meg-megcsillan a víz, feltör még az élni akaró nád, de a csatorna partján már kukorica terem. A száradó medrek szélén néhány fűzesonk is a múlttól árulkodik, az egykor átjárhatatlan nádasok és víztükrök fokozatosan tűnnek el, s a vízi élőlények - köztük a csodálatos madárvilág - életterei semmisülnek meg, s a vizinövényzet ma még sínylődő csoportjai legfőljebb és ideiglenesen néhány itt tengődő énekesmadárnak, nyúlnek, rókának biztosítanak menedéket. A mocsári tölgyerdők utolsó tanúit is a kiszáradás, illetve a fejsze fenyegeti. A vidék arculatának gyökeres változását talán legjobban az érszalacsi négylyukú köhid /a hortobágyi kilenclyukú hid testvéröccse.../ szemlélteti, mely alatt ma már a házi libák is szárazlábbal legelésznek. Az egyre nagyobb területeken megjelenő traktoreke nem csak az új világot teremti meg, hanem egyúttal a régit is temeti. Sajnos maradéktalanul!

20.ábra: Az Ércsatorna a vizet a Berettyóba vezeti - K.L. felv. 1976.

21.ábra: Az Ércsatorna vizét befogadó Berettyó, Biharfélegyháza és az országhatár között - K.L. felv. 1974.

22.ábra: A csatornák és a száradó nádasok között már megjelenik a kukorica a Hartyásban - K.L. felv. 1976.

23.ábra: A főcsatornától távolabb még felismerhetők a hajdani vizivilág nyomai -
Érszalacs - K.L. felv. 1974.

24.ábra: A szárazmedrek fűzcsonkjai a múlttól beszélnek a Hartyásban - K.L. felv.
1976.

25.ábra: Kiszáradt, tengődő mocsármaradvány - Gálospetri - K.L. felv. 1976.

26.ábra: Érkeserűben a Nagysziget már nem „sziget” - K.L. felv. 1975.

27.ábra: A mocsári tölgyerdők utolsó tanúi Érkeserűben - K.L. felv. 1975.

28.ábra: Az érszalacsi négylyukú kőhíd - K.L. felv. 1976.

29.ábra: Az érszalacsi Kurtató vegyes gémtelepének helye ma mezőgazdasági terület -K.L. felv. 1975.

Következésképpen az ember természetátalakító munkája nyomán az Érmelléken felgyorsult a civilizálódási és művelődési folyamat, mely magát az embert is átalakítja. Az elsősorban anyagi jólét terén mutatkozó változások mellett azonban a hagyományörzés sorvadásával, a megváltozott életforma körülményei között nemkívánatos és nem előnyös jelenségek is mutatkoznak. Az Érmellék központi részéből a víz lényegében eltűnt s azt víztárolók és halastavak kialakításával, nagyrészt az Érmellék peremvidékén igyekeznek több-kevesebb sikerrel megtartani, mely mesterséges tavak csak igen gyenge hatásfokon pótolják az őstermészet jellegét és gazdagságát. Nem csak a községek udvarairól tűnnek el az egyéni gazdasági épületek /melyek gólyának, fecskének, stb.-nek adtak otthont/, de a jobb útviszonyok közepette /mint mindenütt/ nagyszámban gázolják az élőlényeket /madarat, sündisznót, menyétet stb./. Az egyelőre még létező, nehezen lecsapolható mocsárfoltokba hígtrágyát vezetnek, azok vizébe vegyszeres hordókat mosnak, pusztítván ezzel a vízi élőlények fennmaradásának utolsó lehetőségét. Az az ember, aki száz év előtt még „áldásnak” tartotta ha a házán a gólya megtelepedett, ma már régi, „kedves madarát” erőszakosan igyekeznek házától távol tartani. Az az ember, aki korábban együtt élt a természettel, ahhoz alkalmazkodva és annak javaival gazdálkodva, ma a közvetlen haszon hajhászása érdekében az őstermészeti maradványok ellenségévé vált.

30.ábra: A Vasadi-halastó - K.L. felv. 1975.

31.ábra: Az Érszalacsi-halastó alsó szakasza - K.L. felv. 1976.

32.ábra: A halastóból megszökik a víz - Érsemjén - K.L. felv. 1975.

33.ábra: Leromlott mezőgazdasági épület Érendréden - K.L. felv. 1974.

34.ábra: Céljavesztett mezőgazdasági épületrom gólyafészekkel Érszalacson
K.L. felv. 1974.

35.ábra: Gépjárművel elgázolt törpegém / *Ixobrychus minutus* / az érkörtvélyesi
műúton -K.L. felv. 1977.

36.ábra: Az érsemjéni mocsármaradványba hígtrágyát vezettek a sertéslepről
K.L. felv. 1975.

37.ábra: Az érkörtvélyesi mérgezett vizű mocsármaradványban a mocsári csigák
/Limnea stagnalis/ tömege pusztul - K.L. felv. 1975.

38.ábra: Menekül a mocsári teknős /*Emys orbicularis*/ a mérgezett Vasdi-
mocsárban - K.L. felv. 1977.

39.ábra: Megszűnt a golyák iránti szeretet Érszalacson - K.L. felv. 1976.

40.ábra: Kéményen tör... Érkeserűben - K.L. felv. 1975.

S hogy e letűnt, elzárt, általános kultúrhatásokban mindig késve részesülő, de éppen ezért hagyományörző környezetben, főleg a múlt században, a műveltség legmagasabb szintjére jutott emberek is teremttek, azt bizonyítja, hogy a mocsárlakó ember is fogékony a magasszintű műveltség iránt, s született értelmességével, küzdőképes akaratával az általános műveltségnek nemcsak birtokosává lehetett, hanem közössége javára, annak műveltsége fejlesztéséért is eredményesen tevékenykedett. E tény bebizonyítására, időrendi sorrendben, és korántsem hiánytalanul, az Érmellék néhány jeles szülöttét sorolom fel:

DOBOS MIHÁLY /Székelyhíd, 1624-1684/ teológiai doktor, református püspök.

DIÓSZEGI KIS ISTVÁN /Diószeg, 1635-1698/ teológiai doktor, református püspök.

SENTJÓBI SZABÓ LÁSZLÓ /Ottomány, 1767 - Kufstein, 1795/ magyar jakobinus költő, Batsányi legjobb barátja, a korabeli széppróza egyik legnagyobb művésze, a Martinovics-féle szervezkedés résztvevője.

KAZINCZY FERENC /Érsemjén, 1795 - Széphalom, 1831/ író, a korabeli magyar irodalom és nyelvújítás vezéralakja, a MTA rendes tagja.

41.ábra: Kazinczy Ferenc szobra Érsemjénben - K.L. felv. 1974.

FÉNYES ELEK /Csokaj, 1807 - Újpest, 1876/ statisztikus, a MTA levelező tagja, 1848-ban Szemere Bertalan belügyminiszteri osztálytanácsosa, 1848-1849-ben a forradalmi vészbíróság tagja, fogsága után statisztikus. 1851-ben kiadott egyik legjelentősebb munkáját - Magyarország Geográfiai szótárát - 1984-ben újra kiadták.

42.ábra: Fényes Elek

43.ábra: Irinyi József

IRINYI JÓZSEF /Albis, 1822- Pest, 1859/ - Irinyi János, a gyufa feltalálójának testvéröccse - újságíró, műfordító, politikus. Az 1848-as márciusi fiatalok egyik vezetője, részt vett a 12 pont megszövegezésében, néhány hónapig kormánytanácsos Teleki László mellett Párizsban. Haynau halálra ítélte, később kegyelmet kapott.

GYALOKAI LAJOS /Érszalacs, 1825 - Nagyvárad?, 1899/ Bem József hadsegéde, őrnagy, a Fehéregyházi-csata résztvevője, aki 1849. július 31-én, az elvesztett csata forgatagában utolsó emberként beszélt Petőfi Sándorral, és az erőszakosságig próbálta menekülésre kérni, magával vinni.

SZANISZLÓ ALBERT /Diószeg, 1844 - Nagyenyed, 1913/ egyetemi magántanár, gazdasági író, a mezőgazdasági kártevők zoológus kutatója.

FRÁTER LÓRÁNT /Érsemjén, 1872 - Budapest, 1930/ huszárcapitány, országgyűlési képviselő, dalszerző.

ADY ENDRE /Érmindszent, 1877 - Budapest, 1919/ a 20. század magyar költészetének forradalmi megújítója, a legnagyobb magyar költők egyike.

44.ábra: Ady Endre

ADY LAJOS /Érmindszent, 1881 - Budapest, 1940/, Ady Endre testvéröccse, irodalomtörténész.

Az elmondottak alapján úgy tűnik, hogy az érmelléki mocsárvidék népe, hagyományörzésben és az általános művelődésben betöltött tevékenységével, joggal várhatja el a jelenkor figyelmét és tiszteletét. Ugyanakkor remélhető és kívánatos,

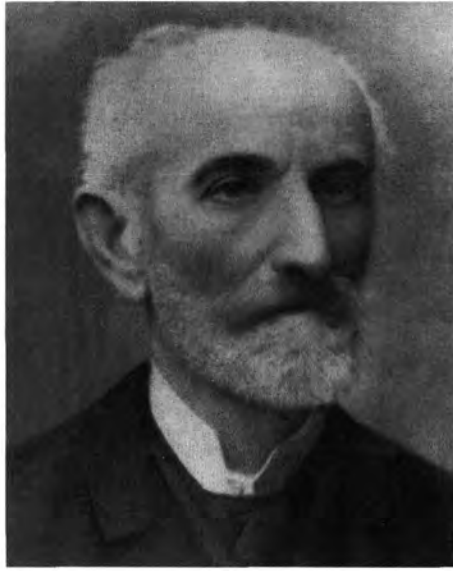
hogy a jelen jobb anyagi lehetőségei közepette az általános művelődés terén is előbbre léphet.

II. AZ ÉRMELLÉK MADÁRVILÁGA KUTATÁSÁNAK RÖVID ÁTTEKINTÉSE

Jóllehet, a Tisza síksága keleti peremének mocsarai közül az Érvölgyét közel száz évvel később csapolták le, mint a többi mocsarokat, mégis elmondhatjuk, hogy az Ecsedi-láphoz vagy a Kis- és Nagysárréthez viszonyítva az Érmellék madártani múltját ismerjük a legkevésbé. Az élő Ecsedi-láp madárvilágát ugyanis dr. Lovassy Sándor a lecsapolás utolsó éveiben igen tüzetesen tanulmányozta /52/. A Kis- és Nagysárrét lecsapolása előtti madárvilágról pedig Osváth /68/, Csath /21/, Müller /62/ és mások munkái tájékoztatnak. Egyszerűen érthetetlen, hogy a múlt század végén és századunk elején, a még sértetlen Érvölgyén dr. Andrássyn kívül senki sem végzett rendszeres madártani megfigyeléseket. Schenk /73/ 1918-ban az egész Bihar megyét madártani szempontból joggal minősítette „terra incognita”-nak. Néhány, egészen szórványos, Érmellékre vonatkozó adattól eltekintve elmondhatjuk, hogy a madártani megfigyelések, és egyáltalán az Érmellék tudományos kutatása a századforduló idején dr. Andrásy Ernő¹ /Érszalacs, 1894 - Érmihályfalva, 1968/ orvos, többirányú /madártani, őslénytani, régészeti, éremtani stb./ gyűjtő és megfigyelő munkájával indult meg /1-9, 67/.

Andrásy a tudományok iránti fogékonyságát, a természet szeretetét, a kutatások elemi ismereteit a nagyszülőktől, részben a kolozsvári múzeumot alapító nagyapjától, különösen pedig anyai nagyapjától, Kovács Jánostól örökölte, illetve tanulta.

¹ A madártani és egyéb kutatások területén dr. Andrásy Ernő tevékenysége jobb megértése érdekében nyújtott szóbeli segítségéért, a családtagok birtokában levő írásbeli adatokért, Kovács János és dr. Andrásy Ernő arcképéért e helyen is hálás köszönetet mondok gyermekeinek, ifj. dr. Andrásy Ernőnek, Ottományiné dr. Andrásy Katának, valamint Andrásy Péternek

45.ábra: Kovács János

46.ábra: Dr. Andrassy Ernő

Kovács János /Szeghalom, 1816 - Érszalacs, 1906/ Tisza Domokos nevelője, Arany János barátja, Afrika-utazó, a Természettudományi Társulat tagja, a Debreceni Református Kollégiumnak 40 évig tanára, élete utolsó /nyugdíjas/ tíz esztendejét Szalacson töltötte, ahol az érmelléki kirándulásaira unokáját mindig magával vitte, oktatta, nevelte.

Az előzmények alapján érthető, hogy Andrassy már 10 éves korában /1904/ elkezdte önálló gyűjtéseit, megfigyeléseit, illetve azok feljegyzéseit. Budapesten és Münchenben tanult, 1919-ben szerzett orvosi diplomát. 1922-ben vette fel a kapcsolatot a Madártani Intézettel, melytől 1924-ben A "rendes megfigyelő" diplomát kapott. 1934-ben a Londoni Oológusok Társasága tagjai sorába vette fel.

Andrassy tudományos tevékenysége fejlődésében a madártan területén döntő jelentősége volt Dobay László /Székelyudvarhely, 1873 - Dicsőszentmárton, 1943/ nemzetközi hírű, tekintélyes erdélyi oológus-ornitológussal - Andrassy kezdeményezésére - az 1920-as években kialakult, és Dobay haláláig tartó személyes barátsága /9, 11, 12/. E barátság lényegéről és tartalmáról Dobaynak 1924-1939 közti időszakban Andrassynak küldött 28 levele

47.ábra: Dobay László síremléke a dicsőszentmártoni temetőben - tervezte Kovács L., faragta Jakab Zs., Kónya I. felv. 1973.

tanúskodik /12/. Jóllehet a fészekaljok gyűjtését Andrassy már gyermekkorában elkezdte, az 1920-as évektől azt egyre szakszerűbben, nemzetközi tudományos igénnyel kívánta folytatni. Törekvése megvalósításához Dobay mindenértelmű

szakmai tájékoztatást megadott, az adatlapok vezetésén, a fészekaljok raktározásán át a nemzetközi kapcsolatainak kialakításáig. Jóllehet Dobay, aki ebben az időben már mind az öt világrészből gyűjtött és akinek az 1930-as években tojásgyűjteménye mintegy 30 ezer tojásból állt, Hangsúlyozta Erdély madarai kutatásának elsőbbségét. Dobay leveleiből viszont az is kiderül, hogy az 1920-as években elvesztett szakmai munkakedvét éppen Andrassy lelkes törekvése hatására nyerte vissza. Végül, Andrassy orvosként és barátként segítette halála előtt, a betegséggel, anyagi gondokkal küzdő, de gyűjteményét áruba nem bocsátó, gyermektelen Dobay Lászlót, majd annak özvegyét.

A múlt századi természetkutatók hagyományos gyakorlatának szellemében Andrassy az Érmelléken „mindent”, azaz minden a tudomány számára hasznosnak vélt élő és holt anyagot gyűjtött. Míg a tudományos központokban már a múlt század végén kutatók körében gyors ütemben alakult ki a szakmai specializálódás, ezt a „fényűzést” a századunk első felében nem engedhette meg magának a „vidéki” kutató. Ez különösen vonatkoztatható Andrassyra, aki elsősorban hivatalos orvosi gyakorlatát látta el, máig élő hagyományos lelkiismerettel. Másodsorban, felismerve az Érmellék paleontológiai, archeológiai, történelmi, botanikai, faunisztikai és néprajzi értékeit, azaz az Érmellék tudományos kincstár jellegét, a többirányú specializálódásra és a gazdag gyűjtemények feldolgozására nem volt ideje és lehetősége. 1965-ben, Budapesten élő leánya, Dr. Andrassy Kata közvetítésével a Nemzeti Múzeum Állattárának küldött levelében /8/ az alábbiakat írja: „47 éve vagyok orvos Érmihályfalván ... volt időm megismerni a vidéket ... tojásgyűjteményemben az itt fészkelő 110 féle madárnak a fészekaljai /tojásai/ megvoltak ... volt több mint 6000 régi pénzem ... saját pénzen végzett ásatásaim eredményeként 4500 archeológiai anyag, a pattintott kőkorszaktól kezdve ... a nagyapák által gyűjtött és általam gyarapított 4200 kötetes könyvtáram ... 1958 nyarán elítéltek /politikai vád alapján - a szerző megjegyzése/ vagyonekbobozással”. /értsd az összes gyűjteményeket, vonatkozó jegyzeteket, könyvtárat, még az írógépet is - a szerző megjegyzése/.

E „magánlevelet” ki kell egészítenem azzal, hogy a fészekaljakra vonatkozó 110 faj, gyűjteményének csupán az Érmellékre vonatkozó része. A Béczy által feldolgozott Dobay-Andrassy-féle tojásgyűjtemény katalógusának /11/ bevezetőjében az alábbiakat olvashatjuk: „Jóllehet, hazai tevékenysége főleg az Érvölgyén nyilvánult meg, gyűjteményének legnagyobb része külföldi eredetű. ... Erről tanúsodik számos brazíliai, észak-amerikai, indiai, indonéziai és ausztráliai eredetű fészekalj. Kontinensünket főleg közép-, dél- és észak-európai fajok képviselik.” Sajnos, ezen fészekaljok száma a jelzett katalógusból nem deríthető ki, mely körülményről később szólok.

Gyűjteményei, megfigyelései feldolgozásának, közlésének legnagyobb akadálya éppen a mintegy hét évig tartó fogsága, feljegyzéseinek, gyűjteményeinek az elkobzása, illetve a fogsága alatt megromlott egészségi állapota, megrövidült élete és halál volt.

Andrassy az 1950-es évek elejétől kapcsolatban állt a Nagyváradi Múzeum fiatal természetkutató és régész-történész szakembereivel, akiknek figyelmét -

nagyapjához hasonlóan - felhívta az Érmellék tudományos vizsgálatának fontosságára, helyismereti és szakmai tanácsokkal látta el őket.

Végül is, Andrásynak kisebb megfigyelési jelentései /1-6/ mellett, egyetlen madártani dolgozata jelent meg 1957-ben, Az Érmellék madárvilága címen /7/. Dolgozatában az 1904-1954 közötti időszakból 111 költő fajt sorol fel, melyek közül 96 faj fészkalja vonatkozó katalógus /11/ tanúsága szerint, abban név nélkül ugyan, de szerepel. Ugyancsak abban a dolgozatban /7/ sajnálatos módon pontos megfigyelési adatok nélkül „Az Érmelléken télen vagy vonuláskor előforduló madarak névjegyzéke” alcím alatt 1920-1954 közti időszaktól 59 fajt sorol fel, anélkül, hogy az előfordulások megbízhatóságában kételkednénk, a megfigyelések helye és ideje ismeretének hiánya az egyes fajok térben és időben való besorolását nehezéssé teszi.

Andrássy tehát 1904-1954 között az Érmelléken összesen /111+59/ 170 fajt tartott nyilván. Az elmondottak alapján Andrásy dolgozatát, különösen annak a fészkelő fajokra vonatkozó részét, az Érmellék madárvilága ismerete szempontjából első, alapvető és tudományos szempontból is megbízható dolgozatnak kell tekintenünk.

A madártani adatok eredetének idejét, és nem a vonatkozó közlemények megjelenésének idejét véve alapul, Béczy Tamásnak, A Nagyváradi Múzeum tojásgyűjteményének katalógusa c. munkájáról /11/ kell szólnom. Igen nagyra becsülve a tojásgyűjtemény tudományos értékét, annak mintegy tíz évig tartó, nemzetközi értékű feldolgozását, valamint figyelembe véve a katalógus bevezetőjében annak a ténynek az elismerését, hogy a gyűjtemény Dobay László, Andrásy Ernő és a Nagyváradi Múzeum gyűjteményéből áll, az alábbiakat kívánom megjegyezni:

A katalógus anyaga adatainak számszerű elemzése szerint az „egyesített” gyűjtemény 3573 fészkaljból /13812 db tojásból/ áll. Ebből a Dobay-Andrássy gyűjteményből származó fészkaljak száma 3457 /96,8%/, míg a váradi múzeum személyzete által gyűjtött fészkaljak száma 116 /3,2%/ - /Érmelléken 64, azon kívül, de a megye területén 52/. A számok világosan jelzik a múzeum hozzájárulásának mértékét az „egyesített” tojásgyűjtemény anyagának gyarapításához.

Figyelembe véve továbbá, hogy a váradi múzeum a Dobay tojásgyűjteményhez vásárlás, az Andrásy gyűjteményhez elkobzás útján jutott hozzá, felmerül a kérdés, hogy a múzeum tulajdonjogának feltétlen elismerése mellett, az egyesített gyűjteményt nem kellett volna-e „Dobay-Andrássy tojásgyűjtemény” címen szerepeltetni, annál is inkább, mert annak 96,8%-át ténylegesen az említett, nemzetközileg is ismert és nyilvántartott személyek gyűjtötték. Nemzetközi értékű, ismert szakemberek gyűjteményét ugyanis - tudomásom szerint - nem szokás megfosztani a gyűjtemények alkotóinak nevével, függetlenül attól, hogy a kérdéses gyűjtemények az idők folyamán kinek a tulajdonába kerülnek.

Sajnálatosnak minősíthető az a tény is, hogy a vonatkozó katalógus szerzője, a gyűjtemény minden fészkalja eredeti adatlapjának birtokában /melyben a gyűjtők neve is szerepel/, a katalógusban a fészkaljak közlésénél mellőzi a gyűjtők neveit. Míg a múzeumi személyzet által gyűjtött anyagot - figyelembe véve a

gyűjtés éveit - Dobay és Andrassy anyagától el lehet különíteni /az 1960-as évektől Dobay nem gyűjthetett, mert 1943-ban meghalt, Andrassy pedig 1958-ban szabadságát vesztette/, addig a Dobay-Andrassy anyagot a katalógus alapján nem lehet elkülöníteni, hiszen 1907-1940 között Románia és a világ különböző pontjairól mindkét szakember gyűjtött fészekaljakat, sőt egymás közt is cserélhettek. A katalógus szerzője tehát a két szakember életművét összekeverve, az utókor számára lehetetlenné tette, hogy a gyűjteményeket mennyiségi és minőségi szempontból külön-külön is felmérhesse, értékelhesse.

A szokatlan módon egyesített tojásgyűjteményből teljes biztonsággal tehát csak a múzeum személyzete által gyűjtött anyag különíthető el, míg a Dobay és Andrassy gyűjtemények fészekaljait, a szerző munkájának fogyatékoságából eredően, csak nehezen, bizonyos hibalehetőségek mellett, az alábbi szempontok alapján különíthetem el:

- Andrassy az Érmelléken 111 faj fészekalját gyűjtötte /8/,

- Andrassy egyetlen Érmellékre vonatkozó közleményében 96 fészkelő fajt sorol fel /7/, mely fajok fészekaljai Andrassy működési idejéből /1904-1954/ és az Érmellék községeiből származnak, s melyek a katalógusban Andrassy neve nélkül ugyan, de szerepelnek. Logikailag igen valószínű tehát, hogy a 96 fajt Andrassy gyűjtötte. A 111 fajból fennmaradó 55 fészekalj pedig a gyűjtemény elkobzása alkalmával semmisülhetett meg.

Az adott helyzetben tehát kénytelen vagyok a 96 Érmellékről származó, és a katalógusban szereplő faj fészekaljait Andrassy anyagának tekinteni, mely összesen 363 fészekalj 1571 tojásából áll, nem véve figyelembe a fácánok fészekaljait. A fent említett hibalehetőség abból a tényből adódhat, hogy az Érmelléken Dobay is gyűjthetett, illetve Andrassy anyaga - csereanyagként - kerülhetett a Dobay gyűjteménybe. Ennek tisztázása viszont csak az eredeti adatlapok alapján lenne lehetséges, melyre ma már nincs lehetőségem.

Ugyanakkor sikerült tisztázni, hogy az Andrassy által már begyűjtött és létező 96 faj számát nem szaporítva, azok közül 16 fajnak 63 fészekalját /265 tojást/ gyűjtötte. Itt kell megjegyezni a Circus pygargus 2/4 fészekalját /7/, mely nem szerepel a katalógusban. Összesen tehát az Érmellék 96 fajának 1840 tojásból álló 428 fészekalját tarthatjuk nyilván.

Végül meg kell jegyezni, hogy a vonatkozó katalógus értékét, gyakorlati és etikai szempontból egyaránt, a szerző igen könnyen tökéletesíthette volna, ha az egyes fajok fészekaljainak közlésénél a Dobay anyagát „D”-val, az Andrassyét „A”-val, a múzeumét pedig „M”-mel jelölte volna.

Követve az Érmellék madártani adatai eredetének időrendi sorrendjét és bibliográfiai értékét, a Nagyvárad Múzeum madárgyűjteményének rendszertani katalógusáról kell szólnom /51/, mely katalógus az 1951-től 1970 január 1-ig a múzeum személyzete által gyűjtött és preparált madarakat /naturalizált példányok és csontanyag/ tartalmazza. A katalógusban, illetve gyűjteményben 82 faj pontos adatokkal ellátott példánya származik az Érmellékről, mely a korábban ismertetett fészekaljak mellett a kérdéses terület értékes madártani bizonyítéka.

Meg kell említenem az 1970. Jan. 1-től 1976. Jún. 6-ig, ugyancsak a múzeum személyzete által gyűjtött és preparált, saját jegyzeteimben szereplő /50/, az Érmelléken gyűjtött 18 faj pontos adatait is.

Az Érmellék madárvilágának a kutatása különösen az 1960-as évek derekán megélénkült, egyrészt a Nagyváradi Múzeum szakemberei számának gyarapodása, másrészt a külső munkatársak tevékenysége nyomán. Az érdeklődést - amint már említettem - fokozta és sürgette az Érmellék teljes lecsapolásának közeledő lehetősége. Következésképpen a madártani ismeretek is bővültek /lásd bibliográfiát/. Többek közt 1966-1977, illetve 1984-ben személyesen is dolgoztam ezen a területen.

Az Érmellékre vonatkozó madártani kutatások áttekintése befejezéséül szeretném hangsúlyozni, hogy a vonatkozó tanulmányokat, azok hozzáférhetőségétől, illetve megbízhatóságától függően használom, arra törekedve, hogy a jelen dolgozat feltétlenül megbízható adatokra támaszkodva rögzítse a kérdéses terület madártani helyzetét. Erre kötelez az antropogén hatások következtében ökológiai szempontból gyökeresen megváltozott terület távolabbi és közelebbi múltja, de az eredetiségében soha vissza nem térő természeti állapot, köztük a madárvilág bemutatásának felelőssége is.

III. EGYÉNI KUTATÁSI MÓDSZEREK

A Nagyváradi Múzeum főmuzeológus-ornitológusaként 1966-1978 között hivatali feladataim közé tartozott a madártani gyűjtemény gyarapítása /gyűjtés, preparálás/. A terepjárás adta lehetőségek közt, a megfigyelések mellett, madárfényképezésre - mely közismerten sok időt vesz igénybe - csak saját eszközeimmel, főleg 1974 után volt egy kevés alkalmam. Ugyancsak ebben az időszakban volt kivételes lehetőségem a helyi gyűrűzésekre is. Annál rendszeresebben és pontosabban gyűjtöttem azonban a megfigyelési adataimat, melyek egy részéből / 1966-1969 közti időszakból/, kényszerű meggondolásokból, csak helységnevekkel ellátott faunalistát közöltem /40/.

A már jelzett időszakban az Érmellék összes településeit 3 alkalommal gólyakutatás céljából /1968,1974,1984/ motorkerékpárral és gyalog kerestem fel /38, 43, 44, 49/. Terepjárásaim során az Érmellék összes mocsarait, nyílt vizeit, legelőit, maradék erdőit különböző évszakokban, általában 2-4 napos terepjárások során látogattam. Bár 1970-1974 között figyelmemet elsősorban a Sebes-Körös vízgyűjtő medencéjének madárfaunisztikai és ökológiai vizsgálata kötötte le, alkalmas pillanatokban, ha jóval ritkábban, hétvégeken is igyekeztem felkeresni az Érmelléket, majd 1974 után újra gyakrabban látogattam e területet.

Összesítve a terepjárásaimra vonatkozó adataimat, kiderül, hogy 98 terepen töltött nap alkalmával, az Érmellék 40 helységében és határában, 149 fajra vonat-

kozó 1375 megfigyelést végeztem, illetve az Érmelléken előforduló fajok 65 példányát gyűjtöttem be és preparáltam.

IV. AZ ÉRMELLÉK MADARAI

a/. A leírás módja és szempontjai

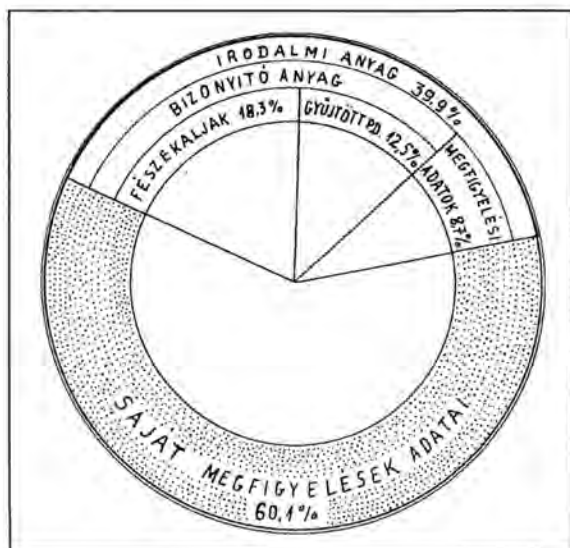
Az Érmellék madarai leírásánál a tájegység földrajzi határaihoz igyekszem igazodni /lásd az 1.ábrát/. Úgy a térképen, mint az egész dolgozatban a helységek és a földrajzi elnevezések magyar nevét használom. Figyelembe véve azonban, hogy a kérdéses terület Romániához tartozik, azért a földrajzi elnevezések hivatalos román nevét az alábbi jegyzékben közlöm. A dolgozat összegzését is román nyelven írtam meg, tiszteletben tartván a tényt, miszerint a dolgozat - természetes módon - a román szakembereket is érdekelheti.

A helységek és földrajzi pontok névjegyzéke:

Ákos	= Acis
Albis	= Albiș
Alsószopor	= Soporul de Jos
Asszonyvásár	= Tîrgușor
Berettyó	= Bereteu /v. Barcău/
Biharfőlegyháza	= Roșiori
Csokaj	= Ciocăia
Dengeleg	= Dindești
Diószeg	= Diosig
Ér	= Er /v. Ier/
Éradony	= Adoni
Érbogyoszló	= Buduslău
Ércsatorna	= Canalaul Erului /v. C. Ierului/
Érendréd	= Andrid
Érgirólt	= Ghirlot
Érhatvan	= Hotoan
Érkávás	= Căuas
Érkenéz	= Voivozi
Érkésérű	= Cheșereu
Érkésérűi Nagysziget	= Insula Mare de la Cheșereu
Érkörös	= Chereușa
Érkörtvélyes	= Curtuișeni
Érmellék	= Cîmpia Erului /v. C. Ierului/
Érmihályfalva	= Valea lui Mihai
Érmindszent /Adyfalva/	= Mecenișu

Érolaszi	= Olosig
Érselind	= Şilindru
Érsemjén	= Şimian
Érszalacs	= Sălacea
Érszekerés	= Sechereşa
Érszentkirály	= Eriu-Sîncrai
Értarcsa	= Tarcea
Érvölgye	= Valea Erului /v. V. Ierului/
Fancsika patak	= P. Francica
Füzes patak	= P. Salcia
Gálospetri	= Galoşpetreu
Gencs	= Ghenci
Hartyás	= Hărtiaş
Iriny	= Irina
Janka	= Ianca
Kágya	= Cadea
Károlyi síkság	= Cîmpia Careilor
Kéc	= Cheţ
Kékéc patak	= P. Checheţ
Kiskereki	= Cherechiu
Kraszna	= Crasna
Kurta-tó	= Balta Scurtă
Margitta	= Marghita
Mezőpetri	= Petreşti
Mezőterem	= Tiream
Móka patak	= P. Moca
Nagykároly	= Carei
Ottomány	= Otomani
Pir	= Pir
Pir patak	= P. Pir
Portelek	= Portiţa
Rét patak	= P. Rîţ
Stubenberg erdő	= Pădurea Ştubenberg
Szakácsi patak	= P. Socaciu
Szántó	= Santău
Székelyhíd	= Săceuieni
Szentmiklós patak	= P. Sînnicoalu
Szilágysági dombvidék	= Dealurile Silvaniei
Szodoró	= Sudurău
Tasnád	= Tăşnad
Újpir	= Piru Nou
Vasad	= Văşad
Vezénd	= Vezendiu

Dolgozatomban az Érmellék 207 fajtát /alfaját/ összesen 2289 adat alapján írom le, melyek eredet, mennyiség és minőség szempontjából az alábbi módon oszlanak meg:

48.ábra: Az Érmellékre vonatkozó és feldolgozott 2289 madártani adat mennyiségi és minőségi megoszlása

- 96 faj /alfaj/ 428 fészekalja /1840 tojással/,
- 90 faj /alfaj/ 287 begyűjtött példánya /melyből saját gyűjtés 65 példány/,
- 137 fajra /alfajra/ vonatkozó 199 megfigyelési adat, melyből 4 szóbeli, a többi irodalmi utalás.
- 149 fajra /alfajra/ vonatkozó saját megfigyelési adat.
/1966.III.16.-1977.XI.8. és 1984.VII.18-20./

Az egyes fajok leírásánál, az irodalmi adatok esetében általában irodalmi utalószámot használok, kivéve az Andrassy által gyűjtött fészekaljakat, melyeknél az irodalmi utalószám mellett Andr. névrövidítést is használok.

Megfigyelések esetében, ha irodalmi adatról van szó, irodalmi utalószámot használok, a saját megfigyeléseimnél Kov. névrövidítést alkalmazok.

A fajok /alfajok/ leírásánál a Keve /32/ által alkalmazott rendszertani sorrendet és nevezéktant követem. Éppen ezért a fészekaljak katalógusára /11/ vonatkozóan az alábbiakat kell megjegyezniem:

Az Érmelléken gyűjtött fészekaljak közül a tojáskatalógus szerzője

- a nyári ludat *Anser a. anser* /L. 1758/ néven írja le, mely Keve /32/ szerint áttelelésen és vonuláson fordul elő, és nálunk az *Anser anser rubrirostris* /Swinh. 1871/ költ,

- a búbospacsirtát *Galerida cr. cristata* /L. 1758/ néven írja le, mely Keve /32/ szerint főleg nyugati kultúrterületeink gyakori állandó madara, míg az Alföldön a *Galerida cristata tenuirostris* Ch. L. Brehm, 1850 gyakori,

- a mezei pacsirtát *Alauda arvensis cantarella* /Bp. 1850/ néven írja le, mely Keve /32/ szerint nálunk alkalmi kóborló, és fészkelő madarunknak az *Alauda arvensis lunata* /Ch. L. Brehm, 1845/-t tekinti,

- a dolmányos varjút *Corvus corone cornix* L., 1758 alatt írja le, mely Keve /32/ szerint *Corvus c. cornix* /L. 1758/-nak felel meg,

- a csókát *Corvus monedula* /L. 1758/ alatt írja le, mely Keve /32/ szerint *Coleus monedula* /L. 1758/-nak felel meg,

- a nádi sármányt *Emberiza schoeniclus intermedia* /Degland, 1849/ néven írja le, mely Keve /32/ szerint téli kóborláson keresi fel főleg a Dunántúl nádasait. Nádasaink gyakori fészkelő madarának az *Emberiza schoeniclus ukrainae* /Zarudny, 1917/-et tekinti.

A fenti madarakat a törzsfajok kettős nevezéktana szerint írom le.

Az egyes fajokra vonatkozó adatokat következetesen az alábbi sorrendben, szempontok szerint és rövidítések használatával közlöm:

Fa.	=	fészkelaj
Gyp.	=	gyűjtött példány
Megf.	=	megfigyelés
Megj.	=	megjegyzés

Az Érmellék madarainak bio-ökológiai értékelhetősége érdekében minden faj /alfaj/ esetében az alábbi bio-ökológiai mutatókat /Bioökm./ vettem figyelembe:

1. Faunatípus /Fauna tip./. A fajok állatföldrajzi besorolását Munteanu /61/ vonatkozó munkája alapján végeztem, aki K. H. Voous, általánosan elfogadott munkáját alkalmazta a román ornitofaunára.

2. Táplálkozási típus /Tápl. tip./ megállapítását Haraszthy /25/ és Székessy /76/ alapján állapítottam meg a következők szerint: C = húsevő, H = növényevő /magevő/, D = vegyes táplálkozású.

3. Fenológiai típus /Fen. tip./ az előbbi szerzők /25, 76/ munkája alapján az alábbiak szerint

Á	=	állandó
K	=	költő
ÁV	=	átvonuló
TV	=	téli vendég
INV	=	inváziós

4. Jellegzetes élőhelyek - biotópok - /Bt./ szerint a fajok besorolását a helyi adatok és ökológiai körülmények alapján az alábbiak szerint végeztem:

I.	=	nyílt vízfelületek
II.	=	vegetációval fedett vizek

III	=	zsombékos, sásos vizes rétek
IV	=	időszakosan vizes, sáros nyíl területek
V.	=	kaszálók, legelők
VI.	=	mezőgazdasági művelt területek
VII.	=	függőleges partfalak
VIII.	=	erdők, facsoportok, kertek, temetők
IX.	=	emberi települések
X.	=	eltűnt v. inváziós, jelenleg nem költő fajok
XI.	=	ismeretlen / régi irodalmi adat alapján ki nem deríthető élőhelyek/

5. A populációk /132 fészkelő faj populációi/ mennyiségre utaló, helyi elterjedése /H. elt./ a vizsgált területen és időszakban, az alábbiak szerint alakult:

ált.	=	általános elterjedésű
szk.	=	széles körben elterjedt
szórv.	=	szórványos elterjedésű
ritka	=	ritka
eltűnt	=	eltűnt

6. A populációk /132 fészkelő faj populációi/ túlélésre utaló állapota /Pop./ a vizsgált területen és időszakban, az alábbiak szerint alakult:

O	=	ellenálló
□	=	csökkenő
X	=	jelenleg eltűnőben
+	=	századunk folyamán eltűnt.

b/. Rendszertani felsorolás

1. GAVIA STELLATA /PONT./, 1763 - ÉSZAKI BÚVÁR

Megf.: 1973.XI.21. Janka - pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: arktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I.

2. GAVIA A. ARCTICA /L./, 1758 - SARKI BÚVÁR

Megf.: - 1920-1954 Érmellék /7/

- 1976.X.29. Diószeg - 2pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I.

3. PODICEPS R. RUFFICOLLIS /PALL./, 1764 - **KIS VÖCSÖK**

- Fa.: - 1923.V.15. Kiskereki - 1/4 - Andr. /11/
 - 1924.V.16. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1924.V.27. Kiskereki - 1/2 - Andr. /11/
 - 1926.V.11. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1926.V.15. Érkeserű - 1/4 - Andr. /11/
 - 1935.V.21. Ottomány - 1/6 - Andr. /11/
 - 1936.V.20. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
 Megf.: - 1975.V.9. Diószeg - 3 pd. - Kov.
 - 1976.X.5. Vasad - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.5. Érszalacs - 7 pd. - Kov.
 - 1976.X.6. Érmihályfalva - 4 pd. - Kov.
 - 1976.X.7. Diószeg - 2 pd. - Kov.
 - 1976.X.28. Diószeg - 2 pd. - Kov.
 - 1977.VII.29. Érszalacs - 10 pd. /család/ - Kov.
 - 1977.VII.29. Vasad - 2 pd. - Kov.
 - 1977.VII.29. Érselind - 5 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna.tip.: óvilági, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, H.elt.: szk.,
 Pop.: 0

4. PODICEPS N. NIGRICOLLIS CH. L. BREHM, 1831 - **FEKETENYAKÚ VÖCSÖK**

- Fa.: - 1924.V.16. Érkeserű - 1/4 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.IV.20. Gálospetri - 3 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1966.IV.20. Gálospetri - ♂ - /51/
 - 1966.IV.20. Gálospetri - ♀ - /51/
 - 1966.VII.20. Értarcsa - Ø - /51/
 Megf.: - 1966.VII.20. Értarcsa - 3 pd. - Kov.
 - 1969.VI.23. Értarcsa - család - /77/
 - 1975.V.8. Érsemjén - 2 pár - Kov.
 - 1975.V.14. Értarcsa - 1 nászruhás pár - Kov.
 - 1975.V.22. Érsemjén - 1 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, H.elt.:
 szórv.,
 Pop.: □

5. PODICEPS CR. CRISTATUS /L./ 1758 - BÚBOS VÖCSÖK

- Megf.: - 1924.III.2. Érmihályfalva - /4/
 Fa.: - 1938.V.20. Ottomány - 1/3 - Andr. /11/
 Megf.: - 1975.V.8. Vasad - 3 pár - Kov.
 - 1975.V.9. Értarcsa - 6 pd. - Kov.
 - 1975.V.9. Janka - 5 pd. - Kov.
 - 1975.V.14. Értarcsa - 6 pár nászruhás - Kov.
 - 1975.VII.24. Vasad - kb. 15 pd. ad. és juv. - Kov.
 - 1976.V.7. Értarcsa - 2 pd. - Kov.
 - 1976.VI.13. Értarcsa - 2 pd. - Kov.
 - 1976.VI.13. Éradony - 2 pd. - Kov.
 - 1976.X.5. Vasad - 2 pd. juv. - Kov.
 - 1976.X.5. Érszalacs - 9 pd. juv. - Kov.
 - 1976.X.6. Érmihályfalva - 3 pd. - Kov.
 - 1976.X.7. Diószeg - 8 pd. - Kov.
 - 1977.VII.29. Érszalacs - 25 pár + juv-ek. - Kov.
 - 1977.VII.29. Vasad - sok - Kov.
 - 1977.VII.29. Érselind - 15-20 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, H.elt.: szk.,
 Pop.: 0

6. PODICEPS G. GRISEIGENA /BODD./ 1783 - VÖRÖSNYAKÚ VÖCSÖK

- Fa.: - 1923.V.20. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1924.V.7. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
 - 1924.V.11. Érkeserű - 1/4 - 2 db - Andr. /11/
 - 1924.V.16. Érkeserű - 1/4 - Andr. /11/
 - 1924.V.19. Érszalacs - 1/5 - 2 db - Andr. /11/
 Megf.: - 1925.III.8. Érmihályfalva - /6/
 Fa.: - 1965.V.6. Ottomány - 1/3 - /11/
 - 1965.V.11. Ottomány - 1/4 - /11/
 Gyp.: - 1965.VI.1. Ottomány - ♂ ad. - /51/
 - 1965.VI.1. Ottomány - - juv. - /51/
 Megf.: - 1967.V.10. Érszalacs - 2 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1967.VI.6. Érszalacs - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.VI.22. Érszalacs - 1 pár - Kov.
 - 1967.VI.23. Érszalacs - 3 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1967.VI.23. Érszalacs - ♀ ad. - /51/
 - 1967.VI.23. Érszalacs - ♂ juv. - /51/
 - 1967.VI.29. Érszalacs - ♂ juv. - 2 pd. - /51/
 Megf.: - 1973.IV.24. Érendréd - 2 pd. - Kov.

- 1975.V.9. Diószeg - 1 pár - Kov.
 - 1977.IV.20. Érkörtlvényes - 1 pd. - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, H.elt.:
szórv.,
Pop.: □

7. PELECANUS O. ONOCROTALUS L., 1758 - RÓZSÁS GÖDÉNY

- Megf.: - 1904. Érszalacs - /7/
 Megi.: - Keve /32/ szerint a múlt században a szomszédos Ecsedi-lápon még költött. Következésképpen Andrassy kóborló példányt láthatott.
 Bioökm.: Fauna tip.: szármáciai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I, II.

8. ARDEA C. CINEREA L., 1758 - SZÜRKE GÉM

- Megf.: - 1925.III.1. Érmihályfalva - /6/
 Fa.: - 1927.V.3. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
 - 1935.IV.26. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
 - 1935.IV.26. Érkeserű - 1/4 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.IV.19. Ottomány - több pd. - Kov.
 - 1966.IV.20. Gálospetri - 2 pd. - Kov.
 - 1966.IV.20. Érszalacs - 2 pd. - Kov.
 - 1966.IV.20-21. Ottomány - 2-3 pd. - Kov.
 - 1966.V.13-14. Érkeserű - 2-2 pd. - Kov.
 - 1966.V.14. Kiskereki - 2 pd. - Kov.
 - 1966.VII.20-21. Éradony - 40-50 pd. - Kov.
 - 1966.VII.22. Érkeserű - 2 pd. - Kov.
 - 1966.VII.22. Asszonyvásár - 1 pd. - Kov.
 - 1966.X.19. Kiskereki - 1 pd. - Kov.
 - 1967.III.16. Székelyhíd - 2 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1967.IV.6. Székelyhíd - ♂ ad. -2 pd. - /51/
 - 1967.IV.6. Székelyhíd - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.IV.6. és 12. Székelyhíd - fészektelep - Kov.
 Gyp.: - 1967.IV.12. Székelyhíd - ♂ ad. - /51/
 - 1967.IV.12. Székelyhíd - ♀ ad. - /51/
 - 1967.IV.14. Székelyhíd - ♂ ad. - /51/
 - 1967.IV.14. Székelyhíd - ∅ juv. - /51/
 Megf.: - 1967.V.9. Érkörtlvényes - 1pd. - Kov.
 - 1967.V.10. Ottomány - 8 pd. - Kov.
 - 1967.V.11. Érszalacs - fészektelep - Kov.

- 1967.VI.6-7. Érszalacs - fészektelep - Kov.
- 1967.VI.13. Értarcsa - fészektelep - Kov.
- 1967.VI.14. Székelyhíd - fészektelep - Kov.
- 1967.VI.14. Diószeg - 8-10 pd. - Kov.
- 1967.VI.22. Érendréd - fészektelep - Kov.
- 1967.VI.23. Érszalacs - fészektelep - Kov.
- 1968.III.21. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
- 1975.V.8. Érszalacs - 1 pd. - Kov.
- 1975.V.8. Érmihályfalva - 1 pd. - Kov.
- 1975.V.8. Érsemjén - 3 pd. - Kov.
- 1975.V.9. Értarcsa - költ - Kov.
- 1975.V.9. Székelyhíd - fészektelep - Kov.
- 1975.V.9. Kágya - 3 pd. - Kov.
- 1975.V.14. Értarcsa - néhány pár költ - Kov.
- 1975.V.23. Érselind - 1 pd. - Kov.
- 1975.VI.20. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
- 1975.VII.9-12. Érkeserű - néhány - Kov.
- 1975.VII.23. Értarcsa - fészektelep - Kov.
- 1975.VII.24. Vasad - 1 pd. - Kov.
- 1975.VII.24. Érendréd - 2 pd. - Kov.
- 1976.V.7. Albis - 3 pd. - Kov.
- 1976.X.5. Vasad - 2 pd. - Kov.
- 1976.X.7. Diószeg - 2 pd. - Kov.
- 1976.X.7. Albis - 6 pd. - Kov.
- 1976.X.28. Diószeg - 12 pd. - Kov.
- 1977.IV.20. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
- 1977.VII.29. Érszalacs - 4 pd. - Kov.

Fészektelepek:

a/. mocsárban:

- 1923. Székelyhíd alatt *Ardea purpurea*kkal és *Ardeola ralloides*ekkel 600-700 fészék /3/, mely az 1930-as években a tank-árkok készítése alkalmával megsemmisült,

- 1966. Érkeserűi Nagysziget mintegy 300 m széles, 400 m hosszú, víztükörrel tarkított, gyér nádas szakaszán vegyes fészektelep *Ardea purpurea*, *Nycticorax nycticorax*, *Ardeola ralloides* fajokkal, összesen mintegy 150 fészekkel. A sziget fokozódó gazdasági igénybevétele miatt már a lecsapolás előtt /1968/ a fészeksám csökkent, majd 1970-re, a víz levezetése nyomán megsemmisült,

- 1967. Értarcsán, az Érnek a község mellett tószzerűvé szélesedett nyílt víz felett, többszáz méter hosszúságú nádas szakaszán, az előbbi fajokból álló vegyes fészektelep, 80-100 fészekkel, mely még 1975-ben is létezett. /Az Érnek ezt a szakaszát vagy nem tudták, vagy nem akarták a főcsatornába vezetni/,

- 1967. Érszalacs határában, az Ér, Kurtató nevű mocsarában, a már említett fajok vegyes fészektelepe létezett, összesen mintegy 150 fészekkel, köztük egy kétfiókás *Platalea leucorodia* fészekkel, illetve egy fészekkezdeménnyel,

-1967. Érendréd fölött, a Nagyszél nevű nádas mocsárban, mintegy 20 fészből álló vegyes gémtelep, mely a lecsapolás után még 1975-ben is létezett,

b/. erdőben:

- 1967. Székelyhíd. A községből Érolasziba vezető úton, Székelyhídtól mintegy 5-km-re, az Ér völgye és a Berettyó völgye közti vízválasztó dombhatáron terül el a Stubenberg-féle vegyes lombhullató /tölgy, szil, gyertyán, juhar stb./ erdő. Az itt, főleg idős tölgyeken levő fajtiszta szürke gém-telep IV.6-án mintegy 75-80 fészből állt, melyek száma VI.14-re mintegy 140-re szaporodott. 1975.V.9-én viszont 92 fészket találtam itt.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, VIII,
H.elt.: ált., Pop.: □

9. *ARDEA P. PURPUREA* L., 1766 - **VÖRÖS GÉM**

- Megf.: - 1923.V.22. Érmihályfalva - /2/
- 1923.V.25. Székelyhíd - /3/
- 1925.III.2. Érmihályfalva - /6/
Fa.: - 1928.V.30. Érkeserű - 1/6 - Andr. /11/
- 1928.V.30. Érkeserű - 1/5 - Andr. /11/
- 1928.V.30. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1935.IV.26. Érkeserű - 1/6 - Andr. /11/
- 1936.IV.19. Érkeserű - 1/3 - Andr. /11/
- 1936.IV.19. Érkeserű - 1/5 - Andr. /11/
Gyp.: - 1963.VI.29. Ottomány - ♀ ad. - /51/
- 1963.VII.1. Ottomány - ♂ ad. - /51/
- 1963.VII.2. Ottomány - ♂ ad. - /51/
- 1963.VII.13. Értarcsa - ♂ ad. - /51/
- 1963.VII.13. Ottomány - ♀ ad. - /51/
Fa.: - 1965.V.6. Érkeserű - 1/6 - /11/
- 1965.V.6. Érkeserű - 1/5 - /11/
- 1965.V.6. Érkeserű - 1/3 - /11/
- 1965.V.6. Érkeserű - 1/4 - /11/
Gyp.: - 1966.V.8. Értarcsa - ♂ ad. - /51/
- 1966.VII.20. Érkeserű - ♂ juv. - /51/
Megf.: - 1966.VII.20-21. Éradony - 4-5 pd. - Kov.
- 1966.VII.20-21. Érkeserű - néhány - Kov.
- 1967.V.11. Érszalacs - fészektelep - Kov.
- 1967.VI.7. Érszalacs - fészektelep - Kov.

- Gyp.: - 1967.VI.7. Érszalacs - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.VI.13. Érszalacs - fészektelep - Kov.
 - 1967.VI.13. Értarcsa - fészektelep - Kov.
 - 1967.VI.14. Diószeg - néhány - Kov.
 - 1967.VI.22. Érszalacs - néhány - Kov.
 - 1967.VI.23. Érszalacs - fészektelep - Kov.
 Gyp.: - 1967.VI.23. Érszalacs - Ø juv. - /51/
 - 1967.VI.24. Érszalacs - Ø juv. - 2 pd. - /51/
 Megf.: - 1975.V.8. Érsemjén - 2 pd. - Kov.
 - 1975.V.8. Érkeserű - Kov.
 - 1975.V.9. Értarcsa - költenek - Kov.
 - 1975.V.9. Diószeg - fészkel - Kov.
 - 1975.V.14. Értarcsa - 4-5 pár fészkel - Kov.
 - 1975.VI.20. Értarcsa - 8-10 pd. - Kov.
 - 1975.VII.9. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1975.VII.23. Értarcsa - fészektelep - Kov.
 - 1977.IV.20. Érkörtvélyes - 1 pd. - Kov.
 - 1977.VII.13. Érkörtvélyes - 1 pd. - Kov.

Fészektelepek: lásd az Ardea cinereanál.

Bioökm.: Fauna tip.: turkesztáni-mediteráni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: I,
 II,
 H.elt.: szórv., Pop.: □

10. ARDEOLA RALLOIDES /SCOP./, 1769 - ÜSTÖKÖSGÉM

- Megf.: - 1913.VI.20. Székelyhid - /79/
 Fa.: - 1923.V.15. Kiskereki - 1/4 - Andr. /11/
 Megf.: - 1923.V.25. Székelyhid - /3/
 Fa.: - 1924.V.27. Kiskereki - 1/4 - Andr. /11/
 - 1925.V.15. Kiskereki - 1/2 - Andr. /11/
 Megf.: - 1967.V.10. Érszalacs - fészektelep - Kov.
 - 1967.VI.7. Érszalacs - fészektelep - Kov.
 Gyp.: - 1967.VI.7. Érszalacs - ♀ ad. - /51/
 - 1967.VI.7. Érszalacs - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.VI.13. Értarcsa - 2 pd. - Kov.
 - 1967.VI.13. Éradony - 3 pd. - Kov.
 - 1975.V.14-16. Értarcsa - 2-2 pd. - Kov.
 - 1977.VII.29. Érszalacs - 2 pd. - Kov.

Fészektelep: lásd az Ardea cinereanál

Megj.: Sterbetz /75/ szerint az Érmellék e fajnak a legészakibb fészkelési területére.

Bioökm.: Fauna tip.: Etiópia, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II, III, H.elt.:
szórv., Pop.: □

11. EGRETTA G. GARZETTA /L./, 1766 - *KIS KÓCSAG*

- Megf.: - 1967.VI.22. Érszalacs - 1 pár - Kov.
 Gyp.: - 1967.VII.26. Gálospetri - ♀ juv. - /51/
 Megf.: - 1975.VII.24. Vasad - 2 pd. - Kov.
 - 1976.VI.20. Diószeg - 2 pd. - Kov.
 - 1976.X.5. Érszalacs - 2 pd. - Kov.
 - 1977.VII.29. Vasad - 1 pd. - Kov.
 Megj.: Fészkelése nem bizonyított, bár az Érmellék peremvidékén vagy fél-
reeső mocsárszigetein nincs kizárva.
 Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K?, Bt.: II, III, H.elt.: rit-
ka, Pop.: X

12. NYCTICORAX N. NYCTICORAX /L./, 1758 - *BAKCSÓ*

- Fa.: - 1923.V.15. Kiskereki - 1/5 - Andr. /11/
 - 1923.V.15. Kiskereki - 1/4 - 2 db - Andr. /11/
 Megf.: - 1923.V.25. Székelyhid - /3/
 Fa.: - 1924.V.15. Kiskereki - 1/5 - Andr. /11/
 - 1924.V.21. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
 - 1924.V.29. Kiskereki - 1/4 - 6 db - Andr. /11/
 - 1924.V.29. Kiskereki - 1/6 - Andr. /11/
 - 1924.V.29. Kiskereki - 1/5 - Andr. /11/
 - 1924.V.29. Kiskereki - 1/3 - Andr. /11/
 - 1924.V.29. Kiskereki - 1/2 - Andr. /11/
 Megf.: - 1925.III.1. Érmihályfalva - /6/
 Fa.: - 1925.V.15. Kiskereki - 1/5 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1963.VII.1. Ottomány - ∅ juv. - /51/
 - 1963.VII.1. Ottomány - ♀ ad. - /51/
 - 1963.VII.1. Ottomány - ♂ juv. - /51/
 - 1963.VII.2. Ottomány - ♀ ad. - /51/
 - 1963.VII.3. Ottomány - ∅ juv. - /51/
 - 1963.VII.3. Ottomány - - - - - /51/
 - 1964.IX.10. Diószeg - ∅ juv. - /51/
 - 1966.V.13. Értarcsa - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.VII.19-21. Érkeserű - 15-20 pd. - Kov.
 - 1966.VII.20. Éradony - 30-40 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1966.VII.20. Érkeserű - ♀ ad. - /51/

- 1966.VII.21. Érkeserű - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.IV.6. Székelyhid - néhány - /51/
 - 1967.V.10. Ottomány - 5 pd. - Kov.
 - 1967.VI.6. Érszalacs - 25 pd. - Kov.
 - 1967.VI.7. Érszalacs - fészektelep - Kov.
 Gyp.: - 1967.VI.7. Érszalacs - ♂ ad. - /51/
 - 1967.VI.7. Érszalacs - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.VI.13. Értarcsa - fészektelep - Kov.
 Gyp.: - 1967.VI.21. Érszalacs - - ad. - /51/
 - 1967.VI.22. Érszalacs - ♀ ad. - /51/
 - 1967.VI.22. Érszalacs - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.VI.22. Érszalacs - több - Kov.
 Megf.: - 1967.VI.22. Érendréd - 6 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1967.VII.28. Gálospetri - ♂ juv. - /51/
 Megf.: - 1975.V.15. Értarcsa - 3 pd. - Kov.
 - 1975.V.23. Érselind - 1 pd. - Kov.
 - 1975.V.23. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1975.VI.20. Értarcsa - 4 pd. - Kov.
 - 1975.VII.10. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1975.VII.23. Értarcsa - gémtelenen - Kov.
 - 1977.VII.13. Érkörtvélyes - 2 pd. - Kov.
 Megj.: - Fészkelést csak mocsárban, vegyes gémtelenen találtam /lásd
 Ardea cinereanál/
 - Radu /71/ szerint egy Érszalacson 1967-ben gyűrűzött példányt
 Paviaban /Olaszország/ 1968-ban találtak meg.
 Bioökm.: Fauna tip.: kozmopolita, tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II, III, H.elt.:
 szór., Pop.: □

13. *IXOBRYCHUS M. MINUTUS* /L./, 1766 - **POCGÉM**

- Fa.: - 1928.V.14. Érkeserű - 1/4 - 2 db - Andr. /11/
 Gyp.: - 1963.VI.27. Értarcsa - ♂ ad. - /51/
 Fa.: - 1965.V.31. Ottomány - 1/2 - /11/
 Gyp.: - 1966.V.6. Értarcsa - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.V.13-14. Érkeserű - 2-2 pd. - Kov.
 - 1966.V.14. Kiskereki - 1 pd. - Kov.
 - 1966.VII.19. Érkeserű - 2 pd. - Kov.
 - 1966.VII.20. Éradony - 1 pár - Kov.
 - 1966.VII.21. Érkeserű - 5 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1966.VII.21. Érkeserű - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.V.10. Ottomány - 2 pd. - Kov.
 - 1967.VI.22. Érszalacs - 1 pd. - Kov.

- 1975.V.22. Érszemjén - 1 pd. - Kov.
- 1975.VI.20. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
- 1975.VII.23. Értarcsa - 5. ad. + 3 juv. - Kov.
- 1977.VII.13. Érkörtvélyes - 1 pd. - Kov.
- Gyp.: - 1977.VII.13. Érkörtvélyes - ♂ juv. - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II, H.elt.: szórv.,
- Pop.: □

14. BOTAURUS ST. STELLARIS /L./, 1758 - BÖLÖMBIKA

- Megf.: - 1901. Székelyhid - /29/
- 1925.III.1. Érmihályfalva - /6/
- Fa.: - 1938.V.25. Ottomány - 1/5 - Andr. /11/
- Megf.: - 1966.IV.20-21. Ottomány - Kov.
- 1966.IV.28. Érkeserű - Kov.
- 1966.X.20. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
- 1966.XI.2. Érkeserű - Kov.
- 1967.VI.6-7. Érszalacs - Kov.
- 1967.VI.22. Érszalacs - Kov.
- Gyp.: - 1967.VIII.1. Gálospetri - - - - /51/
- Megf.: - 1975.V.9. Értarcsa - Kov.
- Megi.: Előfordulása bár szórványos, főleg a századunk első felében nagyobb számban történő költése és jelenléte valószínű Megfigyelését, gyűjtését rejtett életmódja nehezíti.
- Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II, H.elt.: szórv., Pop.: X

15. CICONI C. CICONIA /L./, 1758 - FEHÉR GÓLYA

- Megf.: - 1923.III.24. Érmihályfalva - /1/
- 1925.III.14. Érmihályfalva - /6/
- Fa.: - 1927.V.7. Ottomány - 1/6 - Andr. /11/
- 1932.V.1. Ottomány - 1/5 - Andr. /11/
- 1935.IV.21. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1936.IV.26. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1937.IV.26. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
- 1938.IV.18. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
- 1950.IV.24. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
- Gyp.: - 1963.VII.3. Ottomány - ♂ ad. - /51/
- Megi.: - Radu /71/ szerint egy Érszalacson, 1969-ben gyűrzött példány Rhodesiában került kézre 1971-ben.

- 1968-1984 között a gólyanépeség helyzetét, annak változását és pusztulásuk helyi okainak tanulmányozását 1968-ban, 1974-ben és 1984-ben személyes vizsgálatok alapján végeztem, bejárva az Érmellék helységeit Érdmindszenttől Biharfélegyházáig. A vonatkozó vizsgálatok összesített eredményeit külön közöltem /49/. Sajnálatos tény, hogy a jelzett időszakban a költő gólyapárok 63,63 %-a eltűnt, egyrészt a mocsarak lecsapolása, másrészt a gólyákkal szemben, kedvezőtlen irányban megváltozott emberi magatartás miatt.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, IV, V, VI, IX, H.elt.: ált., Pop.: □

16. CICONIA NIGRA /L./, 1758 - **FEKETE GÓLYA**

Megf.: - 1920-1954. Érmellék - /7/
- 1930. Érkeserű, a Sziget erdejében költött /in verbis, 40 évig itt dolgozó tanító - 1975./
- 1956. Értarcsa és Éradony közt, rekettyés mocsárban költött /in verbis, Tusa L. tanár/

Megj.: E fajt az Érmelléken 1966-1977 közt nem észleltem, sem költés, sem vonulás alkalmával. Ennek ellenére a felsorolt adatokat valószínűnek tekintem, hiszen a mocsárvidék erdői a század elejétől fokozatosan tűntek el, és Andrassy megfigyelése is bizonyára a század első évtizedeire vonatkozik.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, VIII, H.elt.: ritka, Pop.: X

17. PLEGADIS F. FALCINELLUS /L./, 1766 - **BATLA**

Megf.: - 1901. Székelyhíd. A megye északnyugati mocsaras helyein majdnem minden esztendőben látható néhány példány /29/

Megj.: Bár költésének lehetőségét a század elején az Érvölgyén nem lehet kizárni, de azt bizonyítani sem tudjuk. A Kertész /29/ által nyilvántartott adatot inkább az Ecsedi-lápmaradványokról származó példánynak tekintem, ahol a múlt század utolsó éveiben jelentős számban költöttek fajtisza vagy vegyes gémtelpeken /52/.

Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K?, Bt.: X, H.elt.: eltűnt, Pop.: +

18. PLATALEA L. LEUCORODIA /L./, 1758 - KANALASGÉM

- Megf.: - 1904. Érszalacs - /7/
 - 1957. Székelyhíd határában fészkel 1 pár, melynek egyik példányát egy vadász lelőtte /in verbis Tusa L./
 - 1967.V.10. Ottomány - 1 pd. - Kov.
 - 1967.VI.6. Érszalacs - 2 pd. - Kov.
 - 1967.VI.7. Érszalacs - 1 pd. - Kov.
 - 1967.VI.23. Érszalacs - alkalmi fészkelése felderítésének részese voltam /70/. Egy fészekkezdemény és egy kétfiókás fészek a ve-
 gyes gémtelenen /Kurtató/ épült - Kov.
 - 1976. Érszalacs - tavasszal 1 pd. napokig jelen volt /in verbis
 Szakács József halór/

Megj.: Az Érmellék ritka és viszonylag szórványos megfigyelési adatai, az Andrassy gyűjteményből a vonatkozó fészekalj hiánya, valamint az egyetlen dokumentált fészekalj, illetve költés, az látszik igazolni, hogy a faj, költési időben kóborló példányai kevés sikerrel próbáltak költeni az Érmelléken. A lecsapolás után nem csak a költés, de még a kóborlás lehetősége is kétségesnek tűnik. Lovassy /52/ szerint a múlt század végén a szomszédos Ecsedi-lápon tömegesen költöttek, ahol, az Érmellékhez hasonlóan, ma szintén nincsenek meg a költés feltételei, éppen a láp lecsapolása miatt.

Bioökm.: Fauna tip.: szarmáciai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: X, H.elt.: el-
 tűnt, Pop.: +

19. PHOENICOPTERUS RUBER ROSEUS PALL., 1811- FLAMINGÓ

Megf.: - 1973.VI.22. Diószeg, a vízgyűjtő halastó túlsó partján 1 pd. A jelenlevő halór szerint a madár már 3 napja tartózkodott a tavon. Fényképezésre nem volt lehetőségem - Kov.

Megj.: E faj ritka kóborló példányával az évtizedek folyamán csupán a Fekete-tenger partján, Istria várának romjainál találkoztam 1969.X.18-án /63/.

Bioökm.: Fauna tip.: ismeretlen, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I.

20. CYGNUS CYGNUS /L./, 1758 - ÉNEKES HATTYÚ

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I, II.

21. CYGNUS OLOR /GM./, 1789 - BÜTYKÖS HATTYÚ

Megf.: - 1969. Érendréd, vízgyűjtő medencében - /23/
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I.

22. ANSER ANSER /L./, 1758 - NYÁRI LÚD

Megf.: - 1923.III.3. Érmihályfalva - /1/
 Fa.: - 1924.IV.5. Érszalacs - 1/7 - 2 db - Andr. /11/
 - 1924.IV.17. Érkeserű - 1/2 - Andr. /11/
 - 1924.IV.17. Érkeserű - 1/6 - Andr. /11/
 - 1924.IV.26. Érkeserű - 1/7 - Andr. /11/
 - 1925.IV.8. Érkeserű - 1/5 - Andr. /11/
 - 1928.IV.9. Érkeserű - 1/2 - Andr. /11/
 - 1934.IV.11. Ottomány - 1/5 - Andr. /11/
 - 1935.IV.10. Ottomány - 1/7 - Andr. /11/
 - 1935.IV.16. Ottomány - 1/7 - Andr. /11/
 - 1936.IV.28. Ottomány - 1/5 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1963.VII.13. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 - 1963.VII.13. Ottomány - ♂ ad. - /51/
 Fa.: - 1965.V.6. Ottomány - 1/2 - /11/
 - 1965.V.8. Ottomány - 1/1 - 2 db - /11/
 - 1965.V.10. Ottomány - 1/2 - /11/
 - 1965.V.11. Ottomány - 1/4 - /11/
 - 1965.V.31. Ottomány - 1/3 - /11/
 Megf.: - 1966.III.16-17. Ottomány - avas nádasban, vetésben párosával.
 Mindkét nap csapatok /35 + 70/ vonulnak D-ről ÉNY felé - Kov.
 Fa.: - 1966.III.24. Értarcsa - 1/5 - /11/
 Gyp.: - 1966.III.24. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.IV.19. Ottomány - 1 pd. - Kov.
 - 1966.IV.20. Érszalacs - Kov.
 - 1966.IV.21. Ottomány - Kov.
 - 1966.XI.2. Ottomány - vonuló csapat, kb. 60 pd. - Kov.
 - 1967.III.16. Asszonyvásár - 50-60 pd. vonul ÉNY irányba - Kov.
 - 1967.V.10. Ottomány - 17 pd., valószínű költenek is itt. - Kov.
 Fa.: - 1968.IV.19. Értarcsa - 1/1 - /11/
 Megf.: - 1974. Érkeserű - 1 pár költött - Kov.
 - 1975.VI.20. Értarcsa - 1 pár itt költött - Kov.
 - 1975.VII.10. Érkeserű - 8 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: K, Bt.: II, V, VI,
 H.elt.: szórv, Pop.: X

23. ANSER A. ALBIFRONS /SCOP./, 1769 - NAGY LILIK

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék - /7/
 - 1923.III.3. Érmihályfalva - /1/
 - 1973.XI.21. Értarcsa és Érmihályfalva közt mintegy 100 pd. kering - Kov.
 - 1976.X.8. Ottomány - frissen vetett búzaföldön 77 pd. - Kov.
 - 1976.X.10. Ottomány - 17,30 órakor a Hartyásban 8-10 perces időközzel 3 hullámban mintegy 4500-5000 pd. vonult át ÉK-DNY irányban. /A vonuló csapatok egyedszámait negyedmagammal külön-külön igyekeztünk felmérni./ Ilyen hatalmas tömegben e faj egyedeit soha, sehol sem észleltem. - Kov.
 - 1976.X.28. Diószeg - vonuló csapatok - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: arktikus, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III, V, VI.

24. ANSER ERYTHROPUS /L./, 1758 - KIS LILIK

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék - vonuláskor - /7/
 Megj.: Az adat csak akkor fogadható el, ha a vonuló /pihenő/ csapatból kézbekerült példányról van szó, melyet azonban ma már tisztázni nem lehet.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I, V, VI.

25. ANSER FABALIS /LATH./, 1787 - VETÉSI LÚD

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék - vonuláskor - /7/
 - 1923.III.3. Érmihályfalva - csapatokban - /1/
 - 1976.X.7. Diószeg - 22 pd. vonul - Kov.
 - 1976.X.28. Diószeg - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.29. Diószeg - reggel 8 óra körül 40, 32, 14 és 6 pd.-ből álló csapat vonult NY-ról K felé
- Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III, VI.

26. ANAS P. PLATYRHYNCHOS L., 1758 - TÖKÉS RÉCE

- Megf.: - 1923.II.18. Érmihályfalva - /1/
 Fa.: - 1928.IV.19. Érszalacs - 1/9 - Andr. /11/
 - 1933.IV.16. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1963.VII.18. Ottomány - ♀ ad. - /51/
 Fa.: - 1965.V.6. Ottomány - 1/5 - /11/
 - 1965.V.6. Ottomány - 1/9 - /11/

- Megf.: - 1966.III.16-17. Ottomány - gyakori - Kov.
 - 1966.IV.19. Ottomány - párosával - Kov.
 - 1966.IV.20. Gálospetri - fészek 6 tojással - Kov.
 - 1966.IV.20. Érszalacs - több pd. - Kov.
 - 1966.IV.21. Ottomány - Kov.
 - 1966.IV.28. Ottomány - füzbokor alatt fészekkezdemény 2 tojással - Kov.
 - 1966.IV.28. Érkeserű - Kov.
- Fa.: - 1966.IV.28. Érkeserű - 1/2 - /11/
- Gyp.: - 1966.V.12. Éradony - ♂ ad. - /51/
- Megf.: - 1966.V.13. Érkeserű - Kov.
 - 1966.V.14. Érkeserű - fiait vezeti - Kov.
 - 1966.VII.19. Érkeserű - ad. és juv. pd.-ok - Kov.
 - 1966.VII.20. Éradony - kis csapatok - Kov.
 - 1966.VII.21. Érkeserű - 15-ös csapat + juv. - Kov.
- Gyp.: - 1966.VII.21. Érkeserű - ♀ ad. - Kov.
- Megf.: - 1966.VII.22. Asszonyvásár - 1 ♀ - Kov.
 - 1966.X.20. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1966.X.20. Kiskereki - 15-20 pd. - Kov.
 - 1966.XI.2. Ottomány - 15 pd. - Kov.
 - 1967.II.18. Éradony - 22 pd. - Kov.
 - 1967.III.16. Székelyhíd - Kov.
 - 1967.III.16. Érkeserű - 20 pár - Kov.
 - 1967.III.17. Érselind - Kov.
 - 1967.IV.3. Székelyhíd - néhány pár - Kov.
 - 1967.IV.6. Székelyhíd - néhány - Kov.
 - 1967.IV.12. Székelyhíd - 2 pd. - Kov.
- Gyp.: - 1967.IV.12. Székelyhíd - ♂ ad. - /51/
- Megf.: - 1967.V.9. Érkörtvélyes - költőpárok - Kov.
 - 1967.V.10. Ottomány - sok - Kov.
 - 1967.VI.6. Érszalacs - néhány pár - Kov.
 - 1967.VI.14. Diószeg - kb. 240 pd. - Kov.
- Gyp.: - 1967.VIII.2. Gálospetri - ♀ ad. - /51/
- Megf.: - 1968.III.20. Érkeserű - 30-35. pd - Kov.
 - 1968.III.21. Érkeserű - néhány - Kov.
- Fa.: - 1968.IV.19. Értarcsa - 1/2 - /11/
- Megf.: - 1969.VI.23. Értarcsa-Ottomány - 7 család - /77/
 - 1973.IV.24. Érendréd - 8 pd. - Kov.
 - 1973.IV.24. Albis - néhány - Kov.
 - 1973.XI.21. Albis - kb. 40 pd. - Kov.
 - 1973.XI.21. Értarcsa - Kov.
 - 1975.V.8. Érkeserű - 15 pár - Kov.
 - 1975.V.8. Érszalacs - néhány - Kov.

- 1975.V.8. Vasad - 16 pd. - Kov.
- 1975.V.8. Érsemjén - 6 pd. - Kov.
- 1975.V.9. Értarcsa - 6 pd. - Kov.
- 1975.V.9. Diószeg - Kov.
- 1975.V.14. Értarcsa - költenek - Kov.
- 1975.V.22. Érsemjén - 1 pár - Kov.
- 1975.V.22. Érselind - 6 pár - Kov.
- 1975.VI.20. Értarcsa - néhány pár - Kov.
- 1975.VII.10. Érkeserű - gyakori - Kov.
- 1976.V.7. Értarcsa - 2 pd. - Kov.
- 1976.V.7. Albis - néhány - Kov.
- 1976.X.5. Érkörtvélyes - 34 pd. - Kov.
- 1976.X.6. Érsemjén - kb. 500 pd. - Kov.
- 1976.X.7. Diószeg - kb. 600 pd. - Kov.
- 1976.X.8. Ottomány - kb. 1000 pd. - Kov.
- 1976.X.28. Diószeg - kb. 5500-6000 pd. - Kov.
- 1976.X.29. Diószeg - fél óra alatt 9 nagy csapatban érkeztek NY felől, majd kisebb csapatok - Kov.
- 1977.IV.20. Vasad - kb.40 pd. - Kov.

Megj.: A vizsgált területen legkorábban II.18-án /1967/, legkésőbb X.29-én /1976/ észleltem. Átteleléséről nincs tudomásom. Legnagyobb vonuló, illetve pihenő csapatát 1976.X.28-án a Diószegi-halastó fiatal égeres, sekély, sásos, zombékos mocsárszakaszán láttam. Egyébként, az Érmellék mocsarainak, vízgyűjtő halastavainak legelterjedtebb, legnagyobb népességű költő faja.

Bioökm.: Fauna.tip.: holarktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, III, IV, VI, H.ejt.: ált., Pop.: □

27. ANAS QUERQUEDULA L., 1758 - BÖJTI RÉCE

- Fa.: - 1925.IV.28. Érkeserű - 1/10 - Andr. /11/
 - 1931.V.30. Érszalacs - 1/7 - Andr. /11/
 - 1938.Érmihályfalva - 1/10 - Andr. /11/
- Gyp.: - 1963.VII.13. Ottomány - ♀ ad. - /51/
 - 1964.IX.27. Diószeg - ♀ ad. - /51/
 - 1965.V.20. Gálospetri - ♀ ad. - /51/
 - 1965.VI.27. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
- Megf.: - 1966.IV.19. Ottomány - párosával - Kov.
 - 1966.IV.21. Gálospetri - fészek, 4 tojással - Kov.
 - 1966.IV.21. Ottomány - Kov.
 - 1966.IV.28. Érkeserű - 11 pd. - Kov.
- Gyp.: - 1966.V.7. Értarcsa - ♂ ad. - /51/

- 1966.V.10. Éradony - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.V.13. Érkeserű - több pd. - Kov.
 - 1966.VII.19. Érkeserű - kisebb csapatok - Kov.
 - 1966.VII.20. Éradony - kis csapatok - Kov.
 - 1967.V.10. Ottomány - néhány pár - Kov.
 Gyp.: - 1967.VII.28. Gálospetri - ♀ juv. - /51/
 - 1967.VIII.18. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1968.III.21. Érkeserű - kis csapatok - Kov.
 Gyp.: - 1968.IV.19. Éradony - ♂ ad. - 3 pd. - /51/
 Megf.: - 1969.VI.23. Értarcsa-Ottomány - fiókákkal - /77/
 - 1973.IV.24. Érendréd - 2 pár - Kov.
 - 1973.IV.24. Albis - néhány - Kov.
 - 1975.V.8. Érkeserű - 4 pár - Kov.
 - 1975.V.8. Érszalacs - néhány - Kov.
 - 1975.V.8. Vasad - 4 pd. - Kov.
 - 1975.V.8. Érsemjén - 8 pd. - Kov.
 - 1975.V.9. Értarcsa - 6 pd. - Kov.
 - 1975.V.9. Diószeg - néhány - Kov.
 - 1975.V.14. Értarcsa - költenek - Kov.
 - 1975.V.22. Érsemjén - 5 pd. - Kov.
 - 1975.V.23. Érselind - 5 pd. - Kov.
 - 1975.VII.9-11. Érkeserű - gyakori - Kov.
 - 1977.IV.20. Vasad - kb. 20 pd. - Kov.
 - 1977.IV.20. Érkörtvélyes - 6 pd. - Kov.
 - 1977.IV.20. Értarcsa - 5 pd. - Kov.

Megj.: Az előbbi fajnál lényegesen kisebb népséggel rendelkező faj.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, III, VI,

H.elt.: szórv., Pcp.: □

28. ANAS C. CRECCA L., 1758 - CSÖRGŐ RÉCE

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék - vonuláskor - /7/
 Gyp.: - 1964.X.2. Ottomány - ♀ juv. - /51/
 - 1964.XI.24. Ottomány - ♂ juv. - /51/
 - 1964.XI.24. Ottomány - ♀ juv. - /51/
 Megf.: - 1966.III.16. Ottomány - kis csapat - Kov.
 Gyp.: - 1967.IX.5. Gálospetri - ♀ juv. - /51/
 - 1967.IX.6. Gálospetri - ♀ juv. - /51/
 - 1967.X.13. Gálospetri - ♂ juv. - 3 pd. - /51/
 - 1967.X.13. Gálospetri - ♀ juv. - 2 pd. - /51/
 - 1969.XI.7. Dengeleg - ♂ ad. - /51/

- Megf.: - 1973.XI.21. Albis - 15 pd. - Kov.
 - 1973.XI.21. Értarcsa - Kov.
 Gyp.: - 1974.III.6. Érszalacs - ♂ ad. - /50/
 Megf.: - 1976.X.28. Diószeg - kb. 40 pd. - Kov.
 Megj.: Tömeges vonulását nem észleltem. Költését nem sikerült bizonyítani.
 Észleléseink márciusra, illetve a X.2.-XI.24. közti időszakra esnek, a
 legtöbb azonban október hónapra.
 Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I, II.

29. ANAS A. ACUTA L., 1758 - NYÍLFARKÚ RÉCE

- Gyp.: - 1928.IX.23. Érmihályfalva - ♂ juv. vonulásban - /12/
 - 1964.X.2. Ottomány - ♀ ad. - /51/
 - 1973.III.30. Érkávás - 1 pd. - /24/
 Megf.: - 1975.V.8. Érkeserű - 1 pár ad. - Kov.
 Megj.: Bár Magyarországon fészkel /25/, költését az Érmelléken egyetlen
 megfigyelés, vagy gyűjtés sem igazolja.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III, IV.

30. ANAS PENELOPE L., 1758 - FÜTYÜLŐ RÉCE

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék - vonuláskor - /7/
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I.

31. ANAS CLYPEATA L., 1758 - KANALAS RÉCE

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék - vonuláskor - /7/
 - 1967.V.10. Ottomány - 3 pár - Kov.
 Gyp.: - 1967.VI.30. Érszalacs - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1968.V.20. Érkeserű - 1 pár - Kov.
 Gyp.: - 1969.VI.15. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1973.IV.24. Székelyhid - 2 pár - Kov.
 Megj.: Jóllehet, fészkelését begyűjtött fészkekalkak nem igazolják, a fészke-
 lésre kedvező élőhelyek létezése és az a tény, hogy összes észlelési ada-
 taink költési időből /IV.24.-VI.30./ származnak, az Érmelléken költő faj-
 nak tekintjük.
 Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: II, III, H.elt.:
 szór., Pop.: □

32. *AYTHYA FERINA* /L./, 1758 - *BARÁTRÉCE*

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék - vonuláskor - /7/
 - 1923.III.3. Érmihályfalva - csapatok - /1/
 Gyp.: - 1965.III.27. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 Fa.: - 1965.V.31. Ottomány - 1/3 - /11/
 Megf.: - 1966.IV.21. Ottomány - néhány - Kov.
 - 1967.IV.6. Székelyhid - néhány - Kov.
 - 1967.V.10. Ottomány - párosával, gyakori - Kov.
 Gyp.: - 1967.VIII.18. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 - 1969.VI.15. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1969.VI.23. Értarcsa-Ottomány - fiatalokkal - /77/
 Megf.: - 1975.V.9. Értarcsa - néhány - Kov.
 - 1975.V.14. Értarcsa - kb. 20 pd. - Kov.
 - 1975.VI.20. Értarcsa - 2 ♀ , 3 illetve 4 fiókéval - Kov.
 - 1976.X.5. Érszalacs - 17 pd. - Kov.
 - 1977.IV.20. Értarcsa - 12 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, H.elt.:
 szór., Pop.: □

33. *AYTHYA FULIGULA* /L./, 1758 - *KONTYOS RÉCE*

- Megf.: - 1975.V.9. Értarcsa - 1 nászruhás pár a mocsármardvány nyílt vizén - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I.

34. *AYTHYA N. NYROCA* /GÜLD./, 1770 - *CIGÁNYRÉCE*

- Megf.: - 1923.III.3. Érmihályfalva - csapatok - /1/
 Fa.: - 1925.IV.26. Érszalacs - 1/7 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1963.VII.12. Gálospetri - ♀ ad. - /51/
 - 1964.IX.5. Diószeg - ♂ juv. - /51/
 - 1964.IX.29. Értarcsa - ♀ juv. - /51/
 - 1965.V.20. Gálospetri - ♀ ad. - /51/
 - 1965.V.30. Ottomány - ♂ juv. - /51/
 - 1966.III.16. Ottomány - ♀ ad. - 2 pd. - /51/
 Megf.: - 1966.III.17. Ottomány - kisebb csapatok - Kov.
 - 1966.IV.20. Érszalacs - 1 pd. - Kov.
 - 1966.VII.19. Érkeserű - vegyes csapatban - Kov.
 - 1966.VII.20. Éradony - kis csapatok - Kov.
 - 1966.VII.21. Érkeserű - 3 pd. - Kov.

- 1967.IV.6. Székelyhíd - néhány - Kov.
- 1967.V.10. Ottomány - párosával gyakori - Kov.
- 1967.VI.6. Érszalacs - néhány pár - Kov.
- 1968.III.21. Érkeserű - kisebb csapatok - Kov.
- Gyp.: - 1969.VI.15. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
- Megf.: - 1969.VI.23. Értarcsa-Ottomány - fiókákkal - /77/
- 1973.IV.24. Érendréd - 4 pd. - Kov.
- 1973.IV.24. Albis - néhány - Kov.
- 1973.XI.21. Albis - kb. 40 pd. - Kov.
- 1973.XI.21. Értarcsa - Kov.
- 1975.V.8. Érkeserű - 2 pár - Kov.
- 1975.V.8. Érsemjén - 10 pd. - Kov.
- 1975.V.9. Értarcsa - kb. 10 pd. - Kov.
- 1975.V.9. Diószeg - néhány - Kov.
- 1975.V.14. Értarcsa - néhány pár - Kov.
- 1975.V.22. Érsemjén - 3 pár - Kov.
- 1975.V.23. Érselind - 6 pd. - Kov.
- 1975.VI.20. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
- 1975.VII.9. Érkeserű - 2 pd. - Kov.
- 1976.V.7. Albis - néhány - Kov.
- 1977.VII.29. Érszalacs - néhány - Kov.

Megj.: Különösen 1966-1970 között az *Anas platyrhynchos* után talán az Érmellék második jelentős népességű faja volt. A lecsapolás következtében állomány rohamosan csökkent.

Bioökm.: Fauna tip.: turkesztáni-mediteráni, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, III, H.elt.: szk., Pop.: □

35. BUCEPHALA C. CLANGULA /L./, 1758 - **KERCERÉCE**

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék - /7/
- 1923.III.3. Érmihályfalva - az Ér folyásain és kiöntésein csapatokban - /1/
- 1925.II.24. Érmihályfalva - /6/

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I.

36. SOMATERIA M. MOLISSIMA /L./, 1758 - **PEHELYRÉCE**

- Gyp.: - 1977.IX.25. Mezőterem, néhány hektáros tavon 2 ♀ pd., melyek a Nagykárolyi Múzeumban találhatóak. 1977-ig Románia területén csak 3 pd.-t gyűjtöttek - /24/

Bioökm.: Fauna tip.: arktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I.

37. PERNIS A. APIVORUS /L./ 1758 - DARÁZSÖLYV

- Megf.: - 1932. Érmihályfalva /"Furkó"-erdő/ telepedett meg és 4 éven át fészkelte ott - /7/.
- Fa.: - 1933.V.28.-VI.9. Érmihályfalva- 1/4 - Andr. /11/
- Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: X, H.elt.: eltűnt, Pop.: +

38. MILVUS M. MILVUS /L./ 1758 - VÖRÖS KÁNYA

- Fa.: - 1924.V.9. Érmihályfalva - 1/2 - 2 db - Andr. /11/
- 1930.V.4. Érmihályfalva - 1/3 - 2 db - Andr. /11/
- 1953.IV.15. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
- Megf.: - 1954. Érmihályfalva - 1 pd. - /7/
- Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: V, VIII, H.elt.: ritka, Pop.: X

39. MILVUS M. MIGRANS /BODD./ 1783 - BARNA KÁNYA

- Megf.: - 1923.V.25. Székelyhid - /3/
- Fa.: - 1925.IV.21. Érmihályfalva - 1/2 Andr. /11/
- 1928.V.11. Érmihályfalva - 1/2 Andr. /11/
- 1935.V.7. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
- 1935.V.11. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
- 1948.V.15. Piskolt - 1/2 - Andr. /11/

Megf.: - 1967.IV.12. és VI.14. Székelyhid, Stubenberg-erdő.

A gémtelep fölött IV.12-én 2 pd. a tölgyfák magasságában, 4 pd. jóval magasabban körözött. VI.14-én már 8 pd. volt jelen. A rendkívül óvatos madarak jelenlétében, több órai rejtett várakozásom alatt sem szálltak le a fák csúcsaira, illetve az első mozdulatomra felrepültek onnan és kitartóan köröztek. Az erdő nyílt, vizenyős réttel volt határos, melyen csatorna vezetett át. Bár fészkeket nem sikerült azonosítani, a fészkelő terület alkalmassága, a fészkelési időben 8 példány jelenléte, feltétlenül a fészkelést bizonyítja. Jelenlétük, fészkelésük és az évtizedek óta létező gémtelep közt összefüggést látok, mert a gémekek által a telepen elhullatott hal- és egyéb dög, jelentős táplálékot biztosíthatott számukra.

Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, V, VIII, H.elt.: ritka, Pop.: X

40. ACCIPITER GENTILIS /L./, 1758 - HÉJA

- Megf.: - 1904-1954. Érmelléken fészkelte /7/
 - 1966.III.17. Értarcsa /Hartyás/, alacsonyan repülve, egy Turdus pilaris csapatból 1 pd.-t ragadott el - Kov.
 Megj.: Az utolsó évtizedekben csak alkalmi előfordulásáról lehet szó.
 Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: V, VIII, H.elt.: ritka, Pop.: X

41. ACCIPITER N. NISUS /L./, 1758 - KARVALY

- Fa.: - 1922.IV.20. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1936.V.21. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1965.XI.26. Diószeg - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.XI.2. Ottomány /Hartyás/ - 1 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: V, VIII, H.elt.: ritka Pop.: X

42. BUTEO RUFINUS /CRETZSCHM./, 1826 - PUSZTAI ÖLYV

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
 Megj.: Kérdőjeles fajként kezeltem, mivel a szerző nem közölte azt, hogy begyűjtött fajról van-e szó? A szabadban ugyanis könnyen összetéveszthető, illetve a fiatalok nem is különböztethetők meg a Buteo buteo fiataljaitól /69/.
 Bioökm.: Fauna tip.: paleoxerikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: TV, Bt.: V.

43. BUTEO BUTEO /L./, 1758 - EGERÉSZÖLYV

- Fa.: - 1929.V.4. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
 - 1934.V.2. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
 - 1934.V.11. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
 - 1935.V.4. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
 - 1935.V.4. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1957.XII.12. Székelyhid - - - - /51/
 Megf.: - 1968.III.21. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1973.XI.21. Érkörtvélyes - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.5. Érkörtvélyes - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.6. Érsemjén - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.28. Diószeg - 1 pd. - Kov.

- 1977.VII.29. Érszalacs- 1 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: V, VI, VIII,
H.elt.: szórv., Pop.: □

44. BUETO L. LAGOPUS /PONT./, 1763 - GATYÁS ÖLYV

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/

Gyp.: - 1957.XI.16. Kágya - ♀ ad. - /51/

Megf.: - 1973.XI.21. Érkörtvélyes - 2 pd. - Kov.

Megj.: Téli megfigyeléseink viszonylag kis számúak, azért gyakoriságát -
más téli vendég fajokhoz hasonlóan - megbízható módon felmérni sem
tudjuk.

Bioökm.: Fauna tip.: artikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: TV, Bt.: VI.

45. HALIAËTUS ALBICILLA /L./, 1758 - RÉTISAS

Gyp.: - 1965.VI.2. Értarcsa - - - - /51/

Megf.: - 1967.IV.12. Székelyhíd - 1 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I, II, VIII.

46. CIRCUS C. CYANEUS /L./, 1766 - KÉKES RÉTIHÉJA

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/

- 1976.X.28. Diószeg - 1 ♂ pd. alacsonyan a víz fölött repül, ké-
sőbb zombékokra száll le, innen Pica pica zavarja el a közeli ku-
koricás szélére. Másnap ugyanitt 1 ♀ pd.-t láttam - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: TV, Bt.: II, III.

47. CIRCUS MACROURUS /GM./, 1771 - FAKÓ RÉTIHÉJA

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/

Bioökm.: Fauna tip.: turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: TV, Bt.: V.

48. CIRCUS PYGARGUS /L./, 1758 - HAMVAS RÉTIHÉJA

Fa.: - 1924.V.9. Érmihályfalva - 2 db - /7/ - a Katalógusban /11/ nem
szerepel.

Megf.: - 1966.IV.28. Érkeserű - a Sziget fölött alacsonyan átrepül - Kov.

- 1977.VII.29. Érszalacs - a határban 1 ♀ pd kering, viszonylag alacsonyán - Kov.

Megj.: Postglacialis reliktum /32/

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II, III,

H.elt.: ritka, Pop.: X

49. *CIRCUS AE. AERUGINOSUS* /L./, 1758 - **BARNA RÉTIHÉJA**

- Megf.: - 1923.III.3. Érmihályfalva - /1/
 Fa.: - 1923.V.11. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 Megf.: - 1923.V.25. Érkeserű - /3/
 Fa.: - 1924.V.2. Ottomány - 1/3 - Andr. /11/
 - 1924.V.6. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
 - 1924.V.9. Érkeserű - 1/3 - Andr. /11/
 - 1924.V.9. Érkeserű - 1/5 - Andr. /11/
 - 1924.V.18. Érkeserű - 1/6 - Andr. /11/
 - 1924.V.26. Érszalacs - 1/3 - Andr. /11/
 - 1924.V.26. Érszalacs - 1/2 - Andr. /11/
 Megf.: - 1925.III.8. Érmihályfalva - /6/
 Fa.: - 1927.IV.30. Ottomány - 1/3 - 2 db - Andr. /11/
 - 1931.V.2. Ottomány - 1/2 - Andr. /11/
 - 1934.IV.30. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
 - 1938.V.7. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
 - 1965.V.31. Ottomány - 1/5 - /11/
 - 1965.VI.1. Értarcsa - 1/4 - /11/
 Gyp.: - 1965.VI.1. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.IV.20. Gálospetri - 1 pd. - Kov
 - 1966.IV.20. Érszalacs - 1 ♂ pd. - Kov.
 - 1966.V.13-14. Érkeserű - 1-1 pd. - Kov.
 - 1966.VII.19. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1966.VII.20. Éradony - 3 pd. - Kov.
 - 1966.VII.21. Éradony - 1 ♀ ad. - Kov.
 - 1966.VII.21. Érkeserű - 1 pár - Kov.
 - 1966.VII.22. Asszonyvásár - 2 pd. - Kov.
 - 1966.X.19. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1967.II.17. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1967.III.16. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1967.III.17. Érselind - 2 pd. - Kov.
 - 1967.IV.3. Székelyhid - 1 pd. - Kov.
 - 1967.IV.6. Székelyhid - 3 pd. - Kov.
 - 1967.IV.12. Székelyhid - 1 pár - Kov.
 - 1967.V.9. Érkörtvélyes - 1 pd. - Kov.
 - 1967.V.10. Ottomány - 2 pd. - Kov.
 - 1967.VI.13. Éradony - 2 pd. etet - Kov.

- 1967.VI.14. Székelyhíd - 5 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1967.IX.6. Gálospetri - ♀ juv. - /51/
 Megf.: - 1968.III.20. Érkeserű - 3 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1968.V.10. Érkeserű - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1973.IV.25. Érkeserű - 1 ♂ nászruhás - Kov.
 - 1975.V.9. Diószeg - 4 pd. - Kov.
 - 1975.V.14. Értarcsa - 1 ♂ nászruhás - Kov.
 - 1975.V.22. Érsemjén - 3 ♂ pd. - Kov.
 - 1975.V.23. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1975.VI.20. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
 - 1975.VII.9. Érkeserű - 1 ♂ és ♀ ad. + 1 juv. - Kov.
 - 1975.VII.29. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.28. Diószeg - 1 pd. - Kov.
 - 1977.IV.20. Értarcsa - 2 pd. - Kov.
 Megj.: Legkorábban II.17. /1967/, legkésőbb X.28. /1976/ észleltem.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, III, VI-
 II, H.elt.: ált., Pop.: □

50. PANDION H. HALLAËTUS L./. 1758 - **HALÁSZSAS**

- Gyp.: - 1972.VIII.2. Mezöpetri. Egy vadász lőtt egy pd.-t, lábán Stock-
 holm-i gyűrűvel. A kitömött példány a Nagykárolyi Múzeumban
 található /24/.
 Bioökm.: Fauna tip.: kozmopolita, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I, II.

51. FALCO PEREGRINUS TUNST. 1771 - **VÁNDORSÓLYOM**

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
 Bioökm.: Fauna tip.: kozmopolita, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: TV, Bt.: XI.

52. FALCO S. SUBBUTEO L. 1758 - **KABASÓLYOM**

- Megf.: - 1904-1954. Érmelléken ritkán fészkel - /7/
 Fa.: - 1933.V.17. Érmihályfalva - 1/1 - Andr. /11/
 - 1935.VI.6. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
 Megf.: - 1967.IV.6. Székelyhíd - 1 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1970.VII.4. Értarcsa - ♀ ad. - /50/
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II, VIII,
 H.elt.: ritka, Pop.: X

53. FALCO COLOMBARIUS AESALON TUNST. 1771 - KIS SÓLYOM

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
 - 1973.XI.21. Asszonyvásár - alacsonyan repülve, apró énekeseket riasztott - Kov.
 - 1976.X.29. Kágya - kukorica-kóró rakásról repült fel - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: TV, Bt.: IV, VI.

54. FALCO V. VESPERTINUS L., 1766 - KÉK VÉRCSE

- Megf.: - 1923.V.25. Székelyhid - /3/
 Fa.: - 1934.V.31. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1934.V.31. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1936.V.14. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
 - 1936.VI.2. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
 - 1936.VI.2. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1951.V.16. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1965.VII.18. Székelyhid - ♂ ad. - /51/
 - 1966.V.13. Érkeserű - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.V.13. Érkeserű - 2 pd. - Kov.
 - 1966.VII.19. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1967.IV.16. Székelyhid - 1 pd. - Kov.
 - 1967.VI.13. Éradony - 1 pd. - Kov.
 - 1975.V.8. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VI, VIII,
 H.elt.: ritka, Pop.: □

55. FALCO T. TINNUNCULUS L., 1758 - VÖRÖS VÉRCSE

- Fa.: - 1923.V.12. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1923.V.15. Kiskereki - 1/4 - Andr. /11/
 - 1953.V.12. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1958.VII.2. Érmihályfalva /Andr./, melyet Tuniszban gyűrűztek
 1954.IV.25-én - /31/
 - 1964.IX.3. Diószeg - ♀ juv. - /51/
 Megf.: - 1966.IV.28. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1966.V.13-14. Érkeserű - több pd. - Kov.
 - 1966.X.19. Érkeserű - 2 pd. - Kov.
 - 1967.II.17. Érkeserű - 3 pd. - Kov.
 - 1967.III.16. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1967.III.17. Érselind - 1 pd. - Kov.

- 1967.IV.3. Székelyhíd - a nap folyamán 8-10 pd. fészket is láttam kb. 15 m magasán - Kov.
- Gyp.: - 1967.IV.3. Székelyhíd - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.IV.6. Székelyhíd - 5 pd. - Kov.
 - 1967.IV.12. Székelyhíd - 5-6 pár fészkel - Kov.
 - 1967.V.9. Érkörtvélyes - 2 pd. - Kov.
 - 1967.VI.22. Érszalacs - 1 pd. - Kov.
- Gyp.: - 1968.V.10. Érkeserű - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1973.IV.25. Érkeserű - szarkafészkekben fészkel - Kov.
 - 1975.V.8. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1975.V.16. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
 - 1975.VII.9. Érkeserű - 3 ad. + 4 juv. pd. - Kov.
 - 1976.VII.29. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.5. Érkörtvélyes - 2 pd. - Kov.
 - 1976.X.6. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.8. Ottomány - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.10. Ottomány - 4 pd. - Kov.
 - 1977.IV.20. Kágya - 1 pd. - Kov.
 - 1977.VII.29. Érszalacs - 1 pd. - Kov.
 - 1984.VII.18. Érszalacs - 1 pd. - Kov.
- Megj.: II.17. /1967/ és X.19. /1966/ között észleltem. Fészkelése az Ottomány-Érszalacs közti téglavető terület függőleges falában is valószínű. A *Circus aeruginosus* mellett az Érmellék leggyakoribb ragadozója.
- Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K., Bt.: V, VI, VIII, H.elt.: ált., Pop.: 0

56. LYRURUS T. TETRIX/L./, 1758 - NYIRFAJD

- „A XIX. sz. második felében a Nyírség és Érmellék nyíreseiben költött, azonban az erdőkkel együtt a fajd is északkeletre húzódott a Kárpátok felé”. /32/
- 1900 óta csaknem mindenütt erősen csökken az állomány. Fokozatos visszahúzódása szépen követhető az Érmelléken és a Nyírségen az Északkeleti-Kárpátok irányába /19/.
- Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: K, Bt.: X, H.elt.: eltűnt, Pop.: +

57. PERDIX P. PERDIX/L./, 1758 - FOGOLY

- Fa.: - 1936.B.9. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.X.20. Érkeserű - 4 pd. - Kov.

- 1966.XI.2. Ottomány - 28 pd. egy csapatban - Kov.
 - 1967.V.9. Értarcsa - 2 pd. - Kov.
 - Gyp.: - 1967.VI.13. Éradony - ♂ ad. - /51/
 - Megf.: - 1973.IV.24. Albis - néhány - Kov.
 - 1973.X.21. Érszalacs - 10 + 15 + 8 pd. - Kov.
 - 1973.XI.21. Vasad - 18 pd. - Kov.
 - 1973.XI.21. Érkörtvélyes - 6 pd. - Kov.
 - 1973.XI.21. Gálospetri - 15 + 8 pd. - Kov.
 - 1975.V.8. Biharfélegyháza - 2 pd. - Kov.
 - 1975.V.8. Érkeserű - néhány - Kov.
 - 1975.V.16. Értarcsa - néhány - Kov.
 - 1975.V.23. Érkeserű - 2 pár - Kov.
 - 1975.VII.9-10. Érkeserű - 1-1 pd. - Kov.
 - 1976.X.5. Érkörtvélyes - 5+15 pd. - Kov.
 - 1976.X.7. Albis - kis csapat - Kov.
 - 1976.X.8. Ottomány - 6 pd. - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VI, H.elt.: szk., Pop.: □

58. COTURNIX C. COTURNIX/L./ 1758 - FÜRJ

- Fa.: - 1923.V.3. Bihar megye - 1/6 - Andr. /11/
 - Megf.: - 1923.V.12. Érmihályfalva - /2/
 - Fa.: - 1923.V.27. Bihar megye - 1/10 - Andr. /11/
 - Megf.: - 1925.III.15. Érmihályfalva - /6/
 - Gyp.: - 1957.X.17. Székelyhíd - ♀ ad. - /51/
 - Megf.: - 1967.VI.23. Érszalacs - 1 pd. - Kov.
 - 1975.V.22. Érselind - 2 pd. - Kov.
 - 1975.V.23. Érkeserű - hangja - Kov.
- Megj.: Az 1920-as években Bihar megyében Andrassy gyűjtött az Érmelléken. Ezért igen nagy valószínűséggel „Bihar megye” az Érmellékre vonatkozik.
- Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: V, VI, H.elt.: szórv., Pop.: □

59. GRUS G. GRUS/L./ 1758 - DARU

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor /7/
- 1966.X.19. Kiskereki-Érkeserű közt, buzaföldön 5 pd. - Kov.
- 1966.XI.2. Ottomány térségében 15,30 órakor 28 pd., 16 órakor 40 pd. vonult DNY irányba - Kov.

- 1967.IV.3. Székelyhíd határában 15 pd. vonult ÉNY irányba - Kov.
- 1968.III.20. Érkeserű határban 13órakor 9 pd. vonult ÉNY irányba - Kov.
- 1976.X.7. Diószeg, 11 órakor 24 pd., 14,30-kkor 32 pd. vonult ÉK-DNY irányba - Kov.

Megj.: - A vonatkozó irodalom Érmihályfalva és Érendréd körzetét gyülekezőhelyként említi /13/.

- A szakirodalom az Érmelléket a múlt század hatvanas éveiben sem tekinti /ismeri/ e faj költőterületének. Abból az időből ugyanis egyetlen Érmellékre vonatkozó adat sem maradt fenn. Az Érmellék központi részén /Érvölgyén/ található községek 70-80 éves lakói, szülei és nagyszülei elbeszéléseire hivatkozva, egybehangzóan állítják, hogy a daru a múlt század közepén e térség költő madara volt. Ezt a „közvéleményt” erősíti Lovassy /52/, aki szerint a múlt század 60-as éveiben a daru a szomszédos Ecsedi-lápon még költött.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: V, VI.

60. RALLUS A. AQUATICUS L., 1758 - GUVAT

Megf.: - 1901. Székelyhíd - /29/

Fa.: - 1929.V.22. Érkeserű - 1/2 - Andr. /11/

Megf.: - 1966.III.16. Értarcsa - 2 pd. - Kov.

Megj.: Valószínű, jóval gyakoribb, mint ahányszor - rejtett életmódja miatt - a megfigyelések és gyűjtések azt tükrözik.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II, III, H.elt.: szór., Pop.: □

61. CREX CREX L., 1758 - HARIS

Fa.: - 1924.V.20. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/

Megf.: - 1973.IV.24. Asszonyvásár - 1 pd. - Kov.

- 1975.V.9. Éradony - 2 pd. - Kov.

- 1977.VII.29. Érselind - 1 pd. - Kov.

Megj.: Rejtett életmódja miatt gyakoribbnak tűnik, mint ahogy arra a megfigyelések számából következtetni lehet.

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: III, V, VI, H.elt.: szór., Pop.: □

62. PORZANA PARVA /SCOP./, 1769 - KIS VIZICSIBE

- Fa.: - 1929.V.16. Ottomány - 1/8 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1965.VI.1. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 Fa.: - 1965.VI.2. Értarcsa - 1/2 - /11/
 Megf.: - 1966.VII.20. Éradony - 1 pd. - Kov.
 - 1973.IV.24. Biharfélegyháza - 1 pd. - Kov.
 - 1975.VII.23. Érkávás - 1 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: II, III, H.elt.:
 ált., Pop.: □

63. PORZANA PORZANA /L./, 1766 - PETTYES VIZICSIBE

- Fa.: - 1930.V.19. Érmihályfalva - 1/8 - Andr. /11/
 Megf.: - 1967.IV.3. Székelyhíd - 1 pd. - Kov.
 - 1968.VII.23. Vezénd - 1 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1971.VIII.2. Csokaj - ♂ juv. - /50/
 Megf.: - 1974.VII.17. Érmindszent - 1 pd. - Kov.
 - 1977.VII.13. Érkörtvélyes - 1 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: II, III, H.elt.: ált.,
 Pop.: □

64. GALLINULA CHLOROPUS /L./, 1758 - VIZITYÚK

- Fa.: - 1923.V.19. Ottomány - 1/5 - Andr. /11/
 - 1924.V.11. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1928.V.14. Ottomány - 1/5 - Andr. /11/
 - 1932.V.24. Érmihályfalva - 1/10 - Andr. /11/
 - 1965.V.7. Ottomány - 1/5 - /11/
 - 1965.VI.1. Értarcsa - 1/8 - /11/
 - 1965.VI.2. Értarcsa - 1/4 - /11/
 Gyp.: - 1965.VII.23. Gálospetri - - pull. - 3 pd. - /51/
 Megf.: - 1966.IV.21. Ottomány - néhány - Kov.
 Fa.: - 1966.V.12. Értarcsa - 1/10 - /11/
 Megf.: - 1966.V.13. Érkeserű - elszórtan - Kov.
 - 1966.VII.20. Éradony - néhány - Kov.
 - 1966.VII.21. Érkeserű - 3 pd. - Kov.
 - 1967.VI.13. Értarcsa - sok - Kov.
 - 1967.VI.13. Éradony - fiaival - Kov.
 Gyp.: - 1967.VI.13. Éradony - ♂ ad. - /51/
 - 1967.VI.13. Éradony - pull. - /51/

- Megf.: - 1967.VII.14. Diószeg - gyakori - Kov.
 - 1974.VII.17. Érszentkirály - néhány - Kov.
 - 1975.V.14. Értarcsa - több pd. - kov.
 - 1975.V.23. Érselind - 2 pd. - Kov.
 - 1975.VII.9. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.5. Érkörtvélyes - 2 pd. - Kov.
 - 1976.X.6. Érsemjén - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.7. Diószeg - 2 pd. - Kov.
 - 1976.X.29. Diószeg - 4 pd. - Kov.
 - 1977.VII.13. Érkörtvélyes - ad. és juv. pd.-ok - Kov.
 - 1977.VII.29. Érszalacs - elszórtan - Kov.
 - 1984.VII.18. Érendréd - 1 pd. - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: kozmopolita, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: II, H.elt.:
 ált., Pop.: □

65. *FULICA A. ATRAL.*, 1758 - **SZÁRCSA**

- Megf.: - 1923.III.3. Érmihályfalva - /1/
 - 1923.V.25. Székelyhíd - /3/
 - 1924.II.28. Érmihályfalva - /4/
 Fa.: - 1924.IV.29. Ottomány - 1/8 - Andr. /11/
 Megf.: - 1925.III.1. Érmihályfalva - /6/
 Fa.: - 1934.V.9. Ottomány - 1/2 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1963.VII.2. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 - 1964.IX.3. Diószeg - ♂ ad. - /51/
 Fa.: - 1965.V.6. Ottomány - 1/8 - 2 db - /11/
 - 1965.V.6. Ottomány - 1/7 - /11/
 - 1965.VI.2. Ottomány - 1/7 - /11/
 Megf.: - 1966.III.17. Ottomány - párosával gyakori - Kov.
 - 1966.IV.19. Ottomány - igen gyakori - Kov.
 - 1966.IV.19. Gálospetri - gyakori - Kov.
 - 1966.IV.20. Érszalacs - gyakori - Kov.
 - 1966.IV.28. Érkeserű - gyakori - Kov.
 Fa.: - 1966.V.12. Értarcsa - 1/8 - /11/
 Megf.: - 1966.V.13-14. Érkeserű - sok - Kov.
 - 1966.VII.20. Éradony - sok - Kov.
 - 1966.VII.21. Érkeserű - fiaikkal - Kov.
 Gyp.: - 1966.VII.21. Érkeserű - ♂ ad. - /51/
 - 1966.VII.21. Érkeserű - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.VII.22. Asszonyvásár - 5 pd. - Kov.
 - 1966.X.19-20. Kiskereki - sok - Kov.
 - 1966.X.19-20. Érkeserű - 41 pd., illetve - sok - Kov.

- 1967.III.16. Érkeserű - 40 pd. - Kov.
- 1967.IV.3. Székelyhíd - elszórtan - Kov.
- 1967.IV.12. Székelyhíd - néhány - Kov.
- 1967.V.10. Ottomány - néhány - Kov.
- 1967.VI.6. Ottomány - 1 pd. - Kov.
- 1967.VI.13. Értarcsa - néhány - Kov.
- 1967.VI.13. Éradony - elszórtan - Kov.
- 1967.VI.14. Diószeg - sok, fiaikat vezetik - Kov.
- 1967.VI.22. Érszalacs - ad. és juv. pd.-ok - Kov.
- Gyp.: - 1967.VI.23. Érszalacs - ♂ ad. - 2 pd. - /51/
- 1967.VI.30. Érszalacs - - pull. - /51/
- Megf.: - 1968.III.20. Érkeserű - kb. 60 pd. - Kov.
- 1968.III.21. Érkeserű - néhány - Kov.
- Gyp.: - 1968.III.21. Érkeserű - ♂ ad. - /51/
- Fa.: - 1968.V.2. Biharfélegyháza - 1/2 - /11/
- Megf.: - 1969.VI.23. Értarcsa-Ottomány - fiókákkal - /77/
- 1973.XI.21. Albis - kb. 30 pd. - Kov.
- 1973.XI.2. Értarcsa - néhány - Kov.
- 1975.V.8. Vasad - 6 pd. - Kov.
- 1975.V.8. Érkörtvélyes - 8 pelyhes fiókát vezet - Kov.
- 1975.V.8. Érmihályfalva - 6 pd. - Kov.
- 1975.V.8. Érsemjén - fiókákkal - Kov.
- 1975.V.9. Értarcsa - 2 pd. - Kov.
- 1975.V.9. Diószeg - néhány - Kov.
- 1975.V.14. Értarcsa - 3 pd. - Kov.
- 1975.V.22. Érsemjén - különböző korú fiakkal - Kov.
- 1975.V.23. Érselind - 1 pár 7 fiókát vezet - Kov.
- 1975.VI.20. Értarcsa - néhány - Kov.
- 1975.VII.10. Érkeserű - 1 pd. gyűrűzve - Kov.
- 1975.VII.23. Értarcsa - kevés - Kov.
- 1975.VII.24. Vasad - kb. 50 pd. ad., juv. - Kov.
- 1975.VII.24. Érendréd - 1 pd. - Kov.
- 1976.V.7. Albis - néhány - Kov.
- 1976.X.5. Érszalacs - 1 + 10 + 12 pd. - Kov.
- 1976.X.6. Érsemjén - 3 pd. - Kov.
- 1976.X.6. Érmihályfalva - 32 pd. - Kov.
- 1976.X.7. Diószeg - néhány - Kov.
- 1976.X.28. Diószeg - kb. 35 pd. - Kov.
- 1977.IV.20. Vasad - 6 pd. - Kov.
- 1977.IV.20. Érkörtvélyes - kb. 15 pd. - Kov
- 1977.VII.13. Érkörtvélyes - kb. 30 pd. - Kov.
- 1977.VII.13. Érmihályfalva - kb. 30 pd. - Kov.
- 1977.VII.29. Érszalacs - kb. 30 pár - Kov.

- 1977.VII.29. Vasad - néhány - Kov.
- 1977.VII.29. Érselind - kb. 350 pd. - Kov.
Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: I, II, H.elt.:
ált., Pop.: □

66. OTIS T. TARDA L., 1758 - TÚZOK

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
Megj.: Vonuláskor is végleg eltűnt fajnak tekinthetjük.
Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: IV, V, VI.

67. VANELLUS VANELLUS /L./, 1758 - BIBIC

- Fa.: - 1922.IV.17. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
Megf.: - 1923.III.3. Érmihályfalva - /1/
- 1924.III.2. Érmihályfalva - /4/
- 1925.II.7. Érmihályfalva - /6/
Fa.: - 1928.IV.29. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1931.IV.16. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1932.V.2. Érmihályfalva - 1/4 - 2 db - Andr. /11/
- 1936.IV.12. Ottomány - 1/4 - Andr. /11/
- 1937.V.2. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
Gyp.: - 1963.IV.2. Értarcsa - - juv. - /51/
- 1964.IV.10. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
Fa.: - 1965.V.30. Gálospetri - 1/4 - /11/
Megf.: - 1966.III.16. Ottomány - nagy csapatok - Kov.
- 1966.IV.20. Gálospetri - gyakori - Kov.
- 1966.IV.21. Ottomány - sok - Kov.
- 1966.IV.28. Ottomány - 3 db tojás - Kov.
Gyp.: - 1966.IV.28. Értarcsa - - pull. - 2 pd. - /51/
- 1966.V.5. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
Fa.: - 1966.V.5. Ottomány - 1/4 - /11/
Gyp.: - 1966.V.7. Érkeserű - - pull. - /51/
- 1966.V.12. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
Megf.: - 1966.V.13. Érkeserű - több - Kov.
- 1966.V.14. Érkeserű - sok - Kov.
- 1966.VII.19. Érkeserű - csapat - Kov.
- 1966.VII.20. Éradony - 6 pd. - Kov.
- 1966.VII.21. Érkeserű - elszórtan - Kov.
- 1966.VII.22. Érkeserű - néhány - Kov.
- 1966.X.19-20. Kiskereki - néhány juv. - Kov.

- 1966.X.20. Érkeserű - sok - Kov.
- 1966.X.20. Asszonyvásár - 30-40 pd. - Kov.
- 1967.III.17. Érselind - 25-30 pd. - Kov.
- 1967.IV.3. Diószeg - elszórtan - Kov.
- 1967.IV.12. Székelyhíd - 1 pd. - Kov.
- 1967.V.9. Érkörtvélyes - 8 pd. - Kov.
- 1967.V.10. Ottomány - sok - Kov.
- 1967.VI.6. Ottomány - néhány - Kov.
- 1967.VI.6. Érszalacs - elszórtan - Kov.
- 1967.VI.13. Éradony - 8 pd. - Kov.
- 1967.VI.14. Diószeg - kevés - Kov.
- 1967.VI.22-23. Érszalacs - kisebb csapatok - Kov.
- Gyp.: - 1967.VI.23. Érszalacs - ♂ ad. - /51/
- Megf.: - 1968.III.20. Diószeg - 2 pd. - Kov.
- 1968.III.20. Érkeserű - 2 pd. - Kov.
- 1968.III.21. Érkeserű - 2 csapat, egyenként 350-400 pd. - Kov.
- 1973.IV.24. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
- 1973.XI.24. Érendréd - 2 pd. - Kov.
- 1973.XI.21. Vasad - 6 pd. - Kov.
- 1973.XI.21. Gálospetri - 15 pd. - Kov.
- 1975.V.8. Biharfélegyháza - 2 pd. - Kov.
- 1975.V.8. Érszalacs - elszórtan - Kov.
- 1975.V.8. Vasad - 6 pd. - Kov.
- 1975.V.14. Értarcsa - elszórtan - Kov.
- 1975.V.22. Érsemjén - 5 pd. - Kov.
- 1975.V.23. Érselind - 1 pd. - Kov.
- 1975.V.23. Érkeserű - elszórtan - Kov.
- 1975.VII.9. Érkeserű - sok - Kov.
- 1976.V.7. Ottomány - néhány - Kov.
- 1976.VII.29. Érkeserű - 2 pd. - Kov.
- 1976.X.5. Érkörtvélyes - 9 pd. - Kov.
- 1976.X.5. Érszalacs - kb. 120 pd. - Kov.
- 1976.X.7. Albis - kb. 250 pd. - Kov.
- 1976.X.8. Ottomány - kb. 60 pd. - Kov.
- 1976.X.10. Ottomány - kb. 100 pd. egy kb. 1000 pd.-os Corvus frugilegus csapatban - Kov.
- 1977.IV.20. Értarcsa - 12 pd. - Kov.
- 1977.IV.20. Vasad - elszórtan - Kov.
- 1977.VII.13. Érkörtvélyes - 4 pd. - Kov.
- 1977.VII.29. Érszalacs - néhány - Kov.
- 1977.VII.29. Vasad - elszórtan - Kov.
- 1984.VII.18. Érendréd - 1 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, IV, V,
H.elt.: ált., Pop.: □

68. PLUVIALIS SQUATAROLA /L./, 1758 - UJJASLILE

Megf.: - 1969.X.29. Biharfőlegyháza - időszakos pocsolya szélén 2 pd. -
Kov.

- 1976.X.28. Érsemjén - a víztároló iszapos medrében 3 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: arktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: IV.

69. PLUVIALIS APRICARIUS L., 1758 - ARANYLILE

Megf.: - 1973.XI.21. Gálospetri, a Hartyás szélén, teljesen nyílt területen
mintegy 170 pd.-ből álló csapat, melyből 2 pd.-t begyűjtöttem és
preparáltam - Kov.

Gyp.: - 1973.XI.21. Gálospetri - ♀ ad. - /50/

- 1973.XI.21. Gálospetri - ♂ ad. - /50/

Megj.: Az irodalom általában „kisebb” csapatokban való vonulását tekinti
jellemzőnek. Ezért, ha nem is rendkívülinek, de szokatlannak minősíthető
a kb. 170 pd.-ből álló csapat.

Bioökm.: Fauna tip.: arktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: V.

70. NUMENIUS PH. PHAEOPUS /L./, 1758 - KIS PÓLING

Megf.: - 1925.II.27. Érmihályfalva - /6/

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: V.

71. NUMENIUS ARQUATA /L./, 1758 - NAGY PÓLING

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/

- 1973.XI.21. Értarcsa - 3 pd. a legelőn - Kov.

Gyp.: - 1975.IX.18. Értarcsa - ♂ juv. - /50/

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: V.

72. LIMOSA L. LIMOSA /L./, 1758 - GODA

Megf.: - 1966.V.4. Érendréd - a vízgyűjtő medence környékén 1 fészek, 2
tojással - /23/

- 1966.V.13. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
- 1967.VI.6. Érszalacs - 1 pd. - Kov.
- Gyp.: - 1967.VIII.3. Gálospetri - ♀ juv. - 2 pd. - /51/
- Megf.: - 1969.V.19. és 30. Érendréd - A vízgyűjtő medence kiemelkedő, magas füves részén 1 pár ad. és annak 4-tojásos fészekalja /23/.
- Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, H.elt.: ritka, Pop.: X

73. TRINGA ERYTHRROPUS /PALL./, 1764 - FÜSTÖS CANKÓ

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
- Gyp.: - 1967.VIII.1. Gálospetri - ♂ juv. - /51/
- 1967.IX.5. Gálospetri - ♀ juv. - /51/
- 1967.IX.5. Gálospetri - ♂ juv. - /51/
- 1967.IX.6. Gálospetri - ♂ juv. - /51/
- Megf.: - 1975.VII.9. Érkeserű - néhány - Kov.
- 1976.X.7. Albis - 5 pd. - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: szibériai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: IV.

74. TRINGA T. TROTANUS /L./, 1758 - PIROSLÁBÚ CANKÓ

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
- Gyp.: - 1969.VI.15. Értarcsa - ♂ ad. - /51/
- Megf.: - 1973.IV.24. Érszalacs - 4 pd. - Kov.
- 1975.VII.24. Vasad - 1 pd. - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III, IV.

75. TRINGA STAGNATILIS /BECHST./, 1803 - TAVI CANKÓ

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
- Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: IV.

76. TRINGA NEBULARIA /GUNN./, 1767 - SZÜRKE CANKÓ

- Gyp.: - 1967.VII.26. Gálospetri - ♀ juv. - /51/
- 1967.VII.26. Gálospetri - ♂ ad. - /51/
- 1967.VIII.1. Gálospetri - ♀ juv. - /51/
- 1967.VIII.3. Gálospetri - ♂ juv. - /51/
- 1967.VIII.19. Éradony - ♂ juv. - /51/

- Megf.: - 1973.IV.24. Érendréd - 5 pd. - Kov.
- 1975.V.9. Kiskereki - 6 pd. - Kov.
Bioökm.: Fauna tip.: szibériai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: IV.

77. TRINGA OCHROPUS L., 1758 - ERDEI CANKÓ

- Megf.: - 1975.VII.9. Érkeserű - 4 pd. - Kov.
Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: IV.

78. TRINGA GLAREOLA L., 1758 - RÉTI CANKÓ

- Megf.: - 1923.IV.2. Érmihályfalva - /1/
- 1967.VI.22. Érszalacs - 5 pd. - Kov.
Gyp.: - 1968.V.9. Érszalacs - ♀ ad. - 3 pd. - /51/
- 1968.V.9. Érszalacs - ♂ ad. - 3 pd. - /51/
Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: IV.

79. TRINGA HYPOLEUCOS L., 1758 - BILLEGETŐ CANKÓ

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
- 1966.VII.22. Asszonyvásár - 1 pd. - Kov.
- 1966.X.20. Asszonyvásár - 1 pd. - Kov.
- 1975.V.15. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
- 1976.V.7. Értarcsa - 8 pd. - Kov.
Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III, IV.

80. GALLINAGO MEDIA /LATH./, 1787 - NAGY SÁRSZALONKA

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor /7/
Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III, IV.

81. GALLINAGO G. GALLINAGO /L./, 1758 - SÁRSZALONKA

- Fa.: - 1928.IV.10. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
Gyp.: - 1964.IX.5. Diószeg - ♀ ad. - /51/
Megf.: - 1966.VII.22. Asszonyvásár - 1 pd. - Kov.
- 1966.XI.2. Ottomány - 3 pd. - Kov.
- 1967.III.17. Érselind - elszórtan - Kov.

- Gyp.: - 1970.VIII.25. Diószeg - ♀ ad. - /50/
 Megf.: - 1975.V.8. Vasad - 1 pár - Kov.
 - 1975.VII.9. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.7. Albis - 22 pd. - Kov.
 - 1976.X.28. Diószeg - 2 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, IV, H.elt.:
 szórv., Pop.: □

82. SCOLOPAX R. RUSTICOLA /L./, 1758 - ERDEI SZALONKA

- Megf.: - 1925.III.4. Érmihályfalva - /6/
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: VIII.

83. LYMNOCRYTEPS MINIMUS /BRÜNN./, 1764 - KIS SÁRSZALONKA

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
 - 1966.III.16. Értarcsa - 2 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: szibériai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Áv, Bt.: III.

84. CALIDRIS ALPINA /L./, 1758 - HAVASI PARTFUTÓ

- Megf.: - 1966.X.20. Érkeserű - 7 pd. egy csapatban - Kov.
 Gyp.: - 1966.X.20. Érkeserű - - ad. - /51/
 Megf.: - 1967.IV.3. Éradony - 15-20 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: arktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: IV.

85. PHILOMACHUS PUGNAX /L./, 1758 - PAJZSOSCANKÓ

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
 - 1967.V.10. Ottomány - zsembékos tocsogós területen nászruhás
 pár - Kov.
 Gyp.: - 1967.VIII.17. Értarcsa - ♀ juv. - /51/
 - 1967.VIII.20. Értarcsa - ♀ juv. - /51/
 - 1967.IX.6. Gálospetri - ♂ juv. - /51/
 - 1968.IV.18. Gálospetri - ♀ ad. - 2 pd. - /51/
 Megf.: - 1973.IV.24. Érendréd - 18-20 pd. a mocsár nyílt partján - Kov.
 - 1977.IX.8. Érszalacs - 8-10 pd. a nyílt víztócsás legelőn - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III, IV.

86. RECURVIROSTRA A. AVOSETTA L., 1758 - GULIPÁN

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/

Bioökm.: Fauna tip.: turkesztáni-mediteráni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I, II, III.

87. STERCORARIUS PARASITICUS /L./, 1758 - ÉKFARKÚ HALFARKAS

Gyp.: - 1934.IX.9. Székelyhid, A preparált példány a Nagyszebeni Múzeumban található /45/.

Bioökm.: Fauna tip.: arktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: XI.

88. LARUS F. FUSCUS L., 1758 - HERINGSIRÁLY

Irod. adat.: - 1901. Székelyhid /29/

Megj.: Az Érmelléken „kérdőjeles” fajnak tekintem, mivel fiataljai a *Larus argentatus* fiataljaitól szabadban nem különböztethetők meg, és azt sem tudjuk, begyűjtött példányról van-e szó.

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I.

89. LARUS R. RIDIBUNDUS L., 1766 - DANKASIRÁLY

Megf.: - 1904-1954. Érmelléken ritkán fészkel - /7/

Fa.: - 1928.V.7. Ottomány - 1/2 - Andr. /11/

- 1934.V.7. Ottomány - 1/3 - Andr. /11/

- 1934.V.7. Ottomány - 1/2 - 2 db - Andr. /11/

- 1935.V.22. Ottomány - 1/3 - 7 db - Andr. /11/

Megf.: - 1967.III.16. Asszonyvásár - 15 pd. - Kov.

- 1967.V.10. Ottomány - 20 pd. - Kov.

- 1967.VI.6. Ottomány - 4 pd. - Kov.

- 1975.V.8. Vasad - 8 pd. - Kov.

- 1975.V.9. Diószeg - 13 pd. - Kov.

- 1976.X.6. Érmihályfalva - 2 pd. - Kov.

- 1976.X.7. Diószeg - 2 pd. - Kov.

- 1976.X.7. Albis - 16 pd. - Kov.

- 1976.X.29. Diószeg - 5 pd. - Kov.

- 1977.VII.13. Érmihályfalva - 4 pd. - Kov.

Megj.: Az 1960-as évek közepén még telepesen költött az Érmellék alkalmas pontjain. Elsősorban Ottomány, Értarcsa, Gálospetri, Érszalacs közt elte-

rülő Hartvás volt fészkelésük központja. E területet ma már a mezőgazdaság használja.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: I, IV, VI, H.elt.: szór., Pop.: □

90. LARUS MINITUS PALL., 1776 - KIS SIRÁLY

Megf.: - 1969. Érendréd - vonuló pd.-ok - /23/
 - 1969.V.1. és 5. Dengeleg - 25-30 pd.-ból álló csapat - /24/
 - 1975.V.9. Értarcsa - a maradék mocsár nyílt vize fölött 4 pd. - Kov.
 - 1975.VI.20. Értarcsa - egyetlen fiatal pd. a tó fölött - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I.

91. CHLIDONIAS H. HYBRIDA /PALL./, 1811 - FATTYÚSZERKŐ

Megf.: - 1967.VI.14. Diószeg - 2 pd. a Chlidonias nigerek között - Kov.
 Gyp.: - 1970.V.28. Érendréd - ♂ ad. - /50/
 - 1970.V.28. Érendréd - ♀ ad. - /50/
 Megf.: - 1975.V.8. Érmihályfalva - 1 pd. a Chlidonias nigerek között - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: I, III, IV, H.elt.: ritka, Pop.: □

92. CHLIDONIAS LEUCOPTERUS /TEMM./, 1815 - FEHÉRSZÁRNYÚ SZERKŐ

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
 Gyp.: - 1965.V.30. Gálospetri - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.IV.21. Ottomány - Chlidonias nigerekkel vegyes csapatban - Kov.
 Gyp.: - 1966.V.10. Éradony - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.V.14. Érkeserű - 60 pd.-os vegyes csapatban /Chlidonias niger, Hirundo rustica/ - Kov.
 - 1967.V.10. Ottomány - Vegyes telepen költ a Chlidonias nigerrel - Kov.
 - 1975.V.8. Vasad - 2 pd. - Kov.
 - 1975.V.9. Értarcsa - 10 pd. - Kov.
 - 1975.V.9. Diószeg - néhány - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: I, III, IV, H.elt.: szórv., Pop.: □

93. *CHLIDONIAS N. NIGER* /L./, 1758 - **KORMOS SZERKŐ**

- Fa.: - 1924.VI.6. Érkeserű - 1/3 - 6 db - Andr. /11/
 - 1924.VI.6. Érkeserű - 1/2 - Andr. /11/
 - 1924.VI.8. Érkeserű - 1/1 - Andr. /11/
 - 1924.VI.8. Érkeserű - 1/3 - 3 db - Andr. /11/
 - 1924.VI.8. Érkeserű - 1/2 - 2 db - Andr. /11/
 - 1928.V.11. Érkeserű - 1/2 - Andr. /11/
 - 1940.V.22. Érkeserű - 1/2 - 3 db - Andr. /11/
 Gyp.: - 1959.V.5. Értarcsa - - - - 2 pd. - /51/
 - 1960.VII.18. Ottomány - ♀ ad. - /51/
 - 1963.VII.1. Ottomány - ♀ juv. - /51/
 Fa.: - 1965.V.1. Értarcsa - 1/3 - /11/
 Gyp.: - 1965.V.30. Gálospetri - - ad. - /51/
 Fa.: - 1965.V.31. Ottomány - 1/3 - 7 db - /11/
 - 1965.VI.1. Értarcsa - 1/3 - 2 db - /11/
 - 1965.VI.2. Értarcsa - 1/2 - /11/
 - 1965.VI.2. Értarcsa - 1/3 - 2 db - /11/
 Megf.: - 1966.IV.21. Ottomány - Chlidonias leucopterusokkal vegyes csapatban - Kov.
 Gyp.: - 1966.V.10. Éradony - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.V.14. Érkeserű - 60 pd.-os vegyes csapatban /Chlidonias leucopterus, Hirundo rustica/ - Kov.
 Gyp.: - 1966.V.14. Érkeserű - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.V.14. Kiskereki - kisebb csapat - Kov.
 - 1966.VII.19. és 22. Érkeserű - Vaneullusokkal vegyesen - Kov.
 - 1967.VI.10. Ottomány - vegyes telepen költ a Chlidonias leucopteruszal - Kov.
 Gyp.: - 1967.VI.6. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.VI.13. Éradony - 10 pd. - Kov.
 - 1967.VI.14. Diószeg - igen sok, fészektelep - Kov.
 Gyp.: - 1967.VI.14. Diószeg - ♂ ad. - 2 pd. - /51/
 - 1967.VI.14. Diószeg - ♀ ad. - /51/
 - 1968.V.10. Diószeg - ♂ ad. - /51/
 - 1969.VI.14. Diószeg - ♀ ad. - 3 pd. - /51/
 - 1969.VI.14. Diószeg - ♂ ad. - /51/
 - 1969.VI.24. Érendréd - ♂ juv. - /51/
 Megf.: - 1969.VI.24. Értarcsa-Ottomány - fészektelep - /77/

- Gyp.: - 1971.V.13. Piskolt - ♂ juv. - /50/
 Megf.: - 1975.V.8. Érmihályfalva - 1 pd. - Kov.
 - 1975.V.9. és 14. Értarcsa - 30, illetve 8 pd. - Kov.
 - 1975.V.9. Kágya - 70-80 pd. - Kov.
 - 1975.V.9. Diószeg - kis csapat - Kov.
 - 1975.V.9. Janka - 12 pd. - Kov.
 - 1975.VI.20. Értarcsa - 20-25 pd. - Kov.
 - 1975.VII.24. Vasad - 12 pd. - Kov.
 - 1976.V.7. Értarcsa - 18 pd. - Kov.
 - 1977.VII.13. Érmihályfalva - kb. 20 pd. - Kov.
 - 1977.VII.29. Érszalacs - néhány - Kov.
 - 1977.VII.29. Vasad - 10 pd. - Kov.

Megj.: Jelentős fészektelepei /Érkeserű, Ottomány, Értarcsa, Diószeg/ az 1970-es évek elejére a lecsapolás következtében eltűntek.

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: I, III, IV, H.elt.: szór., Pop.: □

94. GHELOCHELIDON N. NILOTICA /GM./, 1789 - KACAGÓCSÉR

Megf.: - 1977.VII.29. Vasad - a halastó fölött magányosan köröz 1 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: kozmopolita, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I, V.

95. STERNA H. HIRUNDO L., 1758 - KÜSZVÁGÓ CSÉR

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I, III.

96. STERNA ALBIFRONS PALL., 1764 - KIS CSÉR

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/

Bioökm.: Fauna tip.: kozmopolita, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: I, II.

97. SYRHAPTES PARADOXUS /PALL./, 1773 - TALPASTYÚK

Gyp.: - 1888.V.9. Tasnádszántó - pd. /M. N. Muz./ - /22/

Megf.: - 1888. Biharfélégyháza /73/

- 1905. Érmellék - /20/

Megj.: A vonatkozó irodalom szerint e fajnak 1888 az egyik inváziós éve volt. Az 1908. évi utolsó inváziója /32/ alkalmával az Érmellékről nem

jelezték. Sajnos Chariton /20/ vonatkozó írását nem tudtam megszerezni, azonban annak címe alapján végül is a faj előfordulása a vizsgált területen nem lehet kétséges.

Bioökm.: Fauna tip.: mongol-tibeti, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: INV, Bt.: X, H.elt.: eltűnt, Pop.: +

98. COLUMBIA OE. OENAS L., 1758 - KÉK GALAMB

Megf.: - 1904-1954. Érmelléken fészkel - /7/
- 1923.III.17. Érmihályfalva - /1/
- 1924.III.2. Érmihályfalva - /4/
- 1925.II.19. Érmihályfalva - /6/

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.: ritka, Pop.: X

99. COLUMBA P. PALUMBUS L., 1758 - ÖRVÖSGALAMB

Megf.: - 1923.V.25. Székelyhíd - néhány pár - /3/
- 1924.III.17. Érmihályfalva - /4/

Fa.: - 1927.VI.1. Érmihályfalva - 1/2 - 2 db - Andr. /11/
- 1937.V.20. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/

Megf.: - 1967.IV.6. Székelyhíd - erdőben, egy 12-es csapatból 1 pd.-t lelőttem - Kov.
- 1967.V.9. Érkörtvélyes - ültetett fenyőerdőben 2 pár - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, H.elt.: ritka, Pop.: X

100. STREPTOPELIA T. TURTUR /L./, 1758 - VADGERLE

Megf.: - 1923.V.24. Érmihályfalva - /2/
- 1923.V.25. Székelyhíd - néhány pár - /3/
- 1924.IV.30. Érmihályfalva - /5/

Fa.: - 1939.VI.30. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/

Megf.: - 1966.VII.19. és 21. Érkeserű - több pd. - Kov.
- 1966.VII.20. Éradony - néhány - Kov.
- 1966.VII.22. Érkeserű - több pd. - Kov.
- 1966.VII.22. Asszonyvásár - 15 pd. - Kov.
- 1967.V.9. Érkörtvélyes - néhány pár - Kov.
- 1967.V.10. Ottomány - 1 pár - Kov.

Gyp.: - 1967.V.10. Ottomány - ♂ ad. - /51/

Megf.: - 1967.VI.6. és 22. Érszalacs - párosával - Kov.

- 1967.VI.14. Diószeg - 2 pd. - Kov.
- 1975.V.22. Érsemjén - több pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: K, Bt.: V, VIII, IX, H.elt.: szk., Pop.: 0

101. *STREPTOPELIA D. DACAOCTO /FRIV./, 1838 - BALKÁNI GERLE*

- Megf.: - 1942. Érmihályfalva, ekkor tűnt fel először - /7/
 Fa.: - 1942.IV.4. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
 - 1943.IV.29. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
 - 1953.V.12. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.VII.19, 21, 22. Érkeserű - gyakori - Kov.
 - 1966.X.19-20. Kiskereki - sok - Kov.
 - 1966.X.19-20. Érkeserű - sok - Kov.
 Gyp.: - 1966.X.20. Kiskereki - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.II.18. Érkeserű - elszórtan - Kov.
 - 1967.III.16. és IV.3. Székelyhíd - gyakori - Kov.
 - 1967.III.16-17. Érkeserű - néhány - Kov.
 - 1967.III.16. Asszonyvásár - Kov.
 Gyp.: - 1967.IV.3. Székelyhíd - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.V.9. Értarcsa - elszórtan - Kov.
 - 1967.V.10. Ottomány - eperfán fészkel - Kov.
 - 1967.VI.6. Érszalacs - elszórtan - Kov.
 - 1967.VI.13. Éradony - 3 pd. - Kov.
 - 1967.VI.14. Diószeg - elszórtan - Kov.
 - 1968.III.20. Érkeserű - néhány - Kov.
 - 1968.III.21. Kiskereki - néhány - Kov.
 - 1973.XI.21. Értarcsa - kb. 50 pd. - Kov.
 - 1975.V.8. Biharfélegyháza - 4 pd. - Kov.
 - 1975.V.8. Érsemjén - néhány - Kov.
 - 1975.V.14-16. Értarcsa - gyakori - Kov.
 - 1975.VII.9-12. Érkeserű - a Passerekkal közösen dézsmálják az érett búzát - Kov.
 - 1976.X.6. Érkeserű - néhány - Kov.
 - 1976.X.6. Érsemjén - kukorica földön 400-500 pd. - Kov.
 - 1977.IV.20. Kágya - néhány - Kov.
 - 1977.VII.13. Érkörtvélyes - elszórtan - Kov.
 - 1984.VII.19. Értarcsa - gyakori - Kov.
 - 1984.VII.19. Éradony - gyakori - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: indo-afrikai, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: Á, Bt.: VI, IX, H.elt.: ált., Pop.: 0

102. CUCULUS C. CANORUS L., 1758 - KAKUKK

- Megf.: - 1923.V.24. Érmihályfalva - /2/
 - 1923.V.25. Székelyhíd - /3/
 Fa.: - 1925.VI.3. Érmihályfalva - 1/1 + 2 Phylloscopus collybita - Andr. /11/
 - 1926. VI.28. Érmihályfalva - 1/1 + 1 Emberiza calandra - Andr. /11/
 - 1931.V.7. Érmihályfalva - 1/1 + Alauda arvensis - Andr. /11/
 - 1934.V.22. Érmihályfalva - 1/1 + 5 Lanius collurio - Andr. /11/
 - 1935.V.15. Érkeserű - 1/1 + 2 Acrocephalus palustris - Andr. /11/
 - 1939.V.22. Érmihályfalva - 1/1 + 3 Turdus merula - Andr. /11/
 - 1940.V.11. Érkeserű - 1/1 + 1 Acrocephalus palustris - Andr. /11/
 - 1946.V.9. Érmihályfalva - 1/1 + 2 Saxicola torquata rubicola - Andr. /11/
 Gyp.: - 1963.VI.30. Gálospetri - - juv. - /51/
 - 1965.VIII.12. Értarcsa - ♂ juv. - /51/
 Megf.: - 1966.V.13-14. Érkeserű - hangja - Kov.
 Gyp.: - 1966.V.14. Kiskereki - - ad. - /51/
 Megf.: - 1967.IV.12. Székelyhíd - több pd. - Kov.
 - 1967.V.9. Érkörtvélyes - gyakori - Kov.
 - 1967.V.10. és VI.6. Ottomány - több pd. - Kov.
 - 1967.VI.13. Éradony - 1 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1968.V.10. Érkeserű - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1975.V.8. Érszalacs - 1 pd. - Kov.
 - 1975.V.8. 23. és VII.9. Érkeserű - hangja - Kov.
 - 1975.V.9, 14-16. Értarcsa - néhány - Kov.
 - 1975.V.22. Érsemjén - 3 pd. - Kov.
 - 1975.V.23. Érselind - 3 pd. - Kov.
 - 1975.VI.20. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
 - 1976.V.7. Albis - hangja - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II, VIII,
 H.elt.: szk., Pop.: □

103. TYTO ALBA GUTTATA /CH. L. BREHM/, 1831 - GYÖNGYBAGOLY

- Megf.: - 1904-1954. Érmelléken fészelt - /7/
 Gyp.: - 1953.X.4. Érmihályfalva - ♂ juv. - /51/
 Megf.: - 1966.IV.19. Ottomány - a régi kastély padlásán 1 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1966.IV.21. Ottomány - /51/
 Megj.: Az Érmelléken csak a templomtornyok nyújthatnak menedéket, de ha az ember szeme elé kerül, akkor csak a legritkább esetben hagyják za-

vartalanul. A régi kastélyok, kúriák, melyek padlásai általában költésüket lehetővé tették, lassan maradéktalanul eltűnnek.

Bioökm.: Fauna tip.: kozmopolita, Tápl.tip.: Á, Bt.: IX, H.elt.: ritka, Pop.: X

104. OTUS S. SCOPS /L./, 1758 - FÜLESKUVIK

Megf.: - 1891 előtt Bihar megye, magtár padlásán - Kovács János /22/.
Ismervén Kovács Jánosnak az Érmellékkal való személyes kapcsolatát, feltételezhető, hogy a Bihar megyéből származó adat az Érmelléket jelenti. Padláson /sub tecto horrei/ való fészkelését viszont az általam ismert irodalom nem említi.

Megi.: Bár alakalmi költése ma sincs kizárva, de gyakorlati jelentőséggel fészkelési körülményei - melyek a századfordulón még kiválóak voltak - /idős fák, öreg gyümölcsösök szőlőkkel/ teljességgel megszűntek.

Bioökm.: Fauna tip.: mediterán, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: X, H.eltűnt, Pop.: +

105. ATHENE N. NOCTUA /SCOP./, 1769 - KUVIK

Fa.: - 1927.IV.18. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

Megf.: - 1966.VI.18. Biharfélegyháza - gazdasági épületen 1 ad. és 1 juv. pd. - Kov.

- 1975.V.9. Diószeg - 1 pd. gépjárműnek ütközött - Kov.

- 1975.VII.10. Érkeserű - a római katolikus templom tornyában és kéményekben költ - Kov.

- 1984.VII.19. Csokaj - 1 pd. nappal a kéményen - Kov.

Megi.: Elsősorban fészkelési lehetőségeinek csökkenése, de a baglyokkal szemben a lakosság máig élő ellenszenve is hozzájárul a faj pusztulásához.

Bioökm.: Fauna tip.: turkesztáni-mediteráni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: VI, IX, H.elt.: szórv., Pop.: X

106. STRIX A. ALUCO L., 1758 - MACSKABAGOLY

Gyp.: - 1965.XI.26. Diószeg - /51/

Megi.: Jellegzetes fészkelőhelyei az utóbbi évtizedekben fokozódó ütemben szűnnek meg.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, IX, H.elt.: szórv., Pop.: X

107. STRIX URALENSIS MACROURA WOLF. 1810 - URÁLI BAGOLY

- Gyp.: - 1957. Érmihályfalva - a környező erdőből származó preparált példány Tusa L. birtokában van.
Megj.: A faj helyi költésére az Érmelléken alkalmas terület nem lévén, a példányt téli kóborlónak tekinthetjük.
Bioökm.: Fauna tip.: szibériai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: VIII.

108. ASIO O. OTUS /L./, 1758 - ERDEI FÜLESBAGOLY

- Fa.: - 1927.IV.25. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
- 1927.IV.25. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1936.IV.20. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1936.IV.26. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1936.IV.28. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
Gyp.: - 1964.II.3. Kiskereki - ♂ ad. - /51/
Megf.: - 1966.V.13. Érkeserű - 2 pd. - Kov.
- 1973.IV.25. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
- 1975.V.23. Érkeserű - gallyal fedett, sárral bélelt szarkafészekben 4 tojását találtam, melyről az anyamadarat felriasztottam. VII.9-én 3 tollasodó fióka volt a fészekben. Ugyanebben az évben, ugyanezen a területen /a Szigeten/ még egy pár költött 4 fiókát - Kov.
Megj.: Az államhatár, Érmihályfalva körüli zónájának akácosaiban valószínűleg nagyobb számban költ.
Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: VI, VIII, H.elt.: szórv., Pop.: □

109. ASIO F. FLAMMEAUS /PONT./, 1763 - RÉTI FÜLESBAGOLY

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
- 1975.V.23. Érkeserű - a Sziget mögötti terasz alatt vizenyős, sáros rét szélén, öreg füzek között, a földről szállt fel. Fészkelése, az adott környezetben és időben, igen valószínű - Kov.
Megj.: - Az irodalom /25/ szerint, utolsó inváziós éve 1973, 1976.
- Keve /32/ szerint „postglacialis reliktum”.
Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: INV-K, Bt.: III, H.elt.: ritka, Pop.: +

110. CAPRIMULGUS EUROPAEUS L., 1758 - LAPPANTYÚ

- Fa.: - 1928.VI.7. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
- 1928.VI.20. Érmihályfalva - 1/1 - Andr. /11/

- 1931.VI.4. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
 - 1933.V.12. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1965.V.30. Gálospetri - - - /51/
 - 1970.V.11. Székelyhid - ♂ ad. - /50/
 Megj.: A vizsgált területen alkalmas fészkelési feltételek igen szűk keretek közt léteznek.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, IX, H.elt.: ritka, Pop.: □

111. APUS A. APUS /L./, 1758 - SÁRLÓSFECSCKE

- Megf.: - 1983.VIII.22. Érmihályfalva - Andrassy figyelte meg az őszi vonulás kezdetén /12/
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: XI.

112. ALCEDO ATTHIS ISPIDA /L./, 1758 - JÉGMADÁR

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
 Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Áv, Bt.: I, II.

113. MEROPS APIASTER L., 1758 - GYURGYALAG

- Fa.: - 1947.VI.14. Érmihályfalva - 1/8 - Andr. /11/
 - 1951.VI.22. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1965.V.20. Ottomány - ♀ ad. - /51/
 - 1967.VI.8. Érszalacs - ♂ ad - /51/
 - 1967.VI.8. Érszalacs - ♀ ad - /51/
 Megf.: - 1984.VII.18. Ottomány - a téglavető telepen fészektelep alakult ki, ahol *Passer domesticus*okkal együtt észleltük - Kov.
 - 1984.VII.18. Értarcsa - a faluvégi teraszfalban *Riparia riparia* fészektelepen költ - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: turkesztáni-mediteráni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VII, H.elt.: szórv., Pop.: □

114. CORACIAS G. GARRULLUS L., 1758 - SZALAKÓTA

- Fa.: - 1928.VI.3. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1929.V.20. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1935.V.12. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/

- Megf.: - 1966.VII.22. Asszonyvásár - 1 pd. - Kov.
- 1967.VI.14. Székelyhíd - 1 pd. - Kov.
- 1977.IX.8. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
- 1984.VII.19. Érmihályfalva - 1 pd. - Kov.
- 1984.VII.19. Érkörtvélyes - 1 pd. - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: V, VIII, H.elt.: szórv., Pop.: 0

115. UPUPA E. EPOPS L., 1758 - BÚBOSBANKA

- Megf.: - 1923.IV.14. Érmihályfalva - /1/
Fa.: - 1925.V.20. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
- 1928.V.22. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
- 1929.V.12. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1929.V.18. Érmihályfalva - 1/9 - Andr. /11/
- 1929.V.20. Érmihályfalva - 1/10 - Andr. /11/
- 1931.V.7. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
- 1931.V.7. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
- 1931.V.10. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
- 1931.V.10. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1936.V.3. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
- 1936.V.22. Érmihályfalva - 1/8 - Andr. /11/
- 1937.V.16. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
Megf.: - 1966.IV.28, V.13, VII.21. Érkeserű - 4, 2, 1 pd. - Kov.
- 1966.VII.22. Asszonyvásár - 1 pd. - Kov.
- 1967.IV.12. Székelyhíd - 2 pd. - Kov.
- 1967.V.9. Érkörtvélyes - 2 pd. - Kov.
- 1967.VI.13. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
- 1967.VI.13. Éradony - 1 pd. - Kov.
- 1967.VI.14. Székelyhíd - 1 pd. - Kov.
- 1975.V.22. Érsemjén - 1 pd. - Kov.
- 1975.V.23. Érkeserű - 3 pd. - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: óvilági, Tápl.tip.: c, Fen.tip.: K, Bt.: III, VIII, IX, H.elt.: szk., Pop.: 0

116. JYNX T. TORQUILLA L., 1758 - NYAKTEKERCS

- Megf.: - 1904-1954. Érmelléken ritkán fészkel - /7/
Fa.: - 1932.V.12. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1946.V.15. Érmihályfalva - 1/12 - Andr. /11/
Megj.: Fészkelőhelye - odulakó lévően - igen leszűkül.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, H.elt.: ritka, Pop.: X

117. PICUS V. VIRIDIS L., 1758 - ZÖLD KÜLLŐ

Fa.: - 1928.VI.1. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.VII.19. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1966.X.19. Kiskereki - 1 pd. - Kov.
 - 1967.IV.3. és 6. Székelyhid - 3 és 8 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1967.IV.3. Székelyhid - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1975.V.23, VII.9. és 12. Érkeserű - 1-1 pd. - Kov.
 - 1975.VII.23. Ottomány - 1 pd. az országúton elgázolva - Kov.
 - 1976.X.6. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.28. Diószeg - 1 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.: szór., Pop.: □

118. PICUS C. CANUS GM., 1788 - SZÜRKE KÜLLŐ

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
 Gyp.: - 1957.XII.12. Székelyhid - /51/
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: TV, Bt.: VIII.

119. DENDROCOPOS MAIOR PINETORUM /CH.L.BREHM./, 1831
- NAGY FAKOPÁNC

Fa.: - 1929.VI.7. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1929.VI.10. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.IV.28, V.13, X.19. Érkeserű - fészek, ♂ és ♀ pd.-ok - Kov.
 - 1966.X.20. Kiskereki - 1 pd. - Kov.
 - 1966.XI.2. Székelyhid - 1 ♂ pd. - Kov.
 - 1967.III.17. Érselind - 2 pd. - Kov.
 - 1967.IV.3, 6 pd. VI.14. Székelyhid - 8 pd. Fiókák etetését is észleltük. - Kov.
 - 1968.III.21. Érkeserű - 1 pár - Kov.
 Gyp.: - 1972.VIII.27. Székelyhid - ♀ ad. - /50/
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.: szór., Pop.: □

120. DENDROCOPOS SYRIACUS BALCANICUS GENGL. et STRES., 1919
- BALKÁNI FAKOPÁNC

- Megf.: - 1954. Érmihályfalván először jelent meg egy pár, mely költött is.
- /7/
- 1966.VI.18. Biharfélégyháza - ♂ és ♀ ad. + 2 juv. - Kov.
Gyp.: - 1966.X.20. Kiskereki - ♀ ad. - /51/
Bioökm.: Fauna tip.: mediterán, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, IX, H.elt.:
szórv., Pop.: □

121. DENDROCOPOS M. MEDIUS /L./, 1758

- KÖZÉP FAKOPÁNC

- Fa.: - 1932.VI.2. Érmihályfalva - 1/7 - Andr. /11/
Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.: ritka,
Pop.: □

122. DENDROCOPOS MINOR HORTORUM /CH. L. BREHM/, 1831 -

KIS FAKOPÁNC

- Megf.: - 1904-1954. Érmelléken fészelt. - /7/
Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.:
ritka, Pop.: □

123. GALERIDA CRISTATA /L./, 1758 - BÚBOS PACSIRTA

- Fa.: - 1907.V.11. Érszalacs - 1/3 - Andr. /11/
- 1929.VI.10. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
Megf.: - 1966.IV.20. Érszalacs - néhány - Kov.
- 1966.IV.21. és 28. Ottomány - néhány - Kov.
- 1966.IV.28. Értarcsa - néhány - Kov.
- 1966.IV.28, V.13. és VII.22. Érkeserű - Kov.
- 1966.VI.18. Biharfélégyháza - néhány - Kov.
- 1966.VII.21. Éradony - 2 pd. - Kov.
- 1966.X.19-20. Kiskereki - 2-8 pd. - Kov.
- 1966.X.20. Érkeserű - 4 pd. - Kov.
- 1967.II.18. Érkeserű - néhány - Kov.
- 1967.III.16. Székelyhid - néhány - Kov.
- 1967.III.16. Asszonyvásár – szőlőskertben a ♂ a ♀ körül a földön
énekelve násztáncot jár - Kov.

- 1967.V.10. Ottomány - Kov.
 - 1967.VI.22. Érszalacs - néhány - Kov.
 - 1968.III.20-21. Kiskereki - 2-2 pd. - Kov.
 - Gyp.: - 1972.IV.18. Diószeg - ♂ ad. - /50/
 - Megf.: - 1975.V.14-16. Értarcsa - elszórtan - Kov.
 - 1975.V.22. Érselind - a legelőn átvezető út mentén nászjáték - Kov.
 - 1976.X.10. Ottomány - néhány - Kov.
 - 1984.VII.18. Vezénd - néhány - Kov.
 - 1984.VII.18. Pir - néhány - Kov.
 - 1984.VII.19. Éradony - néhány - Kov.
 - 1984.VII.19. Érkeserű - néhány - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: V, VI, IX,
H.elt.: ált., Pop.: 0

124. ALAUDA ARVENSIS L., 1758 - MEZEI PACSIRTA

- Fa.: - 1924.V.20. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1931.V.7. Érmihályfalva - 1/1 + 1 Cuculus canorus - Andr. /11/
 - 1933.VI.2. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - Megf.: - 1966.III.16. IV.19. és 21. Ottomány - Kov.
 - 1966.IV.20. Érszalacs - 2 pd. - Kov.
 - 1966.V.13-14. Érkeserű - 1-2 pd. - Kov.
 - 1967.III.17. Érselind - néhány - Kov.
 - 1967.III.17. Érkeserű - néhány - Kov.
 - Gyp.: - 1967.III.17. Érkeserű - ♂ ad. - /51/
 - Megf.: - 1967.V.10. Ottomány - gyakori - Kov.
 - 1967.VI.22. Érszalacs - néhány - Kov.
 - Gyp.: - 1967.VI.30. Érszalacs - ♂ juv. - /51/
 - Megf.: - 1975.V.14-16. Értarcsa - néhány - Kov.
 - 1975.V.22. Érsemjén - 2 pd. - Kov.
 - 1977.IV.10. Értarcsa - néhány - Kov.
 - 1977.VII.13. Érkörtvélyes - elszórtan - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: VI, H.elt.:
szk., Pop.: 0

125. HIRUNDO R. RUSTICAL., 1758 - FÜSTI FECSCKE

- Fa.: - 1908.VI.18. Érszalacs - 1/4 - Andr. /11/
- Megf.: - 1923.V.15. Érmihályfalva - /2/
- Fa.: - 1938.VI.3. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- Gyp.: - 1963.VI.29. Értarcsa - ♀ ad. - /51/

- Fa.: - 1965.V.19. Értarcsa - 1/4 - /11/
 - 1965.V.19. Értarcsa - 1/5 - /11/
 Megf.: - 1966.IV.19. Gálospetri - sok - Kov.
 - 1966.IV.20. Érszalacs - Kov.
 - 1966.IV.28, V.13-14, VII.19, 21. Érkeserű - gyakori,
 Chlidoniasokkal vegyes csapatban is - Kov.
 - 1966.VI.18. Biharfélegyháza - sok - Kov.
 - 1967.IV.12. Székelyhíd - Kov.
 - 1967.V.9. Érkörtvélyes - 15-20 pd. - Kov.
 - 1967.V.9. Értarcsa - Kov.
 - 1967.V.10. Ottomány - sok - Kov.
 - 1967.VI.13. Éradony - gyakori - Kov.
 - 1967.VI.14. Diószeg - Chlidoniasokkal vegyes csapatban - Kov.
 - 1975.V.8. Érszalacs - 15-20 pd. - Kov.
 - 1975.V.8. Érmihályfalva - sok - Kov.
 - 1975.V.8. és 22. Érsemjén - sok - Kov.
 - 1975.V.9. Értarcsa - kb. 200 pd. - Kov.
 - 1975.V.14-16, VI.20. Értarcsa - gyakori - Kov.
 - 1975.V.23. Érkeserű - borpincékben fészkel, az ajtó rácsos szel-
 lőzőjén lözlekednek - Kov.
 - 1975.VII.23. Kágya - több pd. elgázolva - Kov.
 - 1976.X.7. Diószeg - 2 pd. - Kov.
 - 1977.IV.20. Értarcsa - kb. 300 pd.-od csapat - Kov.
 - 1977.IV.20. Vasad - Kov.
 - 1977.VII.13. Érkörtvélyes - sok - Kov.
 - 1984.VII.18. Pir - néhány - Kov.
 - 1984.VII.19. Érsemjén - néhány - Kov.
 Megj.: Általában naplementekor a mocsarak nyílt vize vagy nyirkos rétek
 fölött rovarászva láthatók.
 Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: I, III, IX,
 H.el.: ált., Pop.: 0

126. DELICHOB U. URBICA /L./, 1758 - MOLNÁRFECSE

- Megf.: - 1923.IV.13. Érmihályfalva - /1/
 - 1966.V.13. Értarcsa - több fészek - Kov.
 - 1966.V.13, VII.22. Érkeserű - Hirundo ruscicakkal együtt is - Kov.
 - 1966.V.13, VII.22. Kiskereki - kis csapatok - Kov.
 - 1966.VII.20. Éradony - kis csapat - Kov.
 - 1967.V.9-10, VI.13. Értarcsa - több pár fészkel - Kov.
 - 1967.VI.13. Éradony - több - Kov.
 - 1968.VII.17. Kiskereki, Érsemjén, Vezénd, Dengeleg, Iriny -

gyakori - Kov.

- 1974.VII.17. Mezőterem, Vezénd, Érsemjén - gyakori - Kov.

- 1975.V.22. Érsemjén - fészkel - Kov.

- 1975.VI.20. Értarcsa - fészkel - Kov.

- 1977.VII.29. Vasad - kis csapat - Kov.

- 1984.VII.18. Értarcsa, Vezénd - fészkel - Kov.

Megj.: Bár helyi elterjedése általános, népessége kisebb, mint a *Hirundo rusticanus*. Mocsaras területek fölött az előbbi fajjal együtt is láthatók.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, IX, H.elt.: ált., Pop.: 0

127. RIPARIA R. RIPARIA /L./, 1758 - PARTIFECSE

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/

- 1984.VII.18. a faluvégi teraszfalban fészektelep, néhány *Merops apiaster* és *Passer domesticus* fészekkel együtt - Kov.

- 1984.VII.18. Érszalacs - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VII, H.elt.: ritka, Pop.: 0

128. ORIOLUS O. ORIOLUS /L./, 1758 - SÁRGARIGÓ

Megf.: - 1923.V.29. Érmihályfalva - /2/

Fa.: - 1927.VI.12. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1928.V.24. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1929.VII.3. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1936.V.18. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1937.V.20. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/

- 1937.V.22. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

- 1937.V.28. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

Gyp.: - 1965.V.20. Értarcsa - ♂ ad. - /51/

- 1965.V.20. Értarcsa - ♀ ad. - /51/

- 1966.V.7. Érkeserű - ♂ ad. - /51/

Megf.: - 1966.V.13-14. Érkeserű - 1-1 pd. - Kov.

- 1966.VI.18. Biharfélegyháza - 2 pár - Kov.

- 1966.VII.19-22. Érkeserű - 1-2 pd. - Kov.

- 1967.IV.3. Székelyhid - 2 múltévi fészek - Kov.

- 1967.V.9. Érkörtvélyes - 5 pd. - Kov.

- 1967.VI.13. Éradony - több - Kov.

Gyp.: - 1968.V.10. Érkeserű - ♂ ad. - /51/

Megf.: - 1975.V.23, VII.9. Érkeserű - 2-2 pár - Kov.

- 1975.VII.24. Érendréd - 1 pd. - Kov.

Megj.: Az államhatár övezetének akácerdeiben valószínű nagyobb számban költ.

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, IX, H.elt.: szk., Pop.: 0

129. CORVUS C. CORAX L., 1758 - HOLLÓ

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen vagy vonuláskor /7/

- 1967.IV.6. Székelyhíd - a Sutenberg-erdő szürke gém fészektelepének közelében 1 pár tartózkodik, melyek valószínű itt fészkelnek és a gémekek által elhullatott dögön táplálkoznak. IV.12-én idős és fiatal példányait láttam - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus., Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.: ritka., Pop.: X

130. CORVUS CORNIX L., 1758 - DOLMÁNYOS VARJÚ

Fa.: - 1912.VI.28. Piskolt - 1/3 - Andr. /11/

- 1926.V.13. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1927.IV.14. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1927.IV.15. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1927.IV.20. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1927.IV.23. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1927.IV.26. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/

- 1927.IV.30. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1927.V.4. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/

- 1927.V.14. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1927.V.18. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1928.V.15. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1946.V.3. Piskolt - 1/5 - Andr. /11/

Megf.: - 1966.IV.20. Érszalacs - C. frugilegusok közt elszórtan - Kov.

- 1966.IV.21. Ottomány - elszórtan - Kov.

Fa.: - 1966.IV.28. Érkeserű - 1/5 - /11/

- 1966.V.7. Érkeserű - 1/5 - /11/

Megf.: - 1966.V.13-14, VII.9. Érkeserű - C. frugilegusokkal és P. picakkal együtt - Kov.

- 1966.X.19. Kiskereki - C. frugilegusok közt elszórtan - Kov.

- 1966.XI.2. Ottomány - C. frugilegusok, Coloeos monedulák, Sturnusok és Picak társaságában - Kov.

- 1967. II.17-18. Érkeserű - 20-30 pd. - Kov.

- 1967.IV.6, 12. Székelyhíd - néhány - Kov.
- 1967.V.9. Érkörtvélyes - 4 pár - Kov.
- 1968.III.20. Érkeserű - 20 pd. - Kov.
- 1975.V.23, VII.9. Érkeserű - 1, 4 pd. - Kov.
- 1976.X.5. Érkörtvélyes - elszórtan - Kov.
- 1976.X.6. Érmihályfalva - 3 pd. - Kov.
- 1976.X.7. Albis - néhány - Kov.

Megj.: Az 1966.IV.28-i fészekaljzat a Nagysziget öreg vadkörtefáján, kb. 12 m magasságban levő négyes ágvillaiban, 5 meleg tojással találtam.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: V, VI, VIII, H.elt.: ált., Pop.: 0

131. CORVUS F. FRUGILEGUS L., 1758 - VETÉSI VARJÚ

- Megf.: - 1872. Érselind - tojását találták - /22/
 - 1923.V.25. Érkeserű - telep, kb. 500 fészekkel - /3/
- Fa.: - 1925.IV.29. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1927.V.2. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1928.V.8. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1929.V.7. Érmihályfalva - 1/4 - 2 db - Andr. /11/
 - 1931.IV.23. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1932.V.7. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1942. fészektelepek: Piskolt 2000, Érbogyoszló 200, Biharfélegyháza 800 fészek - /80/
- Fa.: - 1951.IV.27. Érmihályfalva - 1/4 - 2 db - Andr. /11/
- Gyp.: - 1966.I.11. Gálospetri - ♂ ad. - /51/
- Megf.: - 1966.III.16, IV.19, 21. Ottomány - közönséges - Kov.
 - 1966.IV.19. Értarcsa - közönséges - Kov.
 - 1966.IV.20. Érszalacs - gyakori - Kov.
 - 1966.V.13-14, VII.21. Érkeserű - gyakori - Kov.
 - 1966.X.19-20. Kiskereki - igen sok - Kov.
 - 1966.X.19-20. Érkeserű - Kov.
- Gyp.: - 1966.X.19. Érkeserű - ♂ ad. - /51/
 - 1966.X.20. Kiskereki - ♂ ad. - /51/
- Megf.: - 1966.X.20. Asszonyvásár - elszórtan - Kov.
 - 1966.XI.2. Ottomány - csapatban - Kov.
 - 1967.II.17-19, III.16-17. Érkeserű - fészek - Kov.
- Gyp.: - 1967.III.17. Érkeserű - ♂ ad. - 2 pd. - /51/
- Megf.: - 1967.III.16, IV.3. Székelyhíd - néhány - Kov.
 - 1967.VI.6, 22. Érszalacs - sok - Kov.
 - 1967.VI.14. Diószeg - 30-40 pd. - Kov.
 - 1968.III.20-21. Kiskereki - Kov.

- 1973.IV.24. Érendréd - elszórtan - Kov.
- 1973.IV.25. Érkeserű - néhány - Kov.
- 1975.V.9. Diószeg - elszórtan - Kov.
- 1975.V.14-16. Értarcsa - elszórtan - Kov.
- 1975.V.22. Biharfélegyháza - 40 pd. - Kov.
- 1975.V.22. Érselind - akácerdőben 15 fészek - Kov.
- 1975.V.23. Érkeserű - néhány - Kov.
- 1975.VI.20. Értarcsa - elszórtan - Kov.
- 1976.V.7. Ottomány és Albis - elszórtan - Kov.
- 1976.X.5. Érkörtvélyes - kisebb csapat - Kov.
- 1976.X.6. Érmihályfalva - elszórtan - Kov.
- 1976.X.7. Albis - elszórtan - Kov.
- 1976.X.8, 10. Ottomány - elszórtan, illetve nyílt legelőn kb. 600 pd. 18 óra körül kisebb hullámokban kb. 1000 pd. repült át - Kov.
- 1976.X.28-29. Diószeg - sok, illetve 16 órától nagyobb csapatok vonlnak K-ről Ny-ra - Kov.
- 1977.IV.20. Vasad - fészkelnek, kevés - Kov.
- 1984.VII.10. Ottomány - sok - Kov.
- 1984.VII.19. Érsemjén - néhány - Kov.

Megj.: Az Andrassy /3/ és Vertse /80/ által említett érmeléki fészektelepek vagy maradéktalanul eltűntek, vagy fészekszámuk csökkent jelentősen. Fészkelésükkel valószínű a határzóna akácosaiba húzódtak.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: V, VI, H.elt.: ált., Pop.: 0

132. COLOEUS MONEDULA /L./, 1758 - CSÓKA

- Fa.: - 1927.V.1. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1936.V.1. Ottomány - 1/3 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.IV.19, 21, 28. Értarcsa - elszórtan - Kov.
 - 1966.VI.18. Biharfélegyháza - 10 pd. - Kov.
 - 1966.X.19-20. Kiskereki - néhány - Kov.
 - 1966.X.19-20. Érkeserű - elszórtan - Kov.
 - 1966.X.20. Asszonyvásár - elszórtan - Kov.
 - 1966.XI.2. Ottomány - vegyes csapatokban - Kov.

Megj.: A varjúfélék közt /a hollót nem számítva/ a legkisebb népességgel rendelkezik.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: V, VI, IX, H.elt.: szór., Pop.: 0

133. PICA P. PICA /L./, 1758 - SZARKA

- Fa.: - 1923.V.15. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1923.V.19. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1924.V.4. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1924.VI.20. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1925.V.4. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1926.V.21. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1934.V.4. Érmihályfalva - 1/2 - Andr. /11/
 - 1952.IV.28. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1965.V.7. Ottomány - 1/6 - /11/
 - 1965.V.7. Ottomány - 1/3 - /11/
 - 1965.V.8. Ottomány - 1/7 - /11/
 - 1965.V.9. Ottomány - 1/5 - /11/
 - 1965.V.31. Ottomány - 1/6 - /11/
 - 1965.VI.1. Értarcsa - 1/7 - /11/
 - 1965.VI.1. Értarcsa - 1/3 - /11/

Megf.: - 1966.III.16. Ottomány - 120 pd. az avas nádasban éjszakázik - Kov.

- 1966.IV.19, XI.2. Ottomány - gyakori - Kov.

Gyp.: - 1966.V.7. Érkeserű - ♂ - /51/

Megf.: - 1966.V.13-14, VII.19-21. Érkeserű - néhány - Kov.

- 1966.VI.18. Bihárfélegyháza - 8 pd. - Kov.

- 1966.VII.20. Éradony - gyakori - Kov.

- 1966.X.19. Kiskereki - néhány - Kov.

- 1967.II.17-18, III.16. Érkeserű - 20, 159 pd. - Kov.

Gyp.: - 1967.II.18. Érkeserű - ♂ ad. - /51/

Megf.: - 1967.III.16, IV.3, 6, 12. Székelyhid - sok - Kov.

- 1967.III.17. Érselind - fészkel - Kov.

- 1967.V.9. Érkörtvélyes - sok - Kov.

- 1967.VI.6. Érszalacs - néhány - Kov.

- 1967.VI.13. Éradony - 17 pd. - Kov.

- 1967.III.20. Kiskereki és Érkeserű - sok - Kov.

- 1973.IV.24. Értarcsa - fészek 3 tojással - Kov.

- 1975.V.8. Vasad, Érsemjén, Érkeserű - néhány - Kov.

- 1975.V.9, 14-16, VI.20. Értarcsa - néhány - Kov.

- 1975.V.22. Érsemjén - néhány - Kov.

- 1975.V.22-23. Érselind - néhány fészek - Kov.

- 1975.V.23, Érkeserű - fészkel - Kov.

- 1976.X.5. Érkörtvélyes - 9 pd. - Kov.

- 1976.X.6. Érkeserű, Érsemjén, Érmihályfalva - Kov.

- 1976.X.10. Ottomány - 15-20 pd. - Kov.

- 1976.X.28. Diószeg - Kov.

- 1977.IV.20. Kágya - fészkel - Kov.
- 1977.VII.13. Érkörtvélyes - elszórtan - Kov.
- 1984.VII.18. Érendréd - 2 pd. - Kov.
- 1984.VII.19. Gálospetri - néhány - Kov.

Megj.: Fészkelés szempontjából igen alkalmazkodó, ugyanis az egyes fáktól, főleg akáctól kezdve, még a magánkertek szélső fáin is fészkel. Általában elszórtan, de *C. frugilegusokkal* is lehet látni. 1967.III.16-án egy facsoportban 156 pd.-t számoltam meg, gyülekezésük okát nem sikerült kiderítenem.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: II, V, VI, VI-II, IX, H.elt.: ált., Pop.: □

134. *NUCIFRAGA CARYOCATACTES /L./, 1758 - FENYŐSZAJKÓ*

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen vagy vonuláskor /7/

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: VIII.

135. *NUCIFRAGA CARYOCATACTES MACRORHYNCHOS*
/CH.L. BREHM/, 1823 - FENYŐSZAJKÓ

Megf.: - 1911. Érmihályfalva, Érszentkirály - /73/

Megj.: Lendl A.: *Nucifraga* Érszentkirályon /*Aquila* 19, p. 462-463/ írásához sajnos nem jutotta hozzá, de igen valószínűnek látom, hogy Schenk /73/ ugyanezt az adatot idézi 1911-ből. E feltevést erősíti Keve /32/, aki szerint legnagyobb inváziója 1911-ben volt, illetve leghosszabb ideig 1955-ben tartózkodtak itt.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: VIII.

136. *GARULLUS G. GLANDARIUS /L./, 1758 - SZAJKÓ*

- Fa.:
- 1925.V.11. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1927.IV.22. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1927.IV.24. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1928.V.2. Érmihályfalva - 1/7 - Andr. /11/
 - 1928.V.11. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1929.V.1. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1930.V.2. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/

Megf.: - 1939-40 telén, Érmihályfalván számuk megfogyott /33/

Gyp.: - 1965.XI.26. Diószeg - - ad. - /51/

Megf.: - 1966.X.19. Érkeserű - néhány - Kov.

- Gyp.: - 1966.X.19. Érkeserű - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.III.16, IV.3, 6. Székelyhíd - párosával, 18-20 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1967.III.17. Székelyhíd - ♀ ad. - /51/
 - 1970.V.11. Székelyhíd - ♂ ad. - /50/
 Megf.: - 1976.X.5. Érkörtvélyes - 2 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.:
 szórv., Pop.: □

137. PARUS M. MAIOR L., 1758 - SZÉNCINEGE

- Fa.: - 1921.V.3. Érmihályfalva - 1/11 - Andr. /11/
 - 1921.V.26. Érmihályfalva - 1/10 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.VII.19, 21-22. Érkeserű - néhány - Kov.
 - 1966.X.19-20. Kiskereki - elszórtan - Kov.
 - 1966.X.19-20. Érkeserű - néhány - Kov.
 - 1967.II.17-18. Érkeserű - P. caeruleusokkal - Kov.
 - 1967.IV.3, 6, 14. Székelyhíd - gyakori - Kov.
 - 1968.III.20. Érkeserű - 6 pd. - Kov.
 - 1976.X.5. Érkörtvélyes - 2 pd. - Kov.
 - 1976.X.6. Érkeserű - 5 pd. - Kov.
 - 1976.X.28-29. Diószeg - elszórtan - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, IX,
 H.elt.: ált., Pop.: □

138. PARUS C. CAERULEUS L., 1758 - KÉK CINEGE

- Fa.: - 1931.V.13. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.V.13-14. Érkeserű - elszórtan - Kov.
 - 1966.X.19-20. Kiskereki - 4-5 pd. - Kov.
 - 1966.X.19-20. Érkeserű - elszórtan - Kov.
 - 1967.II.17-18. Érkeserű - 3 pd., 30-as csapat - Kov.
 - 1967.IV.12. Székelyhíd - néhány - Kov.
 - 1976.X.6. Érkeserű - néhány - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.:
 szórv., Pop.: □

139. PARUS PALUSTRIS L., 1758 - BARÁTCINEGE

- Megf.: - 1967.IV.3, 6. Székelyhíd - a Stubenberg-erdőben néhány - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.:
 ritka, Pop.: □

140. AEGITHALOS C. CAUDATUS /L./, 1758 - **ŐSZAPÓ**

Megf.: - 1904-1954. Érmelléken fészkel - /7/

- 1967.IV.3, 6. Székelyhíd - kis csapat - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.: ritka, Pop.: □

141. REMIZ P. PENDULINUS /L./, 1758 - **FÜGGŐCINEGE**

Megf.: - 1904-1954. Érmelléken ritkán fészkel - /7/

Fa.: - 1937.V.19. Érkeserű - 1/5 - Andr. /11/

Megj.: A faj példányait közvetlenül a lecsapolás előtt sem sikerült megfigyelni, de a lecsapolás évével /1968/ jelenlétének feltételei is megszűntek.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.:C, Fen.tip.: Á, Bt.: X, H.elt.: eltűnt, Pop.: +

142. PANURUS BIARMICUS RUSSICUS /CH.L.BREHM/, 1831
- **BARKÓSCINEGE**

Megf.: - 1904-1954. Érmelléken ritkán fészkel - /7/

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: X, H.elt.: eltűnt, Pop.: +

143. SITTA EUROPAEA CAESIA WOLF, 1810 - **CSUSZKA**

Megf.: - 1904-1954. Érmelléken ritkán fészkel - /7/

- 1967.IV.3, 6. Székelyhíd - néhány - Kov.

Gyp.: - 1972.VIII.27. Székelyhíd - ♀ ad. - 2 pd. - /50/

- 1972.VIII.27. Székelyhíd - ♂ ad. - /50/

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.: ritka, Pop.: □

144. CERTHIA FAMILIARIS L., 1758 - **HEGYI FAKUSZ**

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: TV, Bt.: VIII.

145. TROGLODYTES T. TROGLODYTES /L./, 1758 - ÖKÖRSZEM

- Megf.: - 1904-1954. Érmelléken fészkel - /7/
 - 1967.II.17. Érkeserű - 2 pd. - Kov.
 - 1967.IV.3, 6. Székelyhíd - néhány - Kov.
 - 1968.III.21. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.: ritka, Pop.: □

146. TURDUS V. VISCIVORUS L., 1758 - LÉPRIGÓ

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
 - 1923.IV.3. Érmihályfalva - több csapat - Kov.
 - 1967.IV.6, 12. Székelyhíd - kis csapatok - Kov.
- Gyp.: - 1967.IV.12. Székelyhíd - ♀ ad. - /51/
- Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: TV, Bt.: VI-II.

147. TURDUS PILARIS L., 1758 - FENYŐRIGÓ

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
 - 1966.III.16-17. Ottomány - 40, illetve 100 pd.-os csapat, felszántatlan tarlón, Accipiter gentilis ragadott el 1 pd.-t - Kov.
 - 1966.X.20. Kiskereki - kisebb csapat - Kov.
- Gyp.: - 1966.X.20. Kiskereki - ♀ ad. - /51/
- Megf.: - 1966.XI.2. Ottomány - 30 pd.-os csapat - Kov.
- Gyp.: - 1967.IV.3. Székelyhíd - ♀ ad. - /51/
- Megf.: - 1967.IV.3. Székelyhíd - 80 pd.-os csapat - Kov.
 - 1968.III.20. Érkeserű - 10 pd. - Kov.
 - 1973.XI.21. Érszalacs - 30 pd.-os csapat - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: szibéria, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: TV, Bt.: V, VIII.

148. TURDUS PH. PHILOMELIOS CH. L. BREHM, 1831 - ÉNEKES RIGÓ

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
 Fa.: - 1936.V.20. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- Megf.: - 1967.IV.6, VI.14. Székelyhíd - néhány - Kov.
- Gyp.: - 1967.IV.6. Székelyhíd - ♀ ad. - /51/

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, H.elt.: ritka,
Pop.: □

149. TURDUS I. ILIACUS L., 1766 - SZŐLŐRIGÓ

Megf.: - 1923.IV.3. Érmihályfalva - /1/

Bioökm.: Fauna tip.: szibériai, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: VIII.

150. TURDUS M. MERULA L., 1758 - FEKETE RIGÓ

Fa.: - 1928.V.30. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1936.V.9.Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1939.V.22. Érmihályfalva - 1/3 + 1 Cuculus canorus - Andr. /11/

Megf.: - 1966.X.19-20. Érkeserű - 3-4 pd. - Kov.

Gyp.: - 1967.III.17. Székelyhíd - ♂ ad. - /51/

Megf.: - 1967.IV.3, 6, VI.14. Székelyhíd - gyakori - Kov.

- 1968.III.20. Érkeserű - 5 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.:
szórv., Pop.: □

151. OENANTHE OE. OENANTHE /L./, 1758 - HANTMADÁR

Megf.: - 1923.IV.14. Érmihályfalva - /1/

Fa.: - 1923.V.28. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1929.VI.12. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/

- 1932.V.17. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

- 1937.V.12. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1937.V.16. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

Megf.: - 1977.IV.20. Vasad - homokos, dombos területen néhány - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: V, H.elt.: rit-
ka, Pop.: □

152. SAXICOLA TARQUATA RUBICOLA /L./, 1766 - CIGÁNY-CSALÁNC SÚCS

Fa.: - 1928.V.26. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

- 1931.V.27. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/

- 1946.V.9. Érmihályfalva - 1/2 + 1 Cuculus canorus - Andr. /11/

Megf.: - 1968.III.20. és VIII.20. Érkeserű - 6 és 2 pd. - Kov.

Gyp.: - 1968.VIII.20. Érkeserű - ♂ ad. - /51/

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: V, H.elt.: szór., Pop.: □

153. SAXICOLA RUBERTA /L./, 1758 - ROZSDÁS CSALÁNCSÚCS

Megf.: - 1923.III.28. Érmihályfalva - /1/

Fa.: - 1926.VI.12. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1927.V.22. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

- 1928.V.31. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

- 1932.VI.2. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/

- 1934.V.20. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1936.VI.7. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

Megf.: - 1966.IV.19. Ottomány - 1 pd. - Kov.

- 1966.V.13. Érkeserű - 1 pd. - Kov.

- 1966.V.14. Kiskereki - 2 pd. - Kov.

Gyp.: - 1966.V.14. Kiskereki - ♂ ad. - /51/

Megf.: - 1967.IV.12. Székelyhid - 1 pd. - Kov.

- 1975.V.8. Vasad - 1 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VI, H.elt.: szór.,

Pop.: □

154. PHOENICURUS PH. PHOENICURUS /L./, 1758 - KERTI ROZSDAFARKÚ

Megf.: - 1904-1954. Érmelléken fészelt - /7/

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, IX, H.elt.: ritka, Pop.: X

**155. PHOENICURUS OCHRUROS GIBRALTARIENSIS /GM./, 1789
- HÁZI ROZSDAFARKÚ**

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/

- 1966.X.19. Érkeserű - a juhakol közelében 1 pd. - Kov.

- 1976.X.28. Diószeg - a duzzasztógát villanyoszlopán 1 pd. - Kov.

Megj: Figyelembe véve, hogy a szabályos őszi elvonulása végén figyeltem meg, átvonuló példányoknak tekintem.

Bioökm.: Fauna tip.: paleoxeromontan, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: IX.

156. LUSCINIA MEGARHYNCHOS CH.L.BREHM. 1831 - FÜLEMÜLE

Megf.: - 1904-1954. Érmelléken fészkel - /7/
- 1967.VI.14. Székelyhíd - 1 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, H.elt.: ritka,
Pop.: X

157. LUSCINIA LUSCINIA L., 1758 - NAGY FÜLEMÜLE

Fa.: - 1924.V.12. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
- 1932.V.14. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1932.V.16. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1932.V.21. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
- 1937.V.10. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

Megi.: Bár a mocsárvidéken e faj nem állt az érdeklődés központjában, 5 begyűjtött fészkalj mellett mégis kellett volna észlelni.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, H.elt.: ritka, Pop.: X.

158. LUSCINIA SYECICA CYANECULA /MEISNER/. 1804 - KÉKBEGY

Fa.: - 1927.V.29. Érszalacs - 1/6 - Andr. /11/

Megf.: - 1967.IX.8. Érkávás - nádas szélén, 8-10 m távolságból, 18 óra körül, - /24/

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II, H.elt.: ritka, Pop.: X

159. ERIHACUS R. RUBECULA /L./, 1758 - VÖRÖSBEGY

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
- 1967.III.17. Érselind - szőlőskert ágrakásain - Kov.
- 1967.IV.6. Székelyhíd - az erdőben néhány - Kov.
- 1968.III.21. Érkeserű - a Szigeten 1 pd. - Kov.

Megi.: A tavaszi vonulás időszakából származó megfigyeléseim alapján átvonulónak tekintem.

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: ÁV, Bt.: VIII.

160. LOCUSTELLA L. LUSCINOIDES /SAVI/, 1824 - NÁDI TÜCSÖKMADÁR

Fa.: - 1933.V.15. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

Gyp.: - 1968.V.9. Érszalacs - ♂ ad. - /51/

- 1970.V.28. Érendréd - ♀ ad. - /50/

- 1970.V.28. Érendréd - ♂ ad. - /50/

Megf.: - 1975.V.8. és 23. Érkeserű - 1-1 pd. - Kov.

- 1975.V.9. Értarcsa - 1 pd. - Kov.

Megj.: Érdekes /véletlenség?/, hogy minden adat májusra vonatkozik.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II,

H.elt.: szórv., Pop.: 0

161. LUSCINIOLA M. MELANOPOGON /TEMM./, 1823 - FÜLEMÜLESTIKE

Fa.: - 1932.V.16. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1933.V.14. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1933.V.16. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1934.V.10. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/

- 1934.V.10. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

- 1934.V.23. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1936.V.17. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

- 1937.V.11. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

Bioökm.: Fauna tip.: turkesztáni-mediteráni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.:K, Bt.: II,

H.elt.: ritka, Pop.: X,

162. ACROCEPHALUS A. ARUNDINACEUS /L./, 1758 - NÁDRIGÓ

Fa.: - 1928.V.17. Ottomány - 1/5 - Andr. /11/

- 1935.V.15. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

- 1965.V.31. Ottomány - 1/4 - /11/

Megf.: - 1966.IV.21. Ottomány - közönséges - Kov.

- 1967.V.9. Érkörtvélyes - gyakori - Kov.

- 1967.V.9. Ottomány - sok - Kov.

- 1967.VI.6, 22. Érszalacs - gyakori - Kov.

- 1967.VI.13. Értarcsa, Éradony - sok - Kov.

- 1967.VI.14. Diószeg - elvétve - Kov.

Gyp.: - 1967.VI.22. Érszalacs - ♀ juv. - /51/

- 1967.VI.30. Érszalacs - ♀ ad.. - /51/

Megf.: - 1973.IV.24. Érkeserű - néhány - Kov.

- 1975.V.8. Vasad - néhány - Kov.

- 1975.V.8, 22. Érsemjén - gyakori - Kov.

- 1975.V.8, 23, VII.9-12, Érkeserű - gyakori - Kov.
- 1975.V.9, 14-165, VI.20. Értarcsa - néhány - Kov.
- 1975.V.16. Értarcsa - 1 ad. gyűrűzve - Kov.
- 1975.V.9. Diószeg - néhány - Kov.
- 1975.V.23. Érselind - néhány - Kov.
- 1976.V.7. Albis - néhány - Kov.
- 1977.VII.29. Érszalacs - 1 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II,
H.elt.: ált., Pop.: □

163. ACROCEPHALUS S. SCIRPAC EUS /HERM./, 1804
- CSERREGŐ NÁDIPOSZÁTA

- Megf.: - 1904-1954. Érmelléken fészelt - /7/
- 1975.VII.9. Érszalacs - 2 pd. - Kov.
- 1975.VII.24. Érendréd - 1 pd. - Kov.
- 1976.V.7. Érkeserű - 3 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II,
H.elt.: szk., Pop.: □

164. ACROCEPHALUS PALUSTRIS /BECHST./, 1798 -
ÉNEKES NÁDIPOSZÁTA

- Fa.: - 1926.V.15. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1935.V.15. Érkeserű - 1/2 + 1 Cuculus canorus - Andr. /11/
- 1940.V.11. Érkeserű - 1/1 + 1 Cuculus canorus - Andr. /11/
Gyp.: - 1964.IX.28. Értarcsa - - ad. - /51/
Megf.: - 1968.VII.23. Gencs - 3 pd. - Kov.
- 1974.VII.17. Érszentkirály - 2 pd. - Kov.
- 1975.V.8. Csokaj - 1 pd. - Kov.
- 1975.V.22. Biharfélegyháza - 4 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, VI, H.elt.:
szórv., Pop.: □

165. ACROCEPHALUS SCHOENOBÆNUS /L./, 1758
- FOLTOS NÁDIPOSZÁTA

- Fa.: - 1923.V.20. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
Gyp.: - 1966.V.10. Értarcsa - - ad. - /51/

- 1967.VI.30. Érszalacs - ♂ ad. és ♀ ad. - /51/
- 1968.V.8. Érszalacs - ♂ ad. - /51/
- 1969.VI.15. Értarcsa - ♂ ad. - /51/
- 1969.VI.24. Ottomány - ♂ ad. - /51/
- 1972.IV.18. Diószeg - ♂ ad. - 2 pd. - /50/
- Megf.: - 1975.V.9. Értarcsa - néhány - Kov.
- 1975.V.14-16. Értarcsa - gyakori, 3 ad. gyűrűzve - Kov.
- 1975.V.22. Érsemjén - néhány - Kov.
- 1975.VI.20. Értarcsa - néhány - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: II, III,
- H.elt.: szk., Pop.: □

166. ACROCEPHALUS PALUDICOLA /VIEILL./, 1817 -CSÍKOSFEJŰ NÁDIPOSZÁTA

- Megf.: - 1967.IX.18. és 20. Érkávás - /24/
- Megj.: Európában a kipusztulás küszöbén levő faj megmentője a Hortobágy, ahol a legnagyobb populációja él /150-160 pár/ - /25/.
- Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III.

167. SYLVIA A. ATRICAPILLA /L./, 1758 - BARÁTKAPOSZÁTA

- Megf.: - 1923.V.17. Érmihályfalva - /2/
- Fa.: - 1927.V.20. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
- Megf.: - 1968.VII.23. Mezőterem - 3 pd. - Kov.
- 1974.VII.17. Érsemjén, Székelyhíd - 2-3. pd. - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, H.elt.: ritka,
- Pop.: X

168. SYLVIA N. NISORIA /BECHST./, 1795 - KARVALYPOSZÁTA

- Fa.: - 1932.V.12. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
- Bioökm.: Fauna-tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII,
- H.elt.: ritka, Pop.: X

169. SYLVIA B. BORIN /BODD./, 1783 - KERTI POSZÁTA

- Fa.: - 1926.V.14. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
- 1929.V.19. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
- 1932.V.12. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/

- 1932.V.31. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1937.VI.3. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1937.VI.4. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, H.elt.: ritka,
Pop.: X

170. SYLVIA C. COMMUNIS /LATH./, 1787 - MEZEI POSZÁTA

- Fa.: - 1908.V.15. Érszalacs - 1/5 - Andr. /11/
- 1910.V.10. Érszalacs - 1/2 - Andr. /11/
- 1910.V.10. Érszalacs - 1/3 - Andr. /11/
- 1918.V.12. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1918.V.14. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
- 1923.V.6. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1924.V.14. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
- 1926.V.13. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
- 1932.V.12. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/

- Megf.: - 1975.V.22. Érsemjén - 1 pd. - Kov.
- 1977.VII.13. Székelyhid - 2 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII,
H.elt.: ritka, Pop.: □

171. SYLVIA C. CURRUCA /L./, 1758 - KIS POSZÁTA

- Fa.: - 1929.V.14. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
Megf.: - 1967.VI.6. Érszalacs - a falu közt - Kov.
- 1975.V.8. Ottomány - a parkban 1 pd. - Kov.
- 1975.VII.9. Érszalacs - a temetőben 2 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII,
IX, H.elt.: ritka, Pop.: □

172. PHYLLOSCOPUS TROCHILUS /L./, 1758 - FITISZFÜZIKE

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
- 1966.X.19. Érkeserű - 1 pd. begyűjtve - Kov.
- 1976.X.6. Érsemjén - 2 pd. - Kov.
- 1976.X.7. Diószeg - néhány - Kov.
- 1977.IV.20. Érkörtvélyes - 3 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: VIII.

173. PHYLLOSCOPUS C. COLLYBITA /VIEILL./, 1817 - CSILPCSALP-FÜZIKE

- Fa.: - 1925.VI.3. Érmihályfalva - 1/2 + 1 Cuculus canorus - Andr. /11/
 Megf.: - 1973.IV.25. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.6. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.7. Albis - 2 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, H.elt.: ritka, Pop.: X

174. PHYLLOSCOPUS SIBILATRIX /BECHST./, 1793 - SISEGŐ FÜZIKE

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/
 Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: VI-II.

175. REGULUS R. REGULUS /L./, 1758 - SÁRGAFEJŰ KIRÁLYKA

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
 - 1966.X.20. Kiskereki - gyümölcsösben 5 pd. - Kov.
 - 1967.IV.1. Érmihályfalva - a kastély udvarán bokrok közt - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: TV, Bt.: VIII.

176. MUSCICAPA S. STRIATA /PALL./, 1764 - SZÜRKE LÉGYKAPÓ

- Megf.: - 1904-1954. Érmelléken ritkán fészkel /7/
 - 1923.IV.14. Érmihályfalva /1/
 - 1975.V.22. Érsemjén - a Szunyogh-tanya parkjában viszonylag sok - Kov.
 - 1975.V.23. Érkeserű - néhány - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K Bt.: VIII, IX, H.elt.: ritka, Pop.: □

177. FICEDULA H. HYPOLEUCA /PALL./, 1764 - KORMOS LÉGYKAPÓ

- Megf.: - 1966.V.13. Érkeserű, Értarcsa - a gyümölcsösben néhány - Kov.
 Gyp.: - 1966.V.13. Értarcsa - ♀ ad. - /51/

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: VIII,

178. FICEDULA A. ALBICOLLIS TEMM., 1815 - ÖRVÖS LÉGYKAPÓ

Megf.: - 1920-1954. Érmelléken, vonuláskor /7/

- 1923.III.18. Érmihályfalva - /1/

- 1925.III.1.Érmihályfalva - /6/

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII, H.elt.: ritka,
Pop.: X

179. FICEDULA P. PARVA BECHST., 1794 - KIS LÉGYKAPÓ

Megf.: - 1920-1954. Érmelléken, vonuláskor - /7/

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: VIII.

180. ANTHUS PRATENSIS /L./, 1758 - RÉTI PITYER

Megf.: - 1920-1954. Érmelléken, vonuláskor - /7/

- 1968.III.20. Kiskereki - nyirkos réten 4-5 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III, VI.

181. ANTHEUS C. CAMPESTRIS /L./, 1758 - PARLAGI PITYER

Megf.: - 1920-1954. Érmellék, vonuláskor - /7/

- 1966.V.13. Értarcsa, Ottomány, Érkeserű - szántóföldön 1-2 pd. -
Kov.

Gyp.: - 1966.V.13. Érkeserű - ♂ ad. - /51/

Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VI, H.elt.: szór.,
Pop.: □

182. ANTHUS T. TRIVIALIS /L./, 1758 - ERDEI PITYER

Fa.: - 1923.VI.28. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/

- 1931.V.17. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

Megf.: - 1973.IV.24. Érendréd - 3 pd. - Kov.

- 1974.VII.17. Pir - 2 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: VIII,
H.elt.: ritka, Pop.: □

183. ANTHUS CERVINUS /PALL./, 1811 - ROZSDÁSTORKÚ PITYER

- Gyp.: - 1964.IX.28. Értarcsa - ♀ ad. - /51/
 Megf.: - 1976.X.5. Érkörtvélyes - nyirkos réten 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.6. Ottomány - 2 pd. Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: arktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III, V,

184. ANTHUS S. SPINOLETTA /L./, 1758 - HAVASI PITYER

- Megf.: - 1976.X.5. Vasad - halastó iszapos partján 1 pd. - Kov.
 - 1976.X.7. Albis - nedves réten 2 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: III.

185. MOTACILLA A. ALBA L., 1758 - BARÁZDABILLEGETŐ

- Megf.: - 1923.III.23. Érmihályfalva - /1/
 - 1925.III.4. Érmihályfalva - /6/
 Fa.: - 1926.V.12. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1933.V.24. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1935.V.7. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1938.V.21. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1946.V.8. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 Gyp.: - 1964.X.2. Értarcsa - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.III.16, IV.19-21. Ottomány - néhány - Kov.
 - 1966.IV.20. Érszalacs - több - Kov.
 - 1966.IV.21. Értarcsa - néhány - Kov.
 - 1966.IV.28, V.13, VII.19-21. Érkeserű - Kov.
 - 1966.X.20. Kiskereki - 10-15. pd. - Kov.
 - 1967.IV.2. Székelyhíd - 1 pd. - Kov.
 - 1968.III.20-21. Érkeserű - 1-2 pd. - Kov.
 - 1968.III.21. Kiskereki - 2 pd. - Kov.
 - 1975.V.14-15. Értarcsa - néhány - Kov.
 - 1975.V.22. Érsemjén - néhány - Kov.
 - 1975.V.23. Érkeserű - 2 anyányi fiókát etetve vezet az útszélén -
 Kov.
 - 1976.X.7. Diószeg - 2 kis csapat - Kov.
 - 1976.X.28. Diószeg - 1 pd. - Kov.
 - 1977.VII.29. Vasad - 6 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, IV, V, VI, H.elt.: szk., Pop.: □

186. MOTACILLA F. FLAVA L., 1758 - SÁRGA BILLEGETŐ

- Megf.: - 1925.III.4. Érmihályfalva - /6/
 Fa.: - 1929.V.29. Érkeserű - 1/6 - Andr. /11/
 - 1929.V.29. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
 - 1931.V.21. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1931.VI.6. Érszalacs - 1/5 - Andr. /11/
 - 1932.V.18. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.IV.20. Gálospetri, Érszalacs - 2 és 6 pd. - Kov.
 - 1966.V.14. Kiskereki - 4 pd. - Kov.
 - 1966.V.14. Érkeserű - néhány - Kov.
 Gyp.: - 1966.V.14. Érkeserű - ♂ ad. - 2 pd. - /51/
 Megf.: - 1967.IV.12. Székelyhid - 1 pd. - Kov.
 - 1967.V.10. Ottomány - 1-1 pár - Kov.
 - 1967.VI.22. Érszalacs - 1 pár - Kov.
 Gyp.: - 1968.IV.18. Gálospetri - ♂ ad. és ♀ ad. - /51/
 - 1968.IV.18. Értarcsa - ♂ ad. - 2 pd. - /51/
 - 1972.IV.18. Diószeg - ♂ ad. - /50/
 Megf.: - 1973.IV.24. Érendréd - 1 pd. - Kov.
 - 1975.V.8. Vasad - sok - Kov.
 - 1975.V.8, 22. Érsemjén - 2, illetve néhány - Kov.
 - 1977.IV.20. Vasad - elszórtan - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, IV, V, H.elt.: szór., Pop.: □

187. MOTACILLA FLAVA FELDEGG MICH., 1830 - KUCSMÁS BILLEGETŐ

- Megf.: - 1966.IV.20. Gálospetri, Érszalacs - 1-1 pd. - Kov.
 - 1966.IV.21. Ottomány /Hartyás/ - 1 ♂ és ♀ pd. - Kov.
 Gyp.: - 1966.V.12. Értarcsa - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1977.VII.29. Érszalacs - 1 pár - Kov.
 - 1984.VII.19. Érkeserű - a nyirkos Érmeder környékén 4 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip. Palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: III, IV, V, H.elt.: ritka, Pop.: □

188. BOMBYCILLA G. GARULLUS /L./, 1758 - CSONTTOLLU

- Megf.: - 1920-1954. Érmelléken, télen - /7/

- 1969.III.2. Székelyhíd - 6 pd. - Kov.
- 1970.XII.14. Érmihályfalva - 8-10 pd. - Kov.
- 1971.II.16. Érkeserű - kis csapat - Kov.
- 1971.II.16. Székelyhíd - 20-25 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: szibériai-kanadai, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: TV, Bt.: VIII.

189. LANIUS E. EXCUBITOR L., 1758 - NAGY ÖRGÉBICS

Megf.: - 1904-1954. Érmihályfalva. Nem fészkel állandóan, 2-3 évben egymásután visszajön ugyanoda, a „Dienesi” legelő szélén levő akác fasorba. Innen gyűjtötte Andrassy 1932.V.2-án tojásait /7/, mely a Katalógusban /11/ 1934-es dátummal szerepel.

Fa.: - 1934.V.2. Érmihályfalva - 1/7 - Andr. /11/

Megf.: - 1966.XI.2. Székelyhíd - faluszéli gyümölcsfán 1 pd. - Kov.

- 1967.V.10. Ottomány - akácbokron 1 pd. - Kov.

Megj.: Több mint egy évtized alatt az Érmelléken csak kóborlásuk idején láttam, akkor is ritkán. Erdélyi elterjedésével 91 adat alapján foglalkoztam /39/. Fészkelő területe nyugati határa a Bihar megyei Jád-völgye, melynek középső szakaszán, 1968.V.30-án 2 ad. és 4 repülő fiatal példányt együtt figyeltem meg. Az érmihályfalvi fészkelj tehát a faj nyugati irányú terjeszkedési próbálkozásának jele. Ez utóbbi feltételezést azonban nem igazolják a szakirodalomban, azaz a magyar faunában nem szerepel a költő fajok között /25/. Fészkelése tehát kivétel.

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: ÁV, Bt.: V, VIII.

190. LANIUS MINOR GM., 1788 - KIS ÖRGÉBICS

Megf.: - 1923.V.29. Érmihályfalva - /2/

Fa.: - 1926.V.3. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/

- 1926.V.30. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/

- 1926.VI.4. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/

- 1927.VI.9. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/

Gyp.: - 1965.V.20. Értarcsa - ♂ ad. és ♀ ad. - /51/

Fa.: - 1965.VI.1. Értarcsa - 1/6 - /11/

Megf.: - 1966.IV.28. Ottomány, Értarcsa - 1-1 pd. - Kov.

- 1966.V.13, VII.19-22. Érkeserű - néhány - Kov.

- 1966.V.14. Kiskereki - néhány - Kov.

- 1966.VI.18. Biharfélegyháza - 2 pd. - Kov.

- 1966.VII.20-21. Éradony - 2-2 pd. - Kov.

- 1967.V.9. Értarcsa - 1 pd. - Kov.

- 1967.V.9-10. Ottomány - néhány - Kov.

- Gyp.: - 1967.V.10. Ottomány - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1967.VI.13. Értarcsa, Éradony - 3, 2 pd. - Kov.
 Gyp.: - 1968.V.8. Székelyhíd - ♂ ad. - /51/
 - 1969.VI.24. Ottomány - ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1975.VII.9. Érkeserű - 1 pár - Kov.
 - 1984.VII.18. Érkávás, Érendréd - néhány - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: V, VI,
 VIII, H.elt.: szk, Pop.: 0

191. LANIUS C. COLLURIO L., 1758 - TÖVISSZÚRÓ GÉBICS

- Megf.: - 1923.V.29. Érmihályfalva - /2/
 Fa.: - 1926.V.13. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1926.V.17. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1926.V.17. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1926.VI.9. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1927.V.21. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1929.VI.2. Érmihályfalva - 1/6 - Andr. /11/
 - 1934.V.22. Érmihályfalva - 1/5 +1 Cuculus canorus - Andr. /11/
 - 1935.V.18. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 - 1935.V.23. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1935.VI.3. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
 - 1936.V.28. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
 Megf.: - 1966.V.13. Érkeserű - több - Kov.
 - 1966.V.14. Kiskereki - 1 pd. - Kov.
 - 1966.VI.18. Biharfélegyháza - 2 pár - Kov.
 - 1967.VI.14. Székelyhíd - 1 ♂ pd. - Kov.
 - 1975.V.15. Értarcsa - 1 pd. - Kov.
 - 1975.V.22. Érsemjén - 1 pd. - Kov.
 - 1975.V.23. Érkeserű - 1 pd. - Kov.
 Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: K, Bt.: V, VIII,
 H.elt.: ált., Pop.: 0

192. STURNUS V. VULGARIS L., 1758 - SEREGÉLY

- Fa.: - 1923.V.12. Kiskereki - 1/4 - Andr. /11/
 Megf.: - 1924.III.2. Érmihályfalva /4/
 - 1925.II.13. Érmihályfalva - /6/
 Gyp.: - 1963.VI.30. Értarcsa - 0 juv. és ♂ ad. - /51/
 Megf.: - 1966.III.16. Ottomány - csapatokban - Kov.
 - 1966.VII.20. Éradony - néhány - Kov.

- 1966.VII.19-20. Érkeserű - csapatok - Kov.
 - 1966.VII.21. Érkeserű - 400-500-as csapat - Kov.
 - 1966.X.19-20. Kiskereki - kisebb csapatok - Kov.
 - 1966.X.20. Érkeserű - kisebb csapatok - Kov.
 - 1966.XI.2. Ottomány – Corvidaekkel a nádasokban hatalmas tömeg éjszakázik - Kov.
 - 1967.VI.13. Értarcsa, Éradony - csapatok - Kov.
 - 1967.VI.22. Érszalacs - kisebb csapatok - Kov.
 - 1968.XI.15. Éradony - kisebb csapatok - Kov.
 - Gyp.: - 1968.XI.15. Éradony - ♂ ad. - /51/
 - Megf.: - 1975.V.14-15, VI.20. Értarcsa - kevés - Kov.
 - 1975.V.22. Érselind - odvas fűzfákban költenek - Kov.
 - 1975.V.23, VII.9-12. Érkeserű - elszórtan - Kov.
 - 1976.X.5. Érkörtvélyes - kisebb csapatok - Kov.
 - 1976.X.7. Albis - kb. 200-as csapat - Kov.
 - 1976.X.8, 10. Ottomány - csapatok, illetve 700-as csapat, majd 18 órákor kb. 3500-4000 pd. széles vonalban repül - Kov.
 - 1977.VII.13. Érkörtvélyes - csapatok - Kov.
 - 1984.VII.18. Érendréd, Pir - kisebb csapatok - Kov.
 - 1984.VII.19. Gálospetri, Éradony, Érkeserű, Értarcsa - gyakori - Kov.
- Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: II, V, VIII, IX, H.elt.: ált., Pop.: 0

193. PASTOR ROSEUS /L./, 1758 - PÁSZTORMADÁR

- Megf.: - 1908. Székelyhíd - /73/
- Megj.: Keve /32/ az 1907. Évet inváziós évként említi. 1908-ban a Nagyvárad melletti Felix-fürdőn is jelen van /73/.
- Bioökm.: Fauna tip.: turkesztáni, Tápl.tip.: C, Fen.tip.: INV, Bt.: X, H.elt.: eltűnt, Pop.: +

194. PASSER D. DOMESTICUS /L./, 1758 - HÁZI VERÉB

- Fa.: - 1925, 1926, 1950. Érmihályfalva - 4 db - Andr. /11/
- Megf.: - 1966-1977, 1984. években kiszállásaim alkalmával az Érmellék minden helységében rendszeresen figyeltem meg jelenlétüket - Kov.
- Megj.: Fészkelése előfordul függőleges partfalakban, gólyafészkek anyaga közt, nád- vagy szalmafedélen, de kupáscserepek alatt, fákön stb. is.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VI, VII, IX,
H.elt.: ált., Pop.: 0

195. PASSER M. MONTANUS /L./, 1758 - MEZEI VERÉB

Fa.: - 1926. Érmihályfalva - 1 db - Andr. /11/
- 1965, 1966. Értarcs, Érkeserű - 2 db - /11/
Mef.: - 1966-1977, 1984. években kiszállásaim alkalmával az Érmellék
minden helységében rendszeresen figyeltem meg jelenlétüket - Kov.
Megj.: Általában korhadó füzek üregeiben fészkel.
Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: II, V, VI, IX,
H.elt.: ált., Pop.: 0

196. COCCOTHAUSTES C. COCCOTHAUSTES /L./, 1758 - MEGGYVÁGÓ

Fa.: - 1931.V.6. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
Mef.: - 1967.IV.3, 6. Székelyhid - az erdőben kis csapatok - Kov.
Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.:
szórv., Pop.: 0

197. CARDUELIS CH. CHLORIS /L./, 1758 - ZÖLDIKE

Mef.: - 1904-1954. Érmelléken fészkel - /7/
Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: VIII,
IX, H.elt.: ritka, Pop.: 0

198. CARDUELIS C. CARDUELIS /L./, 1758 - TENGELIC

Fa.: - 1923.V.16. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
- 1924.V.12. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
- 1931.V.27. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
Mef.: - 1966.IV.19, 28. Ottomány - 15-20-as csapatok - Kov.
- 1966.V.13-14, X.19-20. Érkeserű - néhány - Kov.
- 1966.X.20. Kiskereki - néhány - Kov.
- 1967.III.17. Érkeserű - 5 pd. - Kov.
- 1967.V.10. Ottomány - kis csapat - Kov.
- 1973.IV.25. Érkeserű - néhány - Kov.
- 1973.XI.21. Érszalacs, Vasad, Érkörtvélyes - 15-20 pd. - Kov.
- 1975.V.14-16. Értarcsa - néhány - Kov.

- 1975.V.22. Érsemjén - néhány - Kov.
- 1975.V.23. VII.9-11. Érkeserű - néhány - Kov.
- 1976.X.6. Érsemjén - Kb. 30-as csapat - Kov.
- 1976.X.10. Ottomány - elszórtan - Kov.
- 1976.X.28. Diószeg - vegyes csapatban a Carduelis cannabinakkal - Kov.
- 1977.VII.13. Érkörtvélyes - kis csapatok - Kov.
- 1984.VII.18. Pir - néhány - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: Á, Bt.: VI, IX, H.elt.: ált., Pop.: 0

199. CARDUELIS C. CANNABINA /L./, 1758 - KENDERIKE

- Megf.: - 1904-1954. Érmelléken fészkel - /7/
 - 1967.II.17. Kiskereki - kb. 35-ös csapat - Kov.
 - 1968.III.20. Érkeserű - kb. 70-es csapat - Kov.
- Gyp.: - 1968.III.20. Érkeserű - ♂ ad. - 2 pd. - /51/
- Megf.: - 1968.III.21. Érsemjén - kis csapat - Kov.
 - 1974.VII.17. Erdmindszent - néhány - Kov.
 - 1976.X.28. Diószeg - vegyes csapatban a Carduelis carduelisekkel - Kov.
 - 1976.X.29. Asszonyvásár - 8-10 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: Á, Bt.: V, IX, H.elt.: szór., Pop.: 0

200. CARDUELIS F. FLAVIROSTRIS /L./, 1758 - TÉLI KENDERIKE

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
 Bioökm.: Fauna tip.: tibeti, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: TV, Bt.: VI.

201. CARDUELIS FLAMMEA /L./, 1758 - ZSEZSE

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen /7/
 - 1972.XI.26. Székelyhid - 20 pd.-os csapat - Kov.
 - 1972.XI.26. Érkeserű - 45-50 pd.-os csapat Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: holarktikus, Tápl.tip.: H, Fen.ti.: TV, Bt.: VIII.

202. PYRRHULA P. PYRRHULA /L./, 1758 - SÜVÖLTŐ

- Megf.: - 1920-1954. Érmellék, télen - /7/
- 1967.IV.3. Székelyhíd - az erdő szélén 1 pár - Kov.
Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: TV, Bt.: VIII.

203. FRINGILLA COELEBS L., 1758 - ERDEI PINTY

- Fa.: - 1926.V.20. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
Gyp.: - 1967.III.17. Székelyhíd - ♂ ad. - /51/
Megf.: - 1967.IV.3, 6. Székelyhíd - sok - Kov.
- 1976.X.8. Ottomány - kis csapat - Kov.
Bioökm.: Fauna tip.: európai, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.:
szórv., Pop.: □

204. FRINGILLA MONTIFRINGILLA L., 1758 - FENYŐPINTY

- Megf.: - 1920-1954.Érmellék, télen - /7/
- 1967.II.17. Kiskereki - 8 pd. a Carduelis carduelisekkel - Kov.
- 1973.XI.21. Albis - 15-ös csapat a gyomnövényes területen -
Kov.
Bioökm.: Fauna tip.: szibériai, Tápl.tip.: H, Fen.tip.: TV, Bt.: V, VIII.

205. EMBERIZA CITRINELLA L., 1758 - CITROMSÁRMÁNY

- Fa.: - 1923.V.4. Érmihályfalva - 1/3 - Andr. /11/
- 1928.V.7. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/
- 1930.IV.30. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
- 1936.V.19. Érmihályfalva - 1/4 - Andr. /11/
Megf.: - 1967.III.16. Székelyhíd - néhány - Kov.
Gyp.: - 1967.III.17. Székelyhíd - ♀ ad. - /51/
Megf.: - 1967.IV.6. Székelyhíd - néhány - Kov.
Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: VIII, H.elt.:
szórv., Pop.: □

206. EMBERIZA C. CALANDRA L., 1758 - SORDÉLY

- Megf.: - 1923.IV.4. Érmihályfalva - /1/
Fa.: - 1926.VI.28. Érmihályfalva - 1/1 + 1 Cuculus canorus - Andr. /11/
Megf.: - 1966.IV.21. Ottomány - 1 pd. löve - Kov.
- 1975.V.14-16. Értarcsa - elszórtan - Kov.
- 1976.X.8. Ottomány - 1 pd. - Kov.

- 1984.VII.18. Ottomány - 1 pd. - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: európai-turkesztáni, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: Á, Bt.: V, H.elt.: szórv., Pop.: □

207. EMBERIZA SCHOENICLUS L., 1758 - NÁDI SÁRMÁNY

Fa.: - 1930.V.31. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

- 1932.VI.3. Érmihályfalva - 1/5 - Andr. /11/

Gyp.: - 1966.I.10. Ottomány - ♂ ad. - /51/

Megf.: - 1966.IV.21. Ottomány - gyakori - Kov.

- 1967.III.17. Érkeserű - elszórtan - Kov.

Gyp.: - 1967.III.17. Érkeserű - ♂ ad. és ♀ ad. - /51/

Megf.: - 1968.XI.15. Értarcsa - sok - Kov.

Gyp.: - 1968.XI.15. Értarcsa - ♂ ad. - /51/

Megf.: - 1969.XI.7. Dengeleg - elszórtan - Kov.

Gyp.: - 1969.XI.7. Dengeleg - ♀ ad. - /51/

- 1970.VII.4. Értarcsa - ♂ ad. - /50/

- 1972.IV.18. Diószeg - ♂ ad. - /50/

- 1972.VI.17. Értarcsa - ♀ ad. - /50/

Megf.: - 1973.IV.24. Értarcsa - 1 pd. - Kov.

- 1975.V.9, 14-16, VI.20. Értarcsa - számuk fogy, V. 15-én 1 ad. gyűrűzve - Kov.

- 1975.V.9. Diószeg - 2 pd. - Kov.

- 1976.V.7. Albis - elszórtan - Kov.

- 1976.X.7. Albis - sok - Kov.

- 1976.X.7, 28. Diószeg - sok - Kov.

- 1977.VII.29. Érszalacs - néhány - Kov.

Bioökm.: Fauna tip.: palearktikus, Tápl.tip.: D, Fen.tip.: K, Bt.: II, III, H.elt.: szk, Pop.: □

A felsorolt fajok kiegészítése érdekében az alábbiakat jegyzem meg:

- figyelembe véve, hogy a fácán /Phasianus colchicus L., 1758/ területünkön nem őshonos, hogy betelepítése után több alfajjal keveredett /32/, hogy jó alkalmazkodása mellett is, állományát mesterséges beavatkozások befolyásolják, a rendszertani felsorolásnál melm,

- figyelembe véve a paleoornitológiai adatok utóbbi évtizedekben gyarapodó számát, azok tudományos értékét, az őszállapotokra utaló jellegét, megemlítem, hogy az Érmellékről - tudomásom szerint - a következő fajok fosszilis anyagát sikerült meghatározni:

ANSER SP., melynek bronzkori humerusát és tojásmaradványát 1953-ban Érmihályfalván Andrassy gyűjtötte és Jurcsák határozta meg /26/,

FULICA ATRA, melynek tibiotarsusát ugyancsak 1953-ban Érmihályfalván Andrassy gyűjtötte és Jurcsák határozta meg /26/,

3. LYRURUS SP., melynek maradványait 1956-ban Gálospetriben Jurcsák találta és határozta meg /26/,

4. GRUS GRUS, melynek tibiotarsusát 1969-ben Érszalacson Ordentlich /67/ bronzkori rétegben találta és Jurcsák határozta meg /26/.

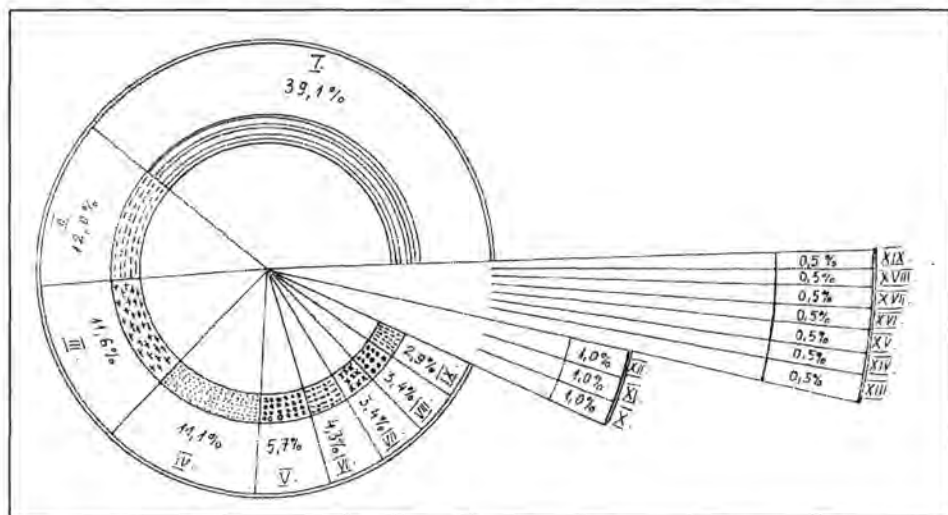
V. AZ ÉRMELLÉK MADÁRVILÁGA ÁLTALÁNOS HELYZETÉNEK ÉRTÉKELÉSE KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MOCSARAK LECSAPOLÁSÁRA

Az Érmellék madárvilága az 1972-ben rögzített román madár fauna /402 faj és alfaj/ 51,4 %-át, az 1979-ben rögzített magyar madárfauna /344 faj/ 59,6 %-át alkotja. A viszonylag magas százalékok - mindkét ország viszonylatában - a vizsgált terület avifaunisztikai jelentőségét jelzik, ami elsősorban a kérdéses terület mocsaras jellegéből származik. Az adatok átlagosan mintegy 80 esztendő faunisztikai helyzetét tükrözik, és semmiképpen sem a szó szoros értelmű jelenét. Minden esetre, már e számarányok mérlegeléséből is kiderül, hogy a mocsárvidéknek jelentős szerepe van - az élővilág más csoportjai mellett - a madárvilág fennmaradása szempontjából is.

A továbbiak során, az egyes fajok leírásánál figyelembe vett bio-ökológiai mutatók alapján, és azok sorrendjében kívánom elvégezni a helyi madárvilág általános helyzetének értékelését.

Állatföldrajzi vonatkozások:

H. Voous felfogását követve - melyet Munteanu /61/ a román ornitofaunára alkalmazott - az Érmellék madarai a következő 19 Ún. fauna típusba sorolhatók:

49.ábra: Az Érmellék madarainak /207 faj, ill. alfaj/ megoszlása faunatípusok szerint

Magyarázat: I. = palearktikus,	II. = holarktikus,
III. = európai,	IV. = európai-turkesztáni,
V. = óvilági,	VI. = arktikus,
VII. = kozmopolita,	VIII. = szibériai,
IX. = turkesztáni-mediteráni,	X. = turkesztáni,
XI. = mediterán,	XII. = szármáciai,
XIII. = szibériai-kanadai,	XIV. = tibeti,
XV. = paleoxerikus,	XVI. = paleoxeromontan,
XVII. = indo-afrikai,	XVIII. = etiópai,
XIX. = ismeretlen,	

I.	palearktikus	=	39,1 %
II.	holoarktikus	=	12,0 %
III.	európai	=	11,6 %
IV.	európai-turkesztáni	=	11,1 %
V.	óvilági	=	5,7 %
VI.	arktikus	=	4,3 %
VII.	kozmosopolita	=	3,4 %
VIII.	szibériai	=	3,4 %
IX.	turkesztáni-mediteráni	=	2,9 %
X.	turkesztáni	=	1,0 %
XI.	mediterán	=	1,0 %
XII.	szarmáciai	=	1,0 %
XIII.	szibériai-kanadai	=	0,5 %
XIV.	tibeti	=	0,5 %
XV.	paleoxerikus	=	0,5 %
XVI.	paleoxeromontan	=	0,5 %
XVII.	indo-afrikai	=	0,5 %
XVIII.	etiópai	=	0,5 %
XIX.	ismeretlen	=	0,5 %

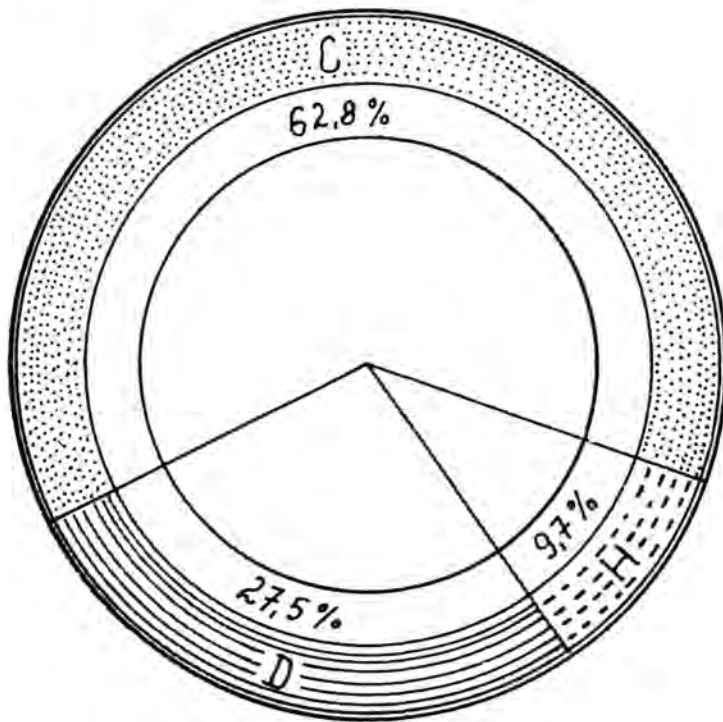
Az Érmellék madarainak fauna típusa szerinti mennyiségi megoszlásnak aránya általában megegyezik a romániai, illetve az európai madarak ilyen értelmű helyzetével. Maga az Érmellék, területileg a Dáciai faunartomány /Carpathicum/ és a Pannoniai faunartomány /Pannonicum/ határán, az utóbbihoz tartozó terület.

Táplálkozási típus:

Vizsgálata, számbavétele elsősorban a faj, illetve annak populációja ökológiai értékelése szempontjából lényeges, mivel az adott életközösségben a fajnak a táplálkozási láncban betöltött szerepére utal, másrészt annak populációja éppen a táplálkozásával befolyásolja az adott életközösség állapotát, annak változását.

Az Érmellék madarai, táplálkozási típusuk szerint az alábbi módon oszlanak meg: húsevők /állatfogyasztók/ = 62,8 %, növényevők = 9,7 %, vegyes táplálkozásúak = 27,5 %.

A táplálkozási specializálódás ökológiai szempontból már csak azért is jelentős, mert döntő mértékben befolyásolja a térbeli elterjedést, valamint a szezonális mozgalmakat /fenodinamikát/. A vegyes táplálkozás olyan előnyös tulajdonság mely éppen a helyben maradást /áttelelést/ és a változó ökológiai körülmények közt a túlélés lehetőségét növeli.

50.ábra: Az Érmellék madarainak /207 faj/, ill. alfaj/ megoszlása táplálkozási típus szerint

Magyarázat: C=húsevő, H=növényevő, D=vegyes táplálkozású

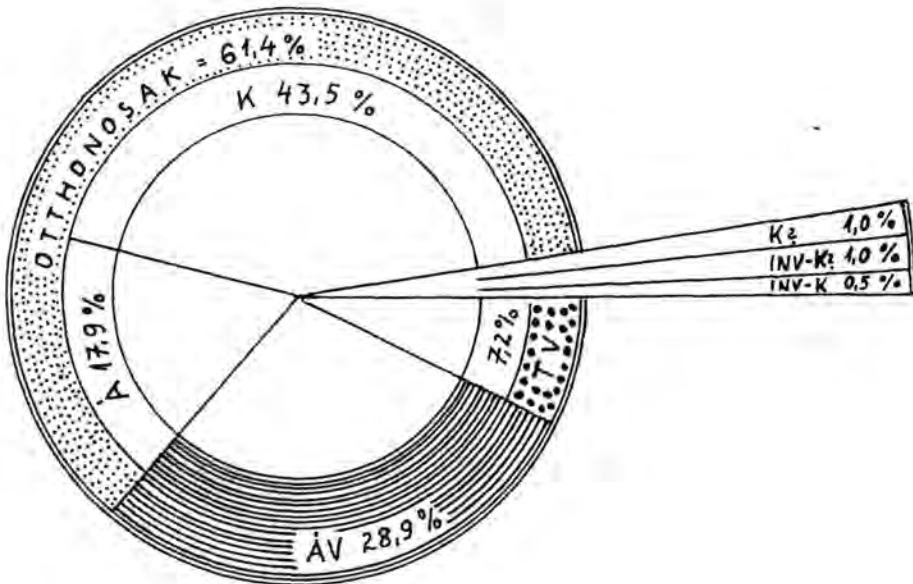
Fenológiai típus:

A fenotípus ökológiai értelmű vizsgálata az alábbi eredményt mutatja:

- A fajok 61,4 %-a a vizsgált területen „otthonos”, azaz 43,5 % költő faj /nyári vendég/, 17,9 % pedig állandó. A „nem otthonos” fajok közé sorolhatók az átvonulók - 28,9 % -, a téli vendégek - 7,2 % -, illetve az inváziós fajok - 1,5 % -.

- A fajok feno-dinamikai helyzetéből következik azok populációinak az adott életközösségben való tartózkodásának időtartama, illetve cönológiai jelentősége.

- A költő /nyári vendég/ fajok magas számaránya /43,5 %/ a mocsaras területek fészkelési lehetőségeinek változatosságát, illetve nagy populációjú fajok eltartóképességét bizonyítja. Hangsúlyoznom kell az átvonuló fajok ugyancsak magas százalékos arányát /28,9 %/, mely számszerűen is bizonyítja az Érmelléki-mocsarak jelentőségét ÉK, É illetve ÉNY irányából D, DK és DNY irányába vonuló fajok számára. Itt kell szólnom arról a mocsárlánacról is, mely É-ÉK irányból D-DNY irányba, éppen a román-magyar államhatár mentén húzódott /Ecsedi-láp, Érvölgyi-mocsárvidék, Nagyszántói-mocsár, Kissárrét, Szeged környéki tavak/, s évszázadok alatt kedvező pihenő és táplálkozási helyet biztosított az átvonuló madártömegek számára.

51.ábra Az Érmellék madarainak /207 faj, ill. alfaj/ megoszlása fenológiai típus szerint

Magyarázat: Á=állandó, K=költő, ÁV=átvonuló, kóborló, TV=téli vendég,

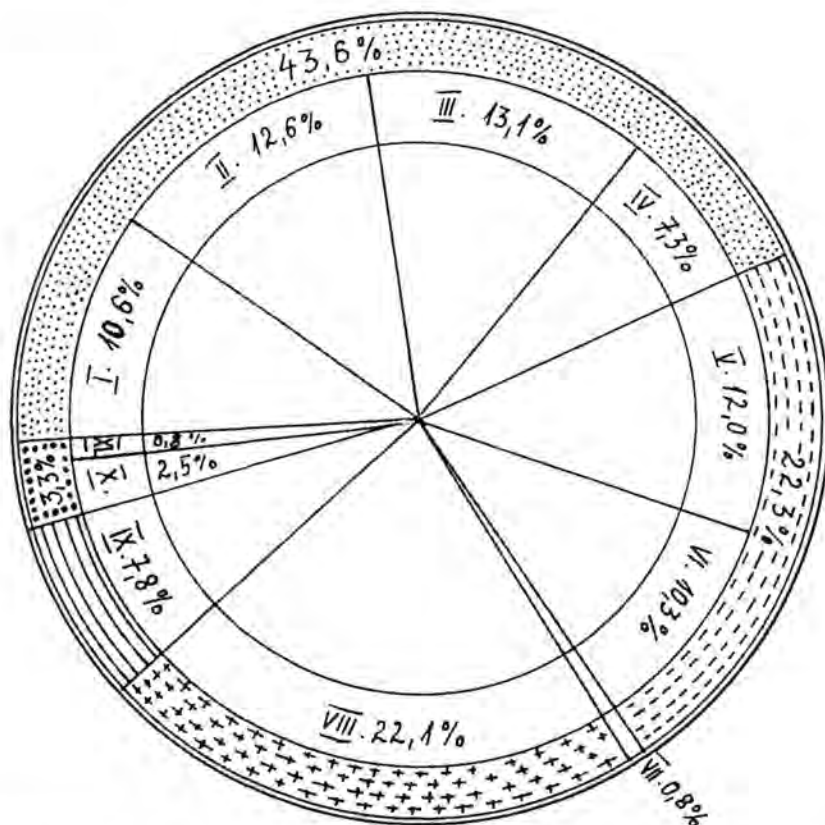
INV=inváziós

4. A jellegzetes élőhelyek látogatottságának /fedettségének/ százalékos aránya:

Meghatározását a faj élőhely igénye és a faj egyedeinek az adott biotopban való számbavétele alapján végeztem. A relatív értelmű eredmény a következő:

I.	nyílt vízfelületek látogatottsága	10,6 %-os
II.	vegetációval fedett vizek látogatottsága	12,6 %-os
III.	zsombékos, sásos, vizes rétek látogatottsága	13,1 %-os
IV.	időszakosan sáros, vizes, nyílt területek látogatottsága	7,3 %-os

Mivel a mocsár élőhelyeinek látogatottsága 43,6 %-os, következik, hogy az Érmellék madárvilágának jellegét a mocsári életközösségekhez tartozó madárfajok határozzák meg.

52. ábra: A jellegzetes élőhelyek látogatottságának /fedettségének/ százalékos aránya

Magyarázat:

Mocsári élőhelyek:

- I.=nyílt vízfelületek
- II.=vegetációval fedett vizek
- III.=zsombékos, sásos, vizes rétek
- IV.=időszakosan vizes, sáros, nyílt területek

Mezőgazdasági területek

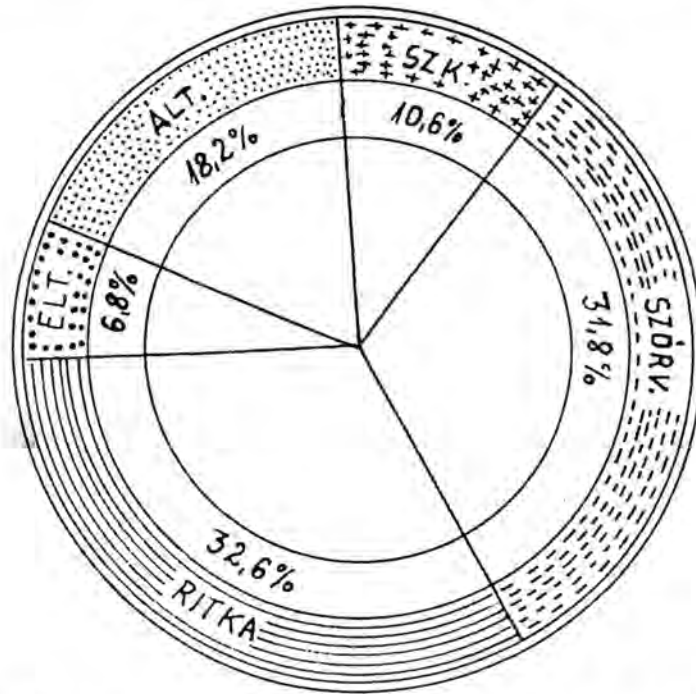
- V.=kaszálók
- VI.=művelt területek,
- VII.=függőleges partfalak,
- VIII.=erdők, facsoportok, kertek, temetők,
- IX.=emberi települések,

Ismeretlen:

- X.=eltűnt vagy inváziós /jelenleg nem költő/ fajok,
- XI.=irodalmi adatokból ki nem deríthető élőhelyek

V. legelők, kaszálók látogatottsága	12,0 %-os
VI. mezőgazdasági művelt területek látogatottsága	10,3 %-os
melyből következik, hogy a mezőgazdasági területek látogatottsága	22,3 %-os
VII. függőleges partfalak látogatottsága	0,8 %-os
Az alacsony érték abból a tényből ered, hogy ez az élőhely az Érmelléken nem jellemző.	
VIII. erdők, facsoportok, kertek, temetők /fás, bokros élőhelyek/ látogatottsága	22,1 %-os
A viszonylag magas érték abból adódik, hogy a „fás” területek sok kis populációjának, illetve téli vendégnek, átvonulónak biztosítanak állandó vagy ideiglenes jelleggel élőhelyet.	
IX. emberi települések látogatottsága mely téli időszakban természetes módon emelkedik.	7,8 %-os
X-XI. ismeretlen élőhelyek aránya az eltűnt /inváziós vagy csak hiányos irodalmi adattal rendelkező/ fajok esetében.	3,3 %-os

Az Érmellék madárpopulációinak /132 fészkelő faj/ helyi elterjedése:

53. ábra: Az Érmellék madárpopulációinak /132 fészkelő faj/ helyi elterjedése
 Magyarázat: ÁLT.=általános, SZK.=széleskörű, SZÓRV.=szórványos,
 RITKA=ritka, ELT.=eltűnt

A helyi elterjedést az egyes fajok populációi észlelési adatainak gyakorisága, másrészt az észlelt fajok példányszámai alapján igyekeztem megállapítani. Az értékek megbízhatóságát növeli a munkám során felhasznált nagyszámú irodalmi, illetve saját megfigyelési adat. Az értékek mégsem tekinthetők abszolút értékeknek, de azok általános tájékoztatást szolgáltatnak a mennyiségi viszonyok alakulásának megközelítésére.

A populációk helyi elterjedése felmérésénél a következő tájékoztató eredmény alakult ki:

- általános elterjedésűnek a fajok	12,8 %-ának populációja,
- széleskörűnek	10,6 %-a
- szórványosnak	31,8 %-a
- ritkának	32,6 %-a
- eltűntnek	6,8 %-a minősült.

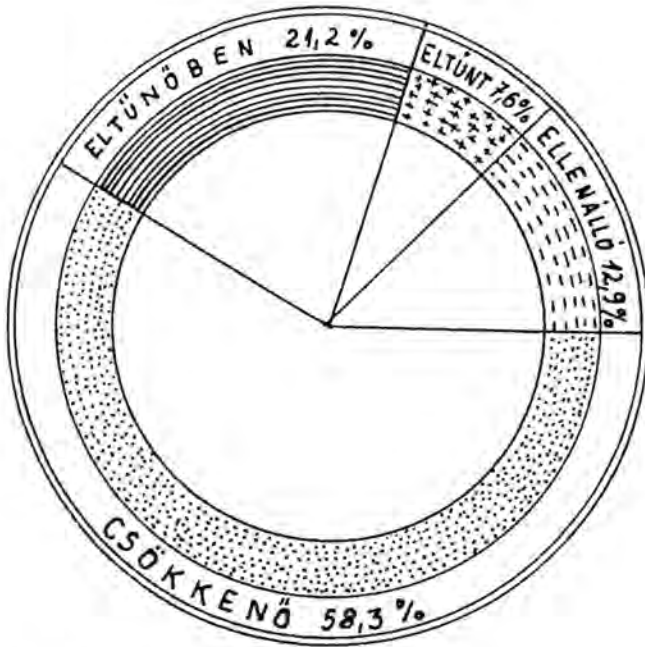
Az adatok jól tájékoztatnak a mocsárvidék madárpopulációinak jelentősen csökkenő irányáról. Az eltűnt fajok és populációik még 6,8 %-ot mutatnak, de a 32,6 %

ritka, illetve a 31,8 % szórványos elterjedés jelzi azon fajok és populációk csökkenő irányát, melyek elsősorban a mocsári életterekhez kötöttek.

Az Érmellék költő fajok madárpopulációinak túlélésre utaló relatív értelmű számbavétele:

Lényegében az előbbi, helyi /mennyiségre utaló/ elterjedés megközelítő felmérésének tájékoztató jellegű kiegészítése. Következésképpen, az eredmények az esetben is - a valóságnak általában megfelelően - a populációk veszélyhelyzetét jelzik, az alábbiak szerint:

- ellenállóak minősül a fajok	12,9 %-nak populációja
- csökkenőnek minősül a fajok	58,3 %-nak populációja
- eltűnőben /végveszélyben/ levőnek minősül a fajok	21,2 %-nak populációja
- eltűnt a fajok	7,6 %-nak populációja.

54.ábra: Az Érmellék madárpopulációinak /132 fészkelő faj/ megoszlása azok állapota szerint 1966-1977 között

A fészkelő madárpopulációk eltűnésének az alábbi fokozatait sorolhatjuk fel:

- Csökken a faj népessége /egyedszámnak mennyisége/, fokozatosan szűkül annak helyi elterjedése.
- Az eredetileg széleskörűen vagy éppen általánosan elterjedt populációjú fészkelő faj alkalmi, szórványos fészkelővé válik.
- A faj egyedi csak átvonuló, kóborló példányokként jelennek meg, egy-egy pár alkalmi költése vagy feltűnése már újszerűség.

Megpillantani a „felfedezés” erejével hat, holott ezek a példányok a faj korábbi széleskörű elterjedésének utolsó tanúi /pl. a Gallinago galligano, Platalea leucorodia, Limosa limosa, Acrocephalus paludicola, Luscinia svecicacyanecula stb. esetében/.

- Végül a faj és példányai véglegesen eltűnnek az adott területről, mint pl. a Lyrurus tetrix, Otis tarda stb.

Az Érmelléken 1966-1977 között, az irodalmi adatok alapján pedig a múlt század közepe óta a populációk eltűnésének minden fokozatával találkozunk, és ez jelenleg is létező folyamat, éppen az általános antropogén hatások térhódítása, illetve legutóbb, a hirtelen és gyökeres változást előidéző mocsárlecsapolás következményeként.

Végso és általános következtetésképpen az alábbiakat állapíthatjuk meg:

- A mocsári életközösség madárpopulációinak pusztulása, a vonuló, kóborló fajok számának és populációik egyedszámának csökkenése a mocsárvidék lecsapolásának egyenes következménye. Az egész Érmellék madárnépességének elszegényedéséhez, illetve eltűnéséhez azonban jelentős tényezőként járul hozzá, nem csak a hajdani mocsárerdők, facsoportok, fasorok, hanem a peremvidék erdőinek a fokozott méretű eltűnése, a régi vegyes típusú szőlős-gyümölcsösök felszámolása és a nagyüzemi gazdálkodás általános elterjedése. Ehhez járul a természettel szemben kedvezőtlen irányban megváltozott emberi magatartás is.

- Az Érmellék mocsárlakó madárvilágának csupán az 1970-es évek elején, főleg az Érvölgye jobb és bal peremvidékén kialakított víztároló-halastavak nyújthatnak némi menedéket. Az erdő madarai számára ugyancsak a peremvidéken létező Székelyhídi-erdő, illetve a román-magyar államhatár övezetében található akácerdők biztosíthatják a fennmaradásuk valamelyes lehetőségét.

Dolgozatomat az Érmellékre is vonatkoztatható két idézettel szeretném befejezni:

„... utódaink útja és a mi eddigi utunk egymással homlokegyenest ellenkeznek: míg mi, folyóink szabályozásával azok vizét gyorsan levezetni törekedtünk, addig unokáink gátakkal fogják azokat torlasztani és az országban visszatartani...”

/Kvassay Jenő vízügyi szakmérnök, 1875/

„Az Ecsedi-láp ... a Sárret stb. már mind a múlt emlékei közé tartoznak, s ami kevés még megmaradt, azt is már erősen fenyegeti a lecsapolás veszedelme. ... Ez österületek közül néhányat már régen „természeti emlékeknek” kellett volna nyilván-

nítani mert, hiszen erkölcsi kötelessége minden művelt nemzetnek, hogy hazája természeti nevezetességeiből egyeseket megőrizzen a kultúra pusztítása ellen, s azokat eredeti állapotban megtartva, mintegy élő múzeumként tartsa fenn a későbbi nemzedékek okulására és gyönyörűségére...”

/Dr. Nagy Jenő zoológus, 1917./

Az idézetek szavaival és szellemével mélyen egyetértve, az évtizedes érmelléki természetvédelmi törekvéseink sikertelensége ellenére, hinnünk kell a mérlegelő, jövőt féltő emberi értelem győzelmében, mely nem a természet legyőzésében, hanem a vele való harmonikus együttlétezésben keresi és találja meg az emberi lét biztonságát. Hinnünk kell, hogy az értelem le fogja győzni az erejétől és a hatalmától elbizakodott, egyoldalúan gondolkodó, csak a mát szolgáló, csupán a közvetlen hasznot hajhászó, jövőt faló emberi magatartást. Hinnünk kell, hogy az értelmes ember, hatalma mámorából józanodva, szűklátókörűségről tanúskodó tetteinek káros következményeit felismerve, erejét a jövőben a természet, és azzal együtt az emberi lét védelme érdekében fogja gyakorolni. Hinnünk kell, hogy az ember az Érmellék lecsapolt mocsarainak központi részén, az őstermészet újraéledésének lehetőségét előbb utóbb megteremti.

TEREPNAPLÓM ÜRES LAPJÁRÓL, AZAZ EGY ÉRVÖLGYI KISZÁLLÁS- RÓL...

„Vétkesek közt cinkos aki néma”

/Babits M./

Azt hiszem semmi meglepő nincs abban ha az elmúlt év végén, vagy éppen az újév küszöbén, az ember visszanéz... Visszanéz egy elmúlt időszakra s abban keresi munkájának eredményeit, fogyatékoságait, azaz lényegében keresi önmagát az Időben. Több-kevesebb tárgyilagossággal, s hiszem, hogy igen gyakran felelősségérzettel latolgatjuk: mit adtunk, mit kaptunk. Az ember életének egyensúlyát, hitét határozza meg e „mérleg”. S mindezt az emberek önmagukhoz és a közösségükhöz való erkölcsi viszonyuk egyéni normái szerint teszik.

Természetes tehát, ha terepnaplóm lapjait lassan forgatva, beleolvastva a jegyzetekbe, újra végigjárom a folyóvölgyeket, mezőket, erdőket, sziklás hegyeket, s újra átélem eredeti megfigyeléseimet, gyűjtéseimet, azaz hivatali munkám és egyéni érdeklődési köröm részének eredményeit. Függetlenül attól, hogy az ún. terepmunka mennyiben járult hozzá egy múzeum természetrajzi gyűjteményének gyarapításához, a régen várt kiállítás anyagának begyűjtéséhez vagy megfigyeléseink alapján milyen és hány tudományos dolgot állíthatunk össze - mondom, mindezekről függetlenül - a napló átnézése gondolatokat is ébreszt. Gondo-

latokat, melyek azt hisszük túlhaladják egy szűk területen dolgozó szakember egyéni munkájának önmaga vagy mások által készíthető „mérlegét”.

A gondolatok felismeréséből, természetszeretetből, felelősségérzetből fakadnak - naplómiban egy üresen maradt oldal hatására - ahová csupán a következőket jegyeztem fel:

„Érvölgye, 1968. nov. 15. A HARTYÁST HALÁLRA ITÉLTÉTEK!
REDITE IN MEMORIAM - JUSSON ESZETEKBE! ”

A megértés érdekében talán többet is kell szólnom a naplóm üres lapjáról. Miért is maradt üresen, hiszen még két-három évvel ezelőtt az e területre vonatkozó megfigyelések minden kiszállás alkalmával több lapra terjedtek. A válasz, amilyen egyszerű, éppen olyan szomorú: halottnak tűnt a táj, s amit láttam s a gondolatok, melyeket ébresztett, sehogy sem illettek abba a naplóba, mely arra hivatott, hogy ismereteinktől függően „minél tökéletesebben „befelé nyitjuk” egy-egy sajátos élőhely jellegzetes élővilágát.

Nézzük tehát a „felvételt”, mely egyetlen, kissé kesernyés... megjegyzésbe nyomorodott: jusson eszetekbe! Nem nehéz, hiszen el sem felejtettük: borongós, hűvös nap, gumicsizma, hátizsák, fényképezőgép, távcső, jegyzet, fegyver, sár... tarcsai híd, irány a Hartyás..., tavasszal és ősszel a vonuló madarak útvonala, pihenőhelye, tavasszal és nyáron a Európa-szerte pusztuló vízimadár világ egyik utolsó hazai költőterülete...

A frissen ásott Ércsatorna mellett haladok, melynek medrében most már gyorsan... folyik a víz. Egy madár se rebben... egy szál nád se zizzen... tökéletes a csend... A friss földhányáson alig, hogy el nem marad a csizmám, melyet a mederből kidobott kékes anyag erősen marasztal.

Az ottományi átjárónál jobbra térve, a tulajdonképpeni Hartyásba érkeztem. Az Ér egyik „rég”, holt-kanyargós, minden valószínűség szerint utoljára még nádas partján haladtam tovább, várva, remélve az érdekes és értékes, északról vonuló madárfajok mozdulását, a vonuló csapatok lármás rianását... A távcső azonban céljavesztetten „harangoz” a nyakamban, a jegyzet s a fegyver fölöslegessé válik... Nyugtalan szorongás fogott el. Hát még sincs kegyelem az őstermészet nagymúltú mocsárvilága számára? Vajon törvényszerűen és MARADÉKTALANUL kell eltűnnie az Ér mocsarainak?

Jóllehet tudtam már, hogy nincs mit keressek itt, mégis, néhány év előtti emlékeim tovább, bennebb csalogattak, s így tovább bolyongtam az egyre szárazabb kanyargós mederben: Tilalmas, Zsombékos, Görefarok, Jegenyesor, Csikókárám... majd Mihály bácsi utolsó lakott tanyája e vidéken... Mikor legelőbb jártam itt, különös varázssal hatott e táj, pedig már akkor csak tanúi léteztek az ősi Érvölgyének és élővilágának. Most pedig csak a roncsa, elmúló nyomok, melyekből már csak korábbi írások alapján rekonstruálja a képzelet az őstermészet megható szépségét és csodálatos gazdagságát.

Igen, Mihály bácsi... a muzeológusok ingyen szállodása és révésze... A nevezetes „hajó” tulajdonosa, mely hajón életemben legelőbb jutottam el a vízimadár világ költőtelepeire s közvetlenül szemlélhettem rejtett életük annyi szépségét. A hajó most is a „kikötőben”... félig az iszapos mederbe süllyedve várja, hátha egészen eltűnhet a csak közvetlen hasznot látó, könyörtelen ember szeme elől... s bizonyára arról ábrándozik, hogy a mélyben megkövülnek korhadó bordái... hogy egyszer kényes kutatók felszínre hozzák, s a múlt irodalmát hosszasan böngészve jönnének rá a „titokra”... hogy itt valamikor egy csodálatos, étellel tele mocsárvilág volt, s ő e régen elpusztult világ utolsó tanúja... Az iszapos medrekben rothadnak a nem régen még halat fogó „vészek” is... A vízzel együtt eltűnt a hal, s most már elvészhet a „vész” is...

Végre az egyik régi, a csatornába be nem kötött Ér-kanyarból 5-6 darab „hírmondó” tőkés ruca emelkedett a magasba. Lassan az utolsó a Hartyásban... aztán az Érvölgyén... Felérve újra a csatornát szegélyező földhányásra, az ottományi legelőről néhány vetési varjú repült föl s kísért egy darabig, de még most is hallom gondolataim visszhangját: „káár, káár, káár”...

A híd mellett, ahol a vidék népművészeti értékeit / nád-, sás-, gyékény feldolgozás, halászat, stb./ kutató társaim várták érkezésemet, még egyszer visszaneztem a REZERVÁTUMNAK javasolt Hartyásra / - naiv álmodozó... -/, melyet átszel a csatorna...! A csatorna, mely lehet, hogy sok kincset jelent az Érvölgy lakosságának, de nekem most úgy tűnt, mint egy végtelen sírárok, melybe a „bölcs ember”, utilitarista könyörtelenséggel MARADÉK NÉLKÜL temeti el a környező természetet, s vele saját múltját. Hát jusson eszetekbe az UNESCO szakbizottságában elhangzott kijelentés: „Ha egy ország, termőterület nyerése céljából, utolsó mocsaras területeit is lecsapolja, úgy fogható fel, mintha lebontanának egy katedrális, hogy a helyén paradicsomot teremessenek”!

Valószínű, hogy írásom sokakban azt a véleményt szüli, hogy rohanó századunkban fölösleges olyan kérdésekkel foglalkozni, melyet az idő és a rendkívül gyors ütemű fejlődés túlhalad. Ki kell jelentenünk azonban, hogy mi is ebben a században élünk, akik tudják, ismerik mindazokat a társadalmi-gazdasági kérdéseket, melyek nem csak a hazai, de világviszonylatban is szinte aggasztó mértékben merülnek fel, a rohamosan szaporodó, az egyre többet és jobbat igénylő emberiség igényeinek kielégítése terén. Éppen ez a tudat kötelez azonban arra, hogy a természet fölötti uralmunkkal ne éljünk vissza. A természet ma már nem ellensége az embernek, s talán a szó igazi értelmében sohasem is volt az, hiszen az ember is a természet szülötte és eltartottja volt és marad!! Világméretű felismerések bizonyítják, hogy ma már a természet szorul fokozott védelemre, és a javaival való okos, tervszerű, előrelátó gazdálkodás nemzeti és nemzetközi érdek egyaránt. Minél követelőbben merül fel a természet javainak mennyiségi és minőségi felhasználása - éppen az a körülmény - annál élesebben veti fel és teszi elkerülhetetlenné az általános természetvédelmet!

Nem célunk és nem elvünk tehát szembefordulni a haladó és követelő jelenel. S ha a helyi lakosság és az ország gazdasági érdekei indokoltá, szükségessé

tették az Érvölgy lecsapolását, akkor azt mi is helyeseljük, azonban soha sem fogjuk megérteni, hogy miért nem lehetett az Érvölgy központjában, párszáz hektáron rezervátumot létesíteni? Lehet, hogy a csatorna léte „újabb győzelem”, de a természetvédelem érdekeinek tökéletes mellőzésével alig tekinthető a kérdés-komplexum dialektikus felfogása győzelmenek.

Mivel meggyőződésem, hogy még mindig van lehetőség rezervátum létesítésére, azért nyilvánosan az alábbi javaslatot teszem:

Figyelembe véve az Érvölgynek éppen a csatornázás következtében bekövetkező gyors és nagymértékű átalakulását, valamint az Érvölgynek, mint jellegzetes tájegységnek földrajzi, történelmi, régészeti, néprajzi és természettudományi értékeit, javaslom, hogy az illetékes hatóságok bocsássák a megyei múzeum rendelkezésére és az Országos Természetvédelmi Tanács hatáskörébe az Ottomány, Értarcsa és Gálospetri községek határában fekvő, mintegy 500 hektárnyi, „Hartyás” nevű területet, egy természeti rezervátum létesítése céljából.

A kérdéses terület vízzel való elárasztása egy, az új csatornán építendő gáttal és zsilippel tökéletesen megoldható, anélkül, hogy ez bármilyen veszélyt is jelentene a környező mezőgazdasági területekre.

A terület eredeti fafajokkal való beültetése az erdészet, a Megyei Múzeum és a már említett három község lakosságának önkéntes segítségével maradéktalanul megoldható.

A területen a jellegzetes vízi madárvilág és az emlős állatok újratelepülése rövid idő alatt spontán bekövetkezik /még élnek a vonatkozó szokások, reflexek/, melyet a nyugodt költési és szaporodási feltételek, a víz, a nád és a fák jelenléte biztosítana. Mivel a terület a nemzetközi madárvonulás útjába esik, a nyugalom biztosítása ugyancsak lehetővé tenné a vonuló madarak őszi-tavaszi csapatos megjelenését.

Javasolom a területen lévő és lebontásra szánt, jellegzetes módon és anyagból épült tanya megvásárlását, s annak madártani megfigyelő állomássá való átalakítását az alábbi célból és módon:

Maga az épület néprajzilag megfelel e vidék múlt század végi típusházainak, melyet igen kevés költséggel eredeti formában kellene restaurálni. Méreteinél fogva lehetővé válna egy dolgozószoba biztosítása, helyi, hazai és külföldi ornitológusok számára. Két helyiséget szálláshellyé, kettőt pedig ún. múzeumszobává lehetne alakítani, ahol kimondottan a hajdani mocsárvilágot, annak természettudományi, történelmi, néprajzi vonatkozásait lehetne bemutatni. A tanya kerítését, az épület bútorzatát elsősorban a mocsár által biztosított anyagokból lehetne készíteni.

A területen engedély nélkül mindenféle gyűjtés vagy bármilyen más emberi beavatkozás szigorúan tilos lenne, annak érdekében, hogy a mocsárvilág e kis szigete minél tökéletesebben regenerálódjék és zavartalanul fejlődjék.

A fenti javaslat elfogadása esetén olyan „élő múzeum” alapjait raknánk le, mely már a közeljövőben nem csak a múlt megbecsülésének, az őstermészet védelmének

lenne példás bizonyítéka, hanem a tudomány és gyakorlat, a múlt és jelen dialektikus felfogásának legszebb példája is.

Végül, „jusson eszetekbe”, hogy az Érvölgyi rezervátum kérdésében a felelősség nem hárítható sem a múltra, sem a jövőre. A döntés a ma feladata, mert a közeljövő helyrehozhatatlan károkat okoz. Hinni akarjuk azonban, hogy az Ember megérti a Természetet, mely az idők folyamán bőkezűen ontotta kincseit, s most az az Ember, kit Ő tett Emberré, erőssé, gazdaggá, nagygyá, saját urává... nem késik régi dicsőségének, gazdagságának EMLÉKET állítani!

Nagyvárad, 1968 utolsó éjszakája

Kováts Lajos

Éppen 20 esztendő telt el azóta... s immár a Tisza partján megírtam az Érmellék madárvilágának szomorú jelentését... Azóta az Ér mocsarai eltűntek...! Húsz esztendő előtt hittem az Érmellék mocsárrezervátumának megvalósításában és abban, hogy nyugdíjasként annak igazi őrzője lehetek, s csontjaim az érszalacsi temetőben fognak porladni. Érszalacson, ahonnan őseim egykor elindultak s ahová családom utolsó férfitagjaként megpihenni visszatérek. - Sajnos nem így történt. A hit, a családás lehetőségét és kínját hordozza magában...

Tiszadob, 1987. március

IRODALOM

- Dr. Andrásy E. /1923 a/: Jelentések az idei madárvonulásokról. - Vadász Újság, II. 5.sz. p.76.
- Dr. Andrásy E. /1923 b/: Egypár szó az idei madárvonulásról. - Vadász Újság, II. 6.sz. p.89.
- Dr. Andrásy E. /1923 c/: Látogatás egy gémfaluban. - Vadász Újság, II. 7.sz p.102.
- Dr. Andrásy E. /1924 a/: Adatok az idei madárvonuláshoz. - Vadász Újság, III. 4.sz. p.60.
- Dr. Andrásy E. /1924 b/: Adatok az idei madárvonulásról. - Vadász Újság, III. 6.sz. p.93.
- Dr. Andrásy E. /1925/: Madárvonulás. - Vadász Újság, IV. 4.sz. p.67.
- Dr. Andrásy E. /1957/: Az Érmellék madárvilága. - Aquila, 63-64. p.173-175.
- Dr. Andrásy E. levelei a Magyar nemzeti Múzeum Állattárának. - Kézirat. Aquila /1973/: In memoriam Dr.Andrásy E. - Aquila, 76-77. P.200.
- Balogh E. /1979/: Táj és nép. - Dacia Kiadó, Kolozsvár-Napoca, p.139-141.
- Béczy T. /1971/: Catalogue of the oological collection of the Museum in Oradea. - Muz.Tării Crişurilor, Oradea
- Béczy T. /1975/: Date noi asupra activităţii ornitologice a alui Ladislau Dobay. - Nymphaea, III. Muz. Tării Crişurilor, Oradea, p.267-283.
- Béczy T. - Mošanský A. - Dr. Sterbetz I. - Szlivka L. /1974/: A kárpátmedencei daruvonulás időszerű kérdései. - Aquila, 78-79. p.11-43.
- Benedek Z. /1960/: Geomorfológiai tanulmányok az Érmelléken és Carei - Nagykároly vidékén. - Földrajzi Közl., 2.sz. KLTE Földr. Int., Debrecen, p.141-158.
- Benedek Z. /1979 a/: Az Érmellék földrajzi, geológiai viszonyai. - Művelődés, 32. 9.sz. Bukarest, p.37-41.
- Benedek Z. /1979 b/: Az Érmellék gazdasági élete, szociális és kulturális helyzete. - Művelődés, 32, 11.sz. Bukarest, p.38-40.
- Borovszky S.: Magyarország vármegyéi és városai - Bihar vármegye és Nagyvárad. - Budapest.
- Borovszky S.: Magyarország vármegyéi és városai - Szatmár vármegye. - Budapest.
- Brehm A. E. /1960/: Az állatok világa. III. köt. - Gondolat kiadó, Budapest, p.79.
- Chariton Gy. /1905/: Vadászat pusztai talpastyúkra az Érmelléken - Vadászlap, 26. p.212-213.
- Csath A. /1938/: Békés vármegye madárvilága hajdan és ma. - Gyula.
- Frivaldszky J. /1891/: Aves Hungariae. - Budapest.

- Hamvas F. /1969/: Sitarul de mal /*Limosa limosa*/ clocește pe valea erului. - V.P.S., nr.8. București, p.26.
- Hamvas F. - Karácsonyi K. /1975/: Păsări oaspeți de iarnă și de pasaj cu areal nordic și carpatin, observate în zona careiului. - *Nymphaea*, III. Muz. Țării Crișurilor, Oradea, p.259-266.
- Haraszthy L. /1984/: Magyarország fészkelő madarai. - *Natura*, Budapest.
- Jurcsák T. - Kessler E. /1973/: Cercetări paleornitologice din România. - *Nymphaea*, Muz. Țării Crișurilor, Oradea, p.263-300.
- Karácsonyi K. /1978/: Două exemplare de *Somateria mollissima* L. în colecția muzeului din Carei. - *Rev. Muz.*, XV. Nr.3. București, p.76-77.
- Karácsonyi K. /1979/: Az Érmellék élővilága. - *Művelődés*, 32. 10.sz. Bukarest, p.41-43.
- Kertész M. /1901/: Bihar vármegye állatvilága, - Nagyvárad, p.21-42.
- Dr. Keve A. /1955/: A balkáni fakopáncs terjeszkedése Európában. - *Aquila*, 59-62. p.299-305.
- Dr. Keve A. /1960/: XXI. gyűrűzési jelentés. - *Aquila*, 66. p.201-210.
- Dr. Keve A. /1984/: Magyarország madarainak névjegyzéke. - *Biol. tanulm.*, 11., Budapest, p.33.
- Dr. Keve Kleiner A. /1942/: A szajkók kóborlása Magyarországon 1939-40. év telén. - *Aquila*, 46-49. p.366-369.
- K. Nagy S. /1888/: Bihar-ország. III.köt. - Nagyvárad.
- Kováts L. /1967/: Természetvédelmi törekvések az Érmelléken. - Fáklya, márc. 29. Nagyvárad.
- Kováts L. /1968 a/: Beiträge zur Kenntniss der Verbreitung des Prachtauchers – *Gavia arctica* /L./ - in Rumänien. - *Trav.du Muz.d'Hist.Nat."Gr.Antipa"*, VIII. București, p.973-990.0
- Kováts L. /1968 b/: Date cu privire la frecvența speciei *Gavia stellata* /Pont./ în România. - *Rev. Muz.*, V. nr.1. București, p.55-56.
- Kováts L. /1970 a/: Situația populației de berze /*Ciconia ciconia* L./ din Valea Erului /jud. Bihor/ în vara anului 1968. - *Caiet de Com. Muz. Țării Crișurilor*, Oradea, p.71-88.
- Kováts L. /1970 b/: Contribuții cu privire la cunoașterea răspîndirii sffrînciocului mare /*Lanius excubitor* /L./ în Transilvania. - *Caiet de Com. Muz. Țării Crișurilor*, Oradea, p.113-124.
- Kováts L. /1970 c/: Observații avifaunistice în zona Crișurilor între anii 1966-69. - *Caiet de Com. Muz. Țării Crișurilor*, Oradea, p.125-131.
- Kováts L. /1973/: Situația ocrotirii păsărilor în județul Bihor. - *Nymphaea*, Muz. Țării Crișurilor, Oradea, p.209-218.
- Kováts L. /1975/: Mentsük meg a hajdani ősmocsarak maradványait. - Fáklya, aug.7. Nagyvárad, - *Múzeumi Híradó*, 3.sz. Békéscsaba, p.23-26.

- Kováts L. /1977 a/: Körhinta Szalacson. - Művelődés, 30. 2.sz. Bukarest, p.8-10.
- Kováts L. /1977 b/: Răspîndirea și dinamica populației de berze /*Ciconia ciconia* L./ în Valea Erului /Jud. Bihor - R.S.România/ în perioada 1958-1974. - *Nyphaea*, V. Muz. Țării Crișurilor, Oradea, p.493-520.
- Kováts L. /1979 a/: Specii de *Stercorarius* în Valea Crișului Repede. - *Tibiscus*, Muz. Banatului, Timișoara, p.211-215.
- Kováts L. /1979 b/: Gondolatok a mocsarakról. - *Magyar Vízgazdálkodás*, 10.sz., Budapest, p.20-22.
- Kováts L. /1985/: Hagyományörző mocsárvilág. - *Magyar Vízgazdálkodás*, 3.sz. Budapest, p.18-21.
- Kováts L. /1986 a/: Ember és természet /egy rendhagyó vallomás/. - *Magyar Vízgazdálkodás*, 1.sz. Bp., p.20-21.
- Kováts L. /1986 b/: Az Érmellék gólyaállománya 1984-ben és annak változása 1968-1984 között. - *Bihari Múzeum Évkönyve*, IV-V. Berettyóújfalu, p.39-61.
- Kováts L. A Körösvidéki Múzeum /Nagyvárad/ madártani gyűjteményben létező preparált madarak adatai 1970.jan.1.-1976.jún.6. közti időszakból. - Kézirat.
- Kováts L. - Poliș R. - Béczy T. /1970/: Catalogul sistematic al colecției de păsări a Muzeului din Oradea /1951-1969/. - *Muz. Țării Crișurilor*, Oradea.
- Dr. Lovassy S. /1931/: Az Ecsedi-láp és madárvilága fennállása utolsó évtizedeiben. - MTA, Budapest.
- Marossy A. /1972/: Date privind istoricul cercetărilor botanice în Bihor. - *Centenar Muz. Orădean*, 1872-1972. - *Muz. Țării Crișurilor*, Oradea, p.559-666.
- Marossy A. /1973/: Prezența speciei *Aldrovanda vesiculosa* în Valea Erului. - *Nymphaea*, Muz. Țării Crișurilor, Oradea, p.5-8.
- Márton B. /1942/: Az Érmellék közlekedési viszonyai. - *KLTE Földr. Int. Debrecen*.
- Márton B. /1943 a/: Érkeserű leírása. - *KLTE Földr. Int. Debrecen*.
- Márton B. /1943 b/: Az Ércsatorna földjén. - *Földgömb*.
- Márton B. /1944/: Az Ér síksága. - *Földgömb*.
- Máthé I. /1942/: Kovács János szalacsi herbáriuma. - *Debreceni szemle*, 1942.máj. p.19-20.
- Mezősi K. /1943/: Bihar vármegye a török uralom megszűnése idejében /1692/. - *M. Tört.tud.Int. Budapest*.
- Munteanu D. /1974/: Analiza zoogeografică a avifaunei Române, *Nymphaea*, II. *Muz. Țării Crișurilor*, Oradea, p.27-69.
- Müller G. /1981/: A környezet és az élővilág változásai Vészto környékén a századelő óta. - *Natura*, 4.sz. p.189-210.

- Nadra E.- Kováts L. - Kónya I. /1971/: Flamingul /*Phoenicopterus ruber roseus* Pall./ pasăre foarte rară în România. - Rev. Muz. VIII. nr.5. București, p.431-432.
- Dr. Nagy J. /1917/: Magyarország afigeographiai felosztása és jellemzése. - Állattani Közl. 16. 4. füzet, Budapest, p.232-260.
- Nagy J. /1941/: Kovács János az első magyar természetkutató Afrikában. - Term. tud. Közl.
- Nánási Z. /1972/: Muzeul de istorie al Văii Erului /1957-1972/. - Centenar Muz. Orădean, 1872-1972, Muz. Țării Crișurilor, Oradea, p.133-137.
- Ordentlich I. /1973/: Cercetările arheologice de la Otomani și Sălacea și locul lor în contextul culturii Otomani. - Teză de doct. Univ. „Al.I.Cuza” Iași, Fac. De Ist. Filoz.
- Osváth P. /1875/: Bihar vármegye - Sárreți járás leírása. - Nagyvárad.
- Peterson R. T. - Mountfort G. - Hollom P. A. D. /1972/: Európa madarai. - Gondolat Kiadó, Budapest.
- Poliș R. /1968/: Lopătarul /*Platalea leucorodia* L./ specie clocitoare în Valea Erului. - Rev. Muz. V. nr2. București.
- Radu D. /1972/: Situația regăsirilor de păsări inelate în România și a păsărilor străine regăsite în România , comunicate Centralei Ornitologice Române în anul 1971. - Centr. Orn. Rom. P.14-15.
- Roska M. /1928/: Cercetări la Cetățuia de la Otomani. - ACMIT, 1926-1928.
- Schenk J. /1918/: Aves in Fauna Regni Hungariae. - M. Kir. Term. tud. Társulat, Budapest.
- Sőregi K. /1942/: Néprajzi és régész gyűjtőúton a bihari Érkeserű határában. - Debreceni Déri Muz. Évkönyve.
- Sterbetz I. /1962/: Az üstökös gém a Saséri rezervátumban. - Aquila, 67-68. p.39-66.
- Dr. Székessy V. /1958/: Magyarország állatvilága. Madarak. - Akad. Kiadó, Budapest
- Tălpeanu M. /1969/: Situația păsărilor de apă în cîmpia din vestul României. Realități și perspective. - Rev. Muz. VI. nr.6. București, p.527-530.
- Ujvári I. /1972/: Geografia apelor României. - Edit. Științif. București, p.275-276.
- Dr. Vasvári M. /1939/: A bakcsó és üstökös gém táplálkozási oekológiája. - Aquila, 42-45. p.556-592.
- Vertse A. /1943/: A vetési varjú elterjedése, táplálkozási és mezőgazdasági jelentősége Magyarországon. - Aquila, 50. p.142.-208.
- Warga K. /1924/: Madárvonulási adatok VII. - Aquila, 30-31. p.179.
- Warga K. /1926/: Madárvonulási adatok VIII.-IX. - Aquila, 32-33. p.71.
- Warga K. /1928/: Madárvonulási adatok X. - Aquila, 34-35. p.263.

AVIFAUNA CÎMPIEI ERULUI /ROMÂNIA/ CU PRIVIRE
DEOSEBITĂ LA CONSECINŢELE ECOLOGICE DRENĂRII
MLAȘTINILOR

Rezumat

În lucrarea de față - cu caracter de sinteză - bazată pe analizări selective a datelor bibliografice /39,9 %/ precum și pe observații și colectări personale /60,1 %/ - în total de 2289 date - autorul prezintă situația ecofaunistică a avifaunei Cîmpiei Erului în perioada de 1904-1977 /1984/.

În zona frontierelor între România și Ungaria, terenurile mlăștinoase erau drenate încă la sfîrșitul secolului trecut. În urma acestor grandioase acțiuni antropogene au supraviețuit doar mlăștinile Văii Erului, care însă după mai multe încercări - ca ultimul teren mlăștinos din această zonă - erau drenate în anul 1968. Ca urmare, caracterul ecologic al Văii și în general Cîmpiei Erului s-a schimbat profund și în mod ireversibil. Paralel cu dispariția mlăștinilor și bălților străvechi, s-au micșorat sau chiar au dispărut biocenozele plaustr, în primul rînd păsările acvatice.

Autorul în lucrarea de față încearcă să urmărească acest fenomen trist, adică efectele ecologice al acțiunilor omenești, mai cu seamă prin studierea dinamicii populațiilor de păsări palustre, aproximativ peste 8 decenii.

După o caracterizare multilaterală a teritoriului studiat, pe baza documentelor /ponte și exemplare colectate/, precum și pe baza observațiilor autentice, autorul constată că în Cîmpia Erului în perioada amintită au fost semnalate și identificate exemplare a 207 de specii /subspecii/, adică 51,4 % al avifaunei române /1972/ și 59,6 % al avifaunei maghiare /1979/.

Speciile sînt descrise după cum urmează: denumirea speciei, ponte colectate, exemplare colectate, observări speciale, observații generale, indice bioecologice: tipul faunistic, tipul trofic, tipul fenologic, biotipul, răspîndirea locală, situația populației.

În urma totalizării și analizării datelor sînt prezentate concluziile următoare:

- Aproape jumătatea /43,6%/ a speciilor aparțin biocenozei palustre și într-un procentaj ridicat /61,4%/ sînt clocitoare.

- Populația celor 132 de specii clocitoare însă în deceniitrecute în mod treptat, iar după drenarea mlăștinilor /1968/ în mod brusc, urmăresc o tendință de micșorare puternică și accelerată. În practic populația speciilor clocitoare - în primul rînd acvatice - au ajuns pe calea de dispariție în următoarele proporții:

populații rezistente	12,9 %
populații în scădere	58,3 %
populații în dispariție	21,2 %
populații dispărute	7,6 %

Cu toate că procentajele sînt valori relative, totuși rezultatul obținut /mai cu seamă procentajul ridicat al populațiilor „în scădere”/ este înspăimîntător.

Motivele acestei situații mult regretabilă - atât din punct de vedere științific /local, național/, cât și practic /luînd în considerare rolul ecologic al biocenozelor acvatice/ - sînt următoarele:

- drenarea mlaștinilor Văii Erului,
- micșorarea permanentă a pădurilor și în general a plantațiilor tip de pădure,
- folosirea necontrolată a chimicalelor otrăvitoare,
- schimbarea stitudinii umane în direcția pur utilitară și concepția care nu acceptă compromisul față de natură,
- lipsa unei rezervații în centrul Văii Erului.

Toate aceste motive letale însă nu sînt motive locale sau regionale, dimpotriva, sînt efectele generale ale civilizației tehnice.

În momentul de față un oarecare loc de refugiu asigură numai bazinele artificiale, construite în primul rînd în zona limitelor geografice al Cîmpiei Erului.

Összegzés

A szerző saját vizsgálatait, továbbá irodalmi adatok alapján komplex áttekintést nyújt az Érmellék madárvilágáról és az utolsó között, 1968-ban lecsapolt mocsárvidék kultúrtörténeti értékeiről. Az utolsó eljegesedés végén a Tisza és a Szamos folyók által kialakított, átlagosan 8-10 km széles, hosszan elnyúló völgyrendszer az Alföld keleti felén egykor a legfontosabb ökológiai folyosónak számított, amely összekötötte a Felső-Tisza vidéket a Berettyó völgyével. Sajnos növény- és állatvilágáról a mai napig sem készült teljesség igényével fellépő összegzés. Jelen tanulmány, mely a madárfauna alakulását tárgyalja az 1904 és 1977 közötti periódusban, ezt a hiányt igyekszik pótolni.

Az Érmelléken a vizsgált időszakban, illetve irodalmi adatok alapján a múlt század közepétől a fajok eltűnésének minden fokozatával találkozhatunk. A hirtelen és gyökeres változást előidéző mocsárlecsapolás felerősítette ezt a tendenciát. Napjainkban a madárpopulációk pusztulása, a kóborló madarak faj- és egyedszámának csökkenése az anthropogén hatás egyenes következménye. A fauna elszegényedéséhez az is hozzájárul, hogy a mocsarak, a mocsárerdők mellett eltűntek a fásorok és felszámolták a régi vegyes típusú szőlő-gyümölcs kultúrát. A felmérések idején folytatott nagyüzemi gazdálkodás nem kedvezett a természeti értékek megővésének.

A terület kivételes madártani jelentőségét bizonyítja az itt megfigyelt 207 faj és alfaj. Az előfordulások ismertetésén túl az értékelés kiterjed az egyes fajok állatföldrajzi besorolására, táplálkozási alaptípusára, továbbá fenológiai típusukra. Megismerhetjük a vidék jellegzetes élőhelyeinek látogatottságát és képet kapunk a madárpopulációk túlélését vizsgáló állapotfelméréséről. Sajnos a számok magukért beszélnek. A végbement változások következtében eltűnt az eredeti fauna 7,6 %-a, végveszélyben lévőknek tekinthető 21,2 %, csökkenő egyedszámú 58,3 %. Mindössze a fajok 12,9%-a minősíthető ellenállónak. Ezek többnyire nagy ökológiai valenciájú speciések, melyek a legtöbb félkultúr- és kultúr biotópban fellelhetők.

